

**ELEŖTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ:
2018 YILINDA İŖLENEN
KADIN CİNAYETLERİ HABERLERİNİN
CUMHURİYET VE SABAH GAZETELERİNDE
SUNUM BİÇİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yağmur ÖNGÜN

Eskişehir 2021

**ELEŖTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: 2018 YILINDA İŖLENEN KADIN
CİNAYETLERİ HABERLERİNİN CUMHURİYET VE SABAH
GAZETELERİNDE SUNUM BİÇİMİ**

Yağmur ÖNGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2021

ÖZET

ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: 2018 YILINDA İŞLENEN KADIN CİNAYETLERİ HABERLERİNİN CUMHURİYET VE SABAH GAZETELERİNDE SUNUM BİÇİMİ

Yağmur ÖNGÜN

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs, 2021

Danışman: Prof. Dr. Ömer Özer

Bu çalışmada, eleştirel söylem çözümlemesiyle kadın cinayetleri haberleri incelenmiştir. Çalışma, 2018 yılında Cumhuriyet ve Sabah gazetelerindeki kadın cinayetlerini konu almaktadır. Haberler, van Dijk'ın sosyobilişsel yaklaşımı içinde makro-mikro yapı modeline göre çözümlenmiştir. Çalışma, kuramsal temel ve çözümleme bölümlerinden oluşmaktadır. İncelenen haberler sonucunda, iki gazetenin ideolojik üretim yaptığı görülmektedir. Gazetelerde sunulan kadın cinayeti haberleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meşru kılmaktadır. Sabah gazetesi, kadın cinayetleri haberlerini daha çok magazinsel ve sansasyonel yönleriyle sunmaktadır. Cumhuriyet gazetesi, bazı haberlerinde eleştirel olmaya çalışmıştır. Ancak ideolojik üretim yapmaktan kaçamamıştır. Medya, en önemli bilgi kaynaklarından biridir. Dolayısıyla okuyucular, kadın cinayetleri hakkında fikirlerin bir bölümünü haberlerden edinmektedir. Ancak gazetelerin, kadın cinayeti sunumları sorunlu olmaktadır. Haberlerde, kadının öldürülmesi bir gerekçeyle sunulmuş ve kadın suçlu olarak gösterilmiştir. Böylece Cumhuriyet ve Sabah gazetesi, erkek egemenliğinin çıkarlarını ön planda tutmaktadır. Gazetelerde, kadın cinayetleri toplumsal sorun olarak sunulmadığı görülmüştür. Çalışma sonucunda, haberlerin hikâye şeklinde anlatıldığı ve ataerkil sistemin yeniden üretildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Cinayeti, Gazete Sunumları, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Teun Adrian Van Dijk

ABSTRACT

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS: PRESENTATION FORMAT OF THE NEWS ABOUT FEMICIDE IN 2018 IN CUMHURİYET AND SABAH NEWSPAPERS

Yağmur ÖNGÜN

Department of Journalism

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, May, 2021

Supervisor: Prof. Dr. Ömer ÖZER

In this study, the news of femicides was analyzed with critical discourse analysis. The study is about the femicides in the newspapers Cumhuriyet and Sabah in 2018. The news was analyzed according to the macro-micro structure model within van Dijk's sociocognitive approach. The study consists of theoretical basis and analysis sections. After analyzing the news, it is seen that both newspapers practice ideological production. The news of femicide presented in the newspapers legitimize social gender inequality. Sabah newspaper presents the news of femicides with their magazinish and sensational aspects. Cumhuriyet newspaper tried to be critical in some of its news. However, they could not get out of making ideological productions. Media is one of the most important sources of information. Therefore, readers get some of their ideas about femicide from the news. However, the newspapers' presentations of femicide are being problematic. In the news, the act of killing a woman was justified and the woman was portrayed as guilty. In this way, Cumhuriyet and Sabah newspapers prioritize the interests of male dominance. It has been observed that femicides are not presented as a social problem in the newspapers. In conclusion, it is determined that news are presented as stories and patriarchy is being reproduced.

Keywords: Femicide, Newspaper Presentations, Critical Discourse Analysis, Teun Adrian Van Dijk

ÖNSÖZ

Öncelikle tez sürecinde ilgisini esirgemeyen sayın danışmanın Prof. Dr. Ömer Özer'e emekleri ve sabrı için teşekkür ediyorum. Değerli vakitlerini ayırarak savunma jürisinde katkıda bulunan ve görüşlerini esirgemeyen Doç. Dr. Özgül Birsen ve Dr. Öğr. Üyesi Duygu Ünalın'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde katkı sağlayan ve yanımda olan canım arkadaşlarım Elif Kazdal ve Yağmur Yücel'e teşekkür ediyorum.

Çalışmamın yürütülmesi sırasında bana destek olan ve varlığını her daim hissettiğim canım ablam Derya Çolak ve motivasyon kaynağım Zere Çolak'a çok teşekkür ediyorum, İyi ki varsınız. Sizi çok seviyorum.

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
Amaç	7
Önem	7
Sınırlıklar	8
1. BİRİNCİ BÖLÜM: ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ VE TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN YAKLAŞIMI	9
1.1 Eleştirel Söylem Çözümlemesi	9
1.2 Teun Adrian Van Dijk'ın Sosyobilişsel Yaklaşımı	19
1.2.1 Güç	20
1.2.2 Bilgi	23
1.2.3. Tutum ve İdeolojiler	26
1.2.4 Sosyal Biliş	27
1.2.5 Söylem	32
2.İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	36
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: HABERLERİN MAKRO VE MİKRO YAPI ÇÖZÜMLEMESİ	39
3.1 Makro Yapı Çözümlemesi	39
3.2 Mikro Yapı Çözümleme	71
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	81
KAYNAKÇA	87
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük sonuçlarından biri kadın cinayetleridir. Bir hak ihlali olan bu toplumsal sorunu görünür kılacak en büyük araç ise medyadır. Ancak kadın cinayetlerinin medyada sunumu sorunlu olmaktadır. Medyada kadın cinayetlerinin sunumunun ataerkil sisteme hizmet etmekten öteye geçmediği önerilebilir. Bu tez çalışmasının konusunu da, 2018 yılında Türkiye’de işlenen kadın cinayetlerinin medyada sunumu oluşturmaktadır. Çalışmada Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde yayımlanan kadın cinayeti haberleri eleştirel söylem çözümüyle ele alınmıştır. Temel teze göre medya, kadın cinayetlerini ideolojik olarak sunmaktadır.

Eleştirel söylem çözümlemesi eşitsiz güç ilişkileri, adaletsizlik, ırkçılık, cinsiyet eşitsizliği gibi toplumsal sorunlar üzerinde çalışmaktadır. Söylemdeki ideolojik yapılanmaları açığa çıkararak, konuya sorun odaklı yaklaşmaktadır. Sosyal yaşamın bir parçası olan dil kullanımı eleştirel söylem çözümlemesi için odak noktasıdır. Söylem yapılarıyla oluşturulan cinsiyetçi, ırkçı ve eşitsiz güç ilişkileri sosyal yaşam ile iç içedir ve karşılıklı ilişki içindedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, bu ideolojik yapıları dilbilimi merkeze alarak ortaya çıkarmaktadır. Egemen olan ataerkil sistem içinde cinsiyetçi söylem yapıları; günlük konuşmalarda, politik söylemde ve haber metinlerinde karşımıza çıkmaktadır. Böylece kadın ve erkek arasındaki ayrımcılık ve eşitsiz güç yapıları sürekli yeniden üretilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi ise bu eşitsiz güç ilişkilerini hem açığa çıkarmakta hem de bununla mücadele etmektedir. Bu nedenle kadın cinayetlerinin medyada nasıl sunulduğunu eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında incelemek yararlı olmuştur (Özer, 2018, 13-40)

Türkiye’de günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biri, kadın cinayeti olmaktadır. Kadınlar, her geçen yıl daha fazla eril şiddete maruz kalmakta ve çoğunlukla eşleri ya da partnerleri tarafından öldürülmektedir. Bu durumun en büyük nedenlerinden biri, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve bunun getirisi olan ataerkil sistemdir. Nitekim geçmişten günümüze kadar kadın ataerkil toplum yapısı içinde her zaman ikinci plana atılmıştır (Güneş ve Yıldırım, 2019 s.938).

Konu tarihsel bakımdan değerlendirildiğinde Antik Yunan, Roma İmparatorluğu vd. çağlardan bu yana kamusal alana çıkan, kamu işlerinde düşünce açıklayanın ya da ortaya koyanın her zaman erkekler olduğu anlaşılmaktadır. Kadının yeri her zaman, erkek

egemenliği altında ev içi olmuş; görevi ise ev işleri, çocuk bakımı, eşine hizmet ile kısıtlanmıştır. Kadının akıl ve mantıktan uzak olduğu, kadınlıklarının gereği duygularıyla hareket eden bu yüzden de doğru kararlar alamayan, karmaşık yapıya sahip varlıklar oldukları kabul edilmiştir. Aynı zamanda kadının yönetim yeteneğinden yoksun, mantıklı düşünemeyen bir varlık olduğu iddia edilmiştir. Bu nedenle kadına evde hizmet işleriyle uğraşması gereken bir rol biçilmiş ve tüm bu işleri kadının doğası gereği şefkat ve duyarlılıkla yapacağı düşüncesi süregelmiştir. Fransız Devrimi, Sanayi Devrimi, Kuzey-Güney savaşları sonucunda kurulan yeni toplum düzeni ise endüstrileşme, iş bölümü, özel alan/kamusal alan farklarının büyümesine neden olmuş, ataerkil toplum yapısını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha belirgin hale getirmiştir. Türkiye’de yaşanan her türlü toplumsal eşitsizliğin de aslında cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Böylelikle toplumsal eşitsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için ilk önce cinsiyet eşitsizliğinin yok edilmesi gerekliliği savunulmuştur (Sancar, 2011, s. 55).

Toplumsal cinsiyet kuralları, bireylere doğuştan ve kendiliğinden yüklenmemektedir. Bir bebek ilk olarak eşit koşullarda dünyaya gelmekte ama cinsiyete göre renk, oyuncak, isim vb. seçiminden başlayarak gelecekte edineceği meslek ya da bulunacağı kamusal alan/özel alana kadar ayırım yaratılmaktadır. Bunun sonucunda kültürel, ekonomik, politik alanların tümünde iktidar yapısı erkekler üzerinden kurulan bir toplum yapısı oluşmuştur. Dolayısıyla tüm bu alanlara hâkim olan ve hak iddia eden erkekler, kadın üzerinde de hak iddia etmektedir. Bu normlar dışına çıkan ya da erkek ile düşünce ayrılığına düşen kadınların ise yaygın bir şekilde fiziksel, sözel ve psikolojik başta olmak üzere her türlü şiddete uğradığı görülmektedir. Erkek bireyler namus, kıskançlık, sahiplenme gibi konular ile kadın üzerinde söz ve hak sahibi olduklarını düşünmekte ve bunları gerekçe göstererek kadın cinayetleri işlemektedirler. Jill Radford'a (1992: 6) göre kadın cinayeti, “kadınları cinsiyet sınıfı olarak kontrol etmenin bir yolu olmakta ve bu nedenle, ataerkil statükonun korunmasında önemli bir rol oynamaktadır” (akt. Güneş ve Yıldırım, 2019 s. 939)

Erkekler, daha çok bireysel çatışmalar ve silahlanmalar nedeniyle yaşamlarını yitirirken, kadınlar ve kız çocukları ise çoğunlukla ömür boyu fiziksel, cinsel ve psikolojik istismarlara maruz kalmakta ve bunun sonucunda öldürülmektedir (Butchart ve Mikton, 2014 s.938). Bu durum aslında ataerkil sistem içinde açık bir şekilde, “çizgiyi aşmayın, bu hayatınıza mal olabilir” mesajını vermektedir. Bu mesajı yaygınlaştıran,

meşru kılan ve şiddet kültürünü besleyen en önemli araç ise medya olmaktadır (Güneş ve Yıldırım, 2019 s. 938). “Çizgiyi aşmayın, bu hayatınıza mal olabilir” mesajı, töre bakımından ele alınıp özetle söylendiğinde “törenin gereğini yapın, karşı gelmeyin; yapmazsanız ölümü göze alın”a dönüşmektedir (Özer, 2019, s.86-94).

“Kadın cinayeti” kavramı ilk kez Diana Russell tarafından “kadınların kadın düşmanı erkekler tarafından öldürülmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Russell ve Radford, 1992 s. 211). Russell, kadına yönelik şiddeti incelediği çalışmasında “*femicide*” kavramını “kadınların, kadın oldukları için öldürülmeleri” anlamında kullanmıştır. Dolayısıyla “Kadın cinayetleri”, toplumsal cinsiyet rollerine uymadıkları gerekçesiyle öldürülen kadınlar için kullanılan bir kavramdır (Gazioğlu, 2013, s.92).

İstatistiklere bakıldığında kadın cinayetleri bir önceki yıla göre sürekli artmaktadır. ¹Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verilerine göre Türkiye’de 2018 yılında 317 kadına cinsel şiddet uygulanmış ve 440 kadın erkekler tarafından öldürülmüştür. Türkiye’de 2010’dan bu yana 1964 kadın cinayeti yaşanmıştır. Tüm bunlar göz önüne alındığında erkek egemenliği tarafından kadınların yok edildiği söylenebilmektedir. Bu yok edilmenin bir nedeni ise erkek egemenliğinin devamını sağlama ve kadınlar üzerinde güç üstünlüğünü kanıtlama çabasıdır. Bu nedenle kadınlar tek taraflı olarak her geçen yıl daha fazla yok edilmektedir.

Kadına yönelik şiddet, uluslararası düzeyde 1980’den sonra görünür olmaya, 1990 yılında da toplumsal bir sorun ve insan hakkı ihlali olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Türkiye’de ise dünyadakiyle neredeyse aynı tarihlere denk gelmiş ve 1980’li yılların sonunda bir sorun olarak görülmüştür. Hukuki ve kültürel boyutta aile içi sorun olarak görülen “kadına yönelik şiddet”, kadınların verdiği mücadele ile duyarlılık kazanmaya başlamıştır (Şener, 2011, s. 155). Bu durumda en büyük rol yine medyaya düşmektedir. Kadınların mücadelelerini ve kadınların haklarını duyurmak, aynı zamanda bu konuda farkındalık sağlamak medyanın en önemli görevleri arasındadır.

Öte yandan bir diğer sorun, koruma kanunu kapsamında, boşanmış eşlerin ve resmi nikahsız birlikteliklerin yer almamasıdır. Suç duyuruları doğrudan Aile Mahkemesine değil savcılığa yapılmaktadır. Aynı zamanda üçüncü kişiler kadına yönelik şiddete sessiz

¹ [http-1: \(www.kadincinayetleri.org, \[Medyaya Yansıyan Kadın Cinayetlerinin Haritalaması\], 2019\).](http://www.kadincinayetleri.org) (erişim tarihi: 27.05.2021).

kalmakta ve ihbarda bulunmamaktadır. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet karşısında göz yumulmaması gerekliliği ve şiddetin suç olduğu konusunda yeterli bir bilincin olmadığı görülmektedir (Şener, 2011, s. 156). Toplumsal cinsiyet eğitimlerinin yanı sıra bu bilinci sağlayacak en büyük mecralardan biri belki de en önemlisi medya olmaktadır.

Toplumda var olan iktidar yapıları gücünü ötekine karşı kullanmakta ve hem fiziksel şiddeti hem de belirli bir ideolojik üretimi yaratmaktadır. Öteki olarak adlandırılan dezavantajlı gurupların başında ise kadın gelmektedir. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti haberleri ile sık sık karşılaşmaktadır. Bu toplumsal sorun hakkında bir farkındalık yaratmak ve “eril şiddete” çözüm getirmek için kullanılacak araçların başında medya gelmektedir. Medyanın toplumda haksızlığa uğrayan dezavantajlı grupların sesi olması gerekmektedir. Hem toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu hem de bir hak ihlali olan kadın cinayetlerinin haber sunumu oldukça önemli olmaktadır. Çünkü medya, kullandığı dil yapısı ve kurduğu söylem yapıları ile belirli bir ideolojiyi üretmektedir. Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmektedir. Çoğu zaman çok açık olmayan söylem yapıları ile bu eşitsizlik normalleştirilmektedir. Örneğin kadın cinayetlerinde sunulan gerekçeler haber metinlerinde sürekli tekrar edilmektedir. Okuyucu/izleyici bu gerekçeleri zaman içinde haklı nedenler olarak görmekte ve durumu kabullenmektedir. Gerek yazılı basın gerekse internet haberciliğinde bu durum görülmektedir. Medya, eril iktidara hizmet etmekte, yaratılan bu eşitsizliği yeniden üreterek, statükoyu korumaktadır.

Neredeyse her gün, haberlerde kadın cinayetleri sunumu ile karşılaşmaktadır. Ancak çoğu zaman yalnızca haberlere konu olan bireyler suçlu olarak gösterilmekte ve bireysel bir sapkınlık olarak yansıtılmaktadır. Böylece toplumdaki iktidar eşitsizlikleri ve erkek egemenliği gibi tüm sorunlar görmezden gelinmekte ve toplumdaki erkek üstünlüğü ideolojik olarak yeniden üretilmiş olmaktadır. Haber sunumları dramatize edilmiş, kişileştirilmiş ve bu sayede bağlamından koparılmış olarak karşımıza çıkmaktadır (Connell, 1998, s. 150). Dolayısıyla medya, bu toplumsal sorunu, eşitsizliği ve ataeril sistemi yeniden üretmektedir. (Erol, 2013, s. 196). Medya aynı zamanda, kurduğu söylemler aracılığıyla kadına yönelik şiddeti, tecavüzü ve sonunda işlenen cinayeti normal kılmakta ve toplumun soruna duyarsızlaşmasına neden olmaktadır (Yardım ve Doğruel, 2018, s. 140). Dolayısıyla söz konusu suçların asıl nedenleri görünmez olmakta ve eril iktidar yapısı yeniden kurulmaktadır. Haberde çoğu zaman

gerekçelendirme yapılmaktadır. “Cinnet geçiren eş, kıskanan eski eş, boşanmak isteyen eş” vb. gibi söylemler ile kadın cinayetlerinin yaşanmasını normal kılan haklı nedenler sunan bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Ek olarak “Namusumu kirletti; beni aldattı” gibi sunumlar da yapılmaktadır. Böylece medya yine eril iktidara hizmet etmiş, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini bir kez daha üretmiş olmaktadır.

Bir diğer konu da olumlu haber yerine, olumsuz ve duygusal haberlerin daha çok ilgi çekmesidir. Bu olumsuzlukların habere daha fazla değer kattığı düşüncesi ile öldürülen kadının fotoğraflarının büyük boyutlarda yer aldığını ya da kadının giyinim farkını ortaya koyan fotoğraflar kullanıldığı görülmektedir. Suçlu olan erkek fotoğrafları ise küçük bir boyutta bir portre fotoğraf olarak yer almaktadır (Dursun, 2008, s.59). Örneğin Habertürk gazetesi bir kadın cinayeti haberinde öldürülen kadının büyük fotoğrafını sırtında bıçak saplanmış biçimde manşetten vermiştir (Toker ve Altun, 2015 s.117).² Tüm bunlar da haber içeriğini destekler nitelikte olmakta; kadın cinayetlerinin kişiler arası yaşanan haklı sebeplerden kaynaklandığı algısı yaratılmaya devam etmektedir.

Öte yandan, medya, kadına yönelik şiddete ve kadın cinayetlerine eleştirel yaklaşmaya çalışırken bile yine iktidara hizmet etmeye devam etmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini bir kez daha üretmektedir. Haberde çözüm ve önlem için çoğunlukla hadım yasası, elektronik kelepçe ya da şikayetçi olan kadınların polise zimmetlenmesi gibi uygulama önerilerine rastlanmaktadır. Ancak, bu anlayış en başta yeniden şiddet eğilimini üretmekte ve haklı göstermektedir. Bir diğeri ise bu suçların en büyük nedeni olan ataerkil anlayışın olduğu ve bu durumun değişmesi gerekliliğini yine görünmez kılmaktadır. Dolayısıyla medyanın asıl amacı bu sistemi değiştirmek ve bir bilinç oluşturmak değil, suçu kişileştirerek cezalandırılmasına odaklanmaktadır (Gazioğlu, 2013 s.90).

Şiddet ve cinayetin artmasının nedenlerinin toplumda yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal diğer sorunlardan kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Ancak çoğunlukla öldürülen kadınlar olmaktadır. Erkeklerin bu tür sorunları olurken, kadınlar aynı sorunları yaşamayan ve düşünmeyen bireyler olarak yansıtılmaktadır. Bu durum da yine cinayete haklı sebepler sunarak normalleşmesine neden olmaktadır (Gazioğlu, 2013 s.90).

² Söz konusu haberle ilgili bir çözümleme için bkz. Özer, (2012)

Dolayısıyla her geçen gün daha fazla kadın, erkekler tarafından öldürülmektedir. Medya ise çoğu zaman bu toplumsal sorunun köküne inmek yerine dramatize edilmiş haber metinleri sunmaktadır. Medya haberlerde, toplumsal sorun olarak kadın cinayetlerine yer vermek yerine yaşanan olayı hikâye şeklinde anlatmaktadır.³ Aynı zamanda kullandığı dil ve söylem yapıları ile ideolojik bir üretime devam etmektedir. Böylece okuyucu/izleyici kurmaca bir metin ile gerçeklikten uzaklaşmakta ve asıl sorun kişiler için belirsizleşmektedir. Bu çalışma, haberlerin eleştirel olarak ele alınması, ideolojik ve dil yapıları açısından alternatif bir çözüm getirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği farkındalığının artırılması amacı ile yapılmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi tam da bu noktalara odaklanmaktadır. Söylem yapılarına eleştirel yaklaşan eleştirel söylem çözümlemesi, yalnızca dil boyutunu değil ideolojik boyutunu da göz önünde bulundurmaktadır.

Haber metinleri eleştirel olarak 3 şekilde incelenebilmektedir. Bunlar; kültürel çalışmalar, eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesi (İnal, 1996) olan söylem analitik yaklaşımlardır (van Dijk, 1991). Ancak kültürel çalışmalar haber metninin daha çok ideolojik boyutunu ele alırken, eleştirel dilbilim ise dil yapıları ile daha teknik çalışma sürdürmekte ve böylelikle ideolojik boyutuna ulaşmamaktadır. Eleştirel dilbilim, eleştirel söylem çözümlemesinin yerine de kullanılmıştır. Ancak son 30 yıldır eleştirel söylem çözümlemesi kavramı kullanılmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, çok sayıda metin üzerinde çalışırken aynı zamanda haber metninin hem ideolojik yönünü hem de söylem yapılarını ele almaktadır (Özer, 2019). Eleştirel söylem çözümlemesi haberde ideolojik yapılanmayı, söylenenden çok söylenmeyi ortaya koyarken, bir yanda da bu ideolojik yapılanmayı dil ile nasıl kurduğunu açığa çıkarmaktadır. Bu nedenle kadın cinayetlerinin haber sunumlarını eleştirel söylem çözümlemesi ile ele alınması uygun olmaktadır. Nitekim eleştirel söylem çözümlemesi Prof. Dr. Ömer Özer'in ifadesiyle "bakmak değil görmektir; görünmeyi görmek ve anlamaktır; görünenin altında yatanı ortaya çıkarmaktır."

Çalışmada 2018 yılındaki Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde yer verilen kadın cinayeti haberleri, eleştirel söylem çözümlemesi çerçevesinde yer alan Teun Adrian van

³ Kadına yönelik şiddet haberlerinin hikâye olarak sunumuna ilişkin olarak bkz. Özer ve Saraçer, (2010)

Dijk'ın makro-mikro modeline göre incelenmiştir. Çalışmada yer alacak haber metinleri Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinin arşivinden taranmıştır.

Yukarıdaki sunum çerçevesinde bu çalışmanın problemini; Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin haberlerde 2018 yılında Türkiye'de işlenen kadın cinayetlerini ideolojik olarak nasıl sundukları oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, “Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde 2018 yılında yayımlanan kadın cinayetleri haberlerinin söyleminde yapılan ideolojik üretimi ortaya çıkarmak” olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, aşağıda verilen sorular yanıtlanmıştır:

1. Kadın cinayetleri haberlerinin söyleminde ideolojik bir üretim yapılmış mıdır?
2. Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin söz konusu haberler bakımından ideolojik üretimi farklı mıdır? Farklıysa, bu durum haber metinlerine nasıl yansımıştır?
3. Haber metinlerinde makro ve mikro düzeyinde ideolojik üretim yapılmış mıdır?
4. Kadın cinayetleriyle ilgili haberlerde ardalın ve bağlam bilgisi yeterince verilmiş midir?
5. Haber metinlerinde kullanılan dil, sözcük seçimleri, sözdizimleri nasıl bir ideolojik üretim yaratmaktadır?

Önem

Medyanın gündemini sürekli olarak kadın cinayetleri oluşturmakta ve toplumsal bir sorun olarak tartışılmaktadır. Bu noktada medyanın kadın cinayetlerini nasıl sunduğu önemli olmaktadır. Nitekim medya, haber metinlerinde kullandığı dil yapısı, seçtiği sözcükler ve sözdizimiyle belirli bir ideolojiyi topluma benimsetebilmektedir. Bu durum, kadın cinayetleri haberlerinde nasıl gerçekleşmektedir? Kuşkusuz söz konusu durumu araştırmak önemlidir. Nitekim haberler ardalın ve bağlam bilgisinden yoksun olarak verilebilmektedir. Siyasal, sosyal, kültürel, eğitimsel boyutları olan bir sorun böylece neredeyse 3. sayfa haberleri olarak gündeme taşınmaktadır. Bu nedenle haber metinlerinin eleştirel söylem çözülmesiyle ele alınması önemlidir. Eleştirel söylem çözümlemesi bir yandan haber metinlerinin dil ile kurulan söylem yapılarına odaklanırken bir yandan da söylenenden çok söylenmeyene odaklanarak ideolojik yapılanmayı açığa çıkarır. Aynı zamanda haber metninde geçen olayların asıl ardalın

bilgisini inceleyerek eleştirel bir bakış açısı sağlamaktadır. Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesi ile kadın cinayetleri haberlerinin ele alınması dil yapıları ile egemen ideolojiyi açığa çıkarması açısından önem taşımaktadır. Hatta kadın cinayetleri haberlerinin böyle bir çözümlemeyi hakettiklerini vurgulamak bile kendi içinde önemlidir. Ek olarak kadın cinayetlerinin medyada nasıl sunulduğu konusunda bir farkındalık yaratabilmek açısından da önemli olmaktadır. Tez çalışmasıyla konuya katkı verileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin kadın cinayetleri haberleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışma, bu gazetelerin basılı sayılarındaki 2018 yılı kadın cinayetlerini kapsamaktadır. Dijital alanda yayımlanmış olan haberler bu çalışma dışındadır. Çalışma, tez dönemine geçiş süreci olduğu için en yakın tarih olan 2018 yılı kadın cinayetleri haberlerini kapsamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ VE TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN YAKLAŞIMI

Bu bölümde temel amaç, Teun Adrian van Dijk'ın sosyobilişsel eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımını açıklamaktır. Bunun nedeni çalışmanın uygulama kısmında onun makro-mikro modeline dayalı bir çözümleme yapılmasıdır. Ancak van Dijk'ın yaklaşımını anlamak ve anlatabilmek için önce eleştirel söylem çözümlemesini bilmek ve anlatmak yararlı olacaktır.

1.1 Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Belirli bir bağlamda, belirli bir nedenle ve iletişim kurmak amacıyla üretilmiş olan sözcelerin bütününe “söylem” denmektedir. Sosyal bilimlerde ve eleştirel söylem çözümlemesi gibi alanlarda söylem kavramı çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Söylem, bize çok sayıda anlamı ifade eden, kaynakları tanımlayan çözümsel bir kategoridir (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011, s. 2). Aynı zamanda söylem, günlük dil pratikleri ve yazmada kullanılan dil biçimleri ile kurulur. Günlük konuşmalar, ders kitapları, iktidar ilişkileri, medya çalışmaları ve diğerlerinde dil pratikleriyle kurulan söylem, ideolojiyle de yakından ilişkilidir. Söylem çoğunlukla ideolojik olmakta ve söylem içinde geçen hiçbir işaretin keyfi olmadığı görülmektedir. (Kress, 1993 aktaran Wodak, 2001, s.3). Buna karşın ideoloji söylemin yalnızca bir parçasını oluşturmakta ve söylemin bütününe ifade etmemektedir. Tüm toplumlarda gücü elinde bulunduranların, dezavantajlı guruplar üzerinde kurduğu eşitsizlik ve baskı; günlük konuşmalarda, haber metinlerinde, ders kitaplarında, siyasi güçlerin konuşmalarında ve toplumda ayrıcalıklı olan dil kullanıcıların söylemlerinde ortaya çıkmakta ve meşrulaştırılmaktadır. Bunların sonucunda söylem yapısının nasıl kurulduğu, ne için kullanıldığı ve nasıl anlamlandırıldığını açıklayabilmek önemli bir konu haline gelmektedir. Böylece söylem çözümlemeleri, 1980’li yıllarda başlayarak sosyal bilimler alanı içine yerleşmeye başlamış ve 1990’lı yıllarda eleştirel söylem çözümlemesi bu alan içinde önemli bir çalışma konusu olmuştur.

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin, egemenlik tarafından yapılandırıldığını savunmaktadır. Çünkü gücü elinde bulunduranlar ideolojilerini söylem yapıları ile meşru kılmakta ve sürdürmektedirler. Bu söylem yapıları da dil ile normalleşip toplum tarafından benimsenmektedir. Böylece güç ve sınıf yapıları, hegemonya,

ideoloji, toplumsal cinsiyet, ırkçılık, ayrımcılık gibi sosyal sorunlar söylem ile yeniden üretilmekte ve statükoyu sürdürmektedir. Dil ile kurulan söylem, sosyal yaşam ile iç içe olmaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi toplumdaki sosyal-gücün kötüye kullanımını, eşitsizliğin nasıl yapıldığını, yeniden üretildiğini, meşrulaştırıldığını ve bunların sosyal ile politik bağlamdaki metinlerde nasıl ortaya çıktığını incelemektedir (van Dijk, 2015b, s.466). Eleştirel söylem çözümlemesi muhalif/karşıt bir duruş sergilemektedir. Bu muhalif duruş; bilgi, statü, ün ya da kamu söylemine erişim gibi güçlerden birini elinde bulunduran ve bu gücü kötüye kullanan egemen gruba karşı olmaktadır. Onlar, diğer yaklaşımlardan farklı olarak sosyal bilim nesnelliğinden ödün vermeden açıkça egemen guruplara karşı duruş sergilemektedir (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011, s. 1).

Eleştirel söylem çözümlemesi her ne kadar sosyal eşitsizliği kendine konu edinmiş olsa da asıl üzerinde durulan şey egemen güçlerin bu eşitsizliği üretirken ve yeniden üretirken söylemi nasıl kullandıklarıdır (van Dijk,1993, s. 249). Yeniden üretim sürecindeki söylemsel güç ilişkileri doğrudan ya da dolaylı yollarla meşrulaştırılmaktadır. Gücü elinde bulunduranlar, bu gücü temsil ederken söylem ile egemenliği gizleyebilmekte ya da hafifletebilmektedir. Aynı zamanda bir yasayı yürürlüğe koyarken bu söylemler etkili olabilmektedir. Medyada bir ideolojik görüş üzerinden gündem yaratılabilir ve izleyicinin/okuyucunun düşünceleri değiştirilebilir ya da ikna edilebilir. Eleştirel söylem çözümlemesi bu süreçteki metnin, konuşmanın, sözlü etkileşimin veya iletişimsel olayların, kişileri ikna etmedeki stratejilerini ve üretim sürecinde nasıl yol izlediğini saptamayı amaçlamaktadır (van Dijk,1993, s. 250). Eleştirel söylem çözümlemesi, sözlü iletişimde ya da metinlerde kullanılan dil yapıları, stratejiler ve sözcük seçimlerini dikkate almaktadır. Çünkü söylem üretimi tercih işi olmaktadır. Aynı zamanda bir durumu, olayı ya da kişiyi temsil etmek için seçilen sözcükler, cümle yapıları içerisinde ideolojik ve sosyopolitik görüşleri barındırmaktadır (van Dijk, 2015b, s.466).

Söylem, iletişimseldir. Bir başka deyişle söylem, karşılıklı olarak kurulur. İnsanların sosyalleşmelerini sağlayan en büyük araç dildir. Kişiler günlük yaşamlarında bilgi edinirken, eğlenirken hatta yalnız kaldıklarını düşündüklerinde bile dil ile iç içedirler. Dolayısıyla belirli bir söylemsel olay ile durumların tüm unsurları, kurumlar, sosyal yapılar, gruplar arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Buradan anlaşılabileceği gibi söylem; bu olay, durum, kurumlar ve sosyal yapılar tarafından şekillenmektedir.

Aynı zamanda söylem tüm bu yapıları da biçimlendirmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse söylem, hem sosyal statükoyu sürdürmeye ve çoğaltmaya yardımcı olmakta hem de statükoyu dönüştürmeye katkıda bulunduğu anlamında kurucu olmaktadır. Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesi söylemi sosyal pratiğin bir formu olarak kabul etmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, dili sosyal pratik olarak görmekte dil kullanımının bağlamının canlı olduğunu düşünmektedir (Özer, 2018, s.19).

Dil aracılığıyla kavramsallaştırdığımız tüm söylemlerin birçok ideolojik etkileri olabilmektedir. Bu duruma, eril dil yapısıyla kurulan kadın erkek eşitsizliği örnek gösterilebilir. Ataerkil toplumlarda eşit olmayan güç ilişkileri dil ile temsil edilmekte ve üretilmektedir. Bu, medya aracılığı ile haberlerde, dizilerde, çeşitli programlarda yeniden üretildiği gibi iş hayatında ya da günlük yaşamda çoğaltılmaktadır. Gücü elinde bulunduran, bu üstünlüğünü dil ile kurmaktadır. Böylece kendi ideolojisini söylem yapıları ile meşru kılar ve örneğin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini normalleştirir. Aynı zamanda sanayi, hizmet, kültür, eğlence gibi ekonomik devamlılığı sağlamak için reklam sektöründe kullanılan dil ya da politikada başarı sağlayabilmek adına kullandıkları dil örnekleri de bu duruma eklenebilir. Dolayısıyla her farklı yönde cinsiyetçi, ırkçı dil kullanımı hakkında artan bir popüler bilinç oluşmaktadır (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011, s. 3). Ancak bu söylem yapılarının ideolojisi ve altında yatan güç ilişkileri çoğu zaman insanlar için belirsiz olabilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi ise söylemi ele alarak bu belirsizlikleri görünür kılmaya çalışmaktadır (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011, s. 1).

Eleştirel söylem çözümlemesi dil ile toplum arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Dil, sosyal bir olgudur ve toplumdaki eşitsiz güç ilişkileri, adaletsizlik, gücün kötüye kullanımı ya da kültürel gibi toplumsal sorunlar dil ile kurulan söylem yapılarıyla üretilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, bu toplumsal sorunları eleştirel bir tavırla ele alır ve dili etkileyen tüm sosyal alanlara odaklanır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi disiplinler arası bir yaklaşımı benimseyerek sabit bir araştırma yöntemine karşı bir duruş sergilemektedir. Aynı zamanda konuşma/sohbet çözümlemesi, söylem pragmatikliği, söylem, üslup ve sosyal göstergebilim, sosyodilbilim ve etnografya gibi söylem çalışmalarının tüm alanlarında bulunabilecek kritik bir bakış ile sosyal bilimlerdeki tüm yöntemleri kullanabilen bir yaklaşım olmaktadır (van Dijk, 2015b, s.466). Eleştirel söylem çözümlemesi araştırma konusuna göre küçük nitel çalışmalardan

başlayarak büyük çaplı çalışmalara ve farklı çalışmaları barındırmaktadır (Özer, 2018, 14-15). Fairclough ve Wodak (1997, s. 258-284) eleştirel söylem çözümlemesini tanımlarken temel ilkelerini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunlar ile ilgilenmektedir.
2. Güç ilişkileri söylemsel olmaktadır.
3. Söylem toplumu ve kültürü oluşturmaktadır.
4. Söylem ideolojik çalışmaları kapsamaktadır.
5. Söylem tarihseldir.
6. Metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık etmektedir.
7. Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
8. Söylem sosyal eylemin bir türüdür.

Eleştirel söylem çözümlemesi tek bir konuşma, görsel ya da metinden yola çıkılarak yapılmamaktadır. Çünkü bütün söylemler tarihseldir (Wodek ve Meyer, 2009: 20-21). Bir başka deyişle söylem şimdiki zamana ve tarihsel bağlamına bakılmadan anlaşılmamaktadır. Bu nedenle çözümleme yapılabilmesi için söylemin belirli bir amaç ile birkaç kere yinelenen bir örüntüye sahip olması ve belirli bir bağlamda ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla söylem bağlam olmadan üretilmemektedir (Todoli vd. ,2006 aktaran Özer, 2018, 28-29). Eleştirel söylem çözümlemesinin amacı ise güç, ayrımcılık, kontrol, egemenliğin şeffaf bir şekilde açığa çıkarıldığı gibi şeffaf olmayan yapısal ilişkileri de açığa çıkarmak olmaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi için söylemin bağlamına oturtularak çözülmesi önemli olmaktadır. Çünkü insan doğası gereği hem karmaşık bir yapıdadır hem de farklı ardalana, bilgiye, güç ve konuma sahip olmaktadır. Böylelikle başkaları tarafından okunan her metin farklı yorumlanmaktadır (Özer,2018, 28-29).

“Eleştirel söylem çözümlemesi sorunu bağlamına oturtup oradan anlam çıkarma sanatıdır.” (Özer 2018, s. 15) Bağlamı Fairclough sosyal pratik olarak açıklarken, Wodak de tarih olarak söz etmiştir (Özer, 2018, s. 15). van Dijk ise bağlamı içinde bulunan durumların öznel açıklamaları ve zihni modellerin özel bir türü şeklinde ifade etmiştir (van Dijk, 1993; 262).

Dolayısıyla bağlam modelleri günlük yaşamdaki deneyimlerin temsili olarak belirtilebilmektedir (Özer, 2018, s. 126). Eleştirel söylem çözümlemesi içinde dil

bağlamı ve dil dışı bağlam olmak üzere iki düzlem tanımlanmaktadır. Dil dışı bağlam, söylemin üretilmesine neden olandır ve dil dışı bağlamın içinde tarihsel, kültürel vb. birçok sebep yer almaktadır. Dil bağlamı ya da söylemsel bağlam ise sözcenin içinde yer aldığı dizilim olarak ifade edilmektir. Dolayısıyla söylem bağlamı dilbilimi ile ilgilidir denebilir.

Söylem yapıları kurulurken seçilen sözcük seçimleri belirli görüşlere göre belirlenir ve her zaman tasarlanan anlam açıkça belirtilmemektedir. Söylem üretilirken söylem amacı ve söylem topluluğu önemli olmakta ve güç, baskınlık, hegemonya, ideoloji, sınıf, cinsiyet, ırk, ayrımcılık, çıkar, kurumlar, sosyal yapı ve toplumsal düzen gibi birçok kavramdan etkilenmektedir. Bu nedenle üretilen söylem ile niyet edilen söylem arasında farklar vardır. Eleştirel söylem çözümlemesi üretilmiş olan söylemden yola çıkarak, tüm bu kavramları ve süreci ele almaktadır. Böylece eleştirel söylem çözümlemesi için söylemin dil bağlamı ve dil dışı bağlamı önemli olmaktadır (Fairclough, 2003, s. 13).

Bir diğer değinilmesi gereken konu da, eleştirel söylem çözümlemesinin içerik çözümlemesinden farklı olduğudur. İçerik çözümlemesi, metnin ne hakkında olduğuyula ilgilenir ve tematik örüntüyü, olay örgüsünü, içeriğinin ne ile ilgili olduğunu araştıran bir yöntem olmaktadır.

Bu çalışma için eleştirel söylem çözümlemesinin tarihi gelişimi özetlemek de yararlı olacaktır. Eleştirel söylem çözümlemesinin köklerinde Retorik, Dilbilim, Antropoloji, Felsefe, Sosyo Psikoloji, Bilişsel Bilimler, Edebiyat Çalışmaları, Sosyodilbilim ve pragmatğin yer aldığı söylenebilir (Wodak ve Meyer, 2009, s.1). Bunun yanı sıra eleştirel söylem çözümlemesi sosyal bilimler alanındaki birçok disiplinden de etkilenmiştir. 2. Dünya Savaşı öncesi, Marksist düşünce ile gelişmiş olan Frankfurt Okulu'nun eleştirel kuramında eleştirel söylem çözümlemesinin bazı ilkeleri bulunmaktadır (van Dijk, 2015b, s.467). Frankfurt Okulu'ndan Max Horkheimer ve Theodore W. Adorno'nun *Aydınlanmanın Diyalektiği*'nde biçimlendirdikleri toplumsal-politik Eleştirel Toplum Kuramı ve Jürgen Habermas'ın ortaya koyduğu İletişimsel Eylem Kuramı eleştirel söylem çözümlemesinin gelişiminde etkili olmaktadır (Özer, 2018, s.44).

Eleştirel söylem çözümlemesi 1960 ve 1970'li yıllarda genellikle asosyal olan ve eleştirel olmayan disiplinlere karşı bir tepki olarak doğmuştur (van Dijk, 2015b, s.467).

Ancak eleştirel söylem çözümlemesinden önce 1970 ve 1980’li yıllarda eleştirel dilbilim ortaya çıkmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesinin ilke ve varsayımlarının gelişmesinde önemli yeri olan eleştirel dilbilim, East Anglia Üniversitesi’nde Roger Fowler, Tony Trew ve Gunter Kress tarafından geliştirilmiştir (Wodak, 2002, s.11-13). 1970’li yılların ikinci yarısına gelindiğinde ise söylem çözümlemesi için daha açık ve sistematik öneriler getirilmiştir. Bu çalışmaların birçoğunu ise İngiltere’deki Glasgow Üniversitesi Medya Grubu gerçekleştirmiştir (van Dijk, 1985, s.3-4). Eleştirel söylem çözümlemesinin bir bilim ağı olarak gelişmesi Ocak 1991’de Amsterdam Üniversitesinde iki gün süren bir sempozyum sonrasında olmuştur (Wodek ve Meyer, 2009, s.3). Sempozyuma eleştirel söylem çözümlemesinin öncüleri olarak adlandırılan Teun Adrian van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak katılmıştır. Düşünürler, iki gün süren sempozyumda eleştirel söylem çözümlemesi hakkında tartışmışlardır (Özer, 2018, s.46). Sempozyum sonucunda söylem çözümlemesinin diğer yöntembilimlere göre farklılıkları ortaya konmuştur (Wodek ve Meyer, 2009, s.3) Ancak daha sonra Gunther Kress ve Ron Scollon gibi isimler eleştirel söylem çözümlemesinden uzaklaşmış ve farklı kuramsal çerçeveleri tercih etmişlerdir. Eleştirel söylem çözümlemesi üzerinde çalışmalarını sürdüren dilbilimciler daha sonra farklı yaklaşımlar benimsemiş olsalar da sempozyum sonrası ortaya konan temel ilkeler kalıcı olmuştur (Özer, 2018, s.46).

Eleştirel söylem çözümlemesi dilbilimciler için önemli bir çalışma alanı olmuş, eşitsizlik, politik söylem ve medya söylemi gibi birçok konu hakkında incelemeler yapmışlardır. Fairclough (1989, 1992) neo-Marksist bir gelenek içinde dil ve iktidar arasındaki ilişkileri incelemiştir (van Dijk, 1995a, s.25). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu, eleştirel söylem çözümlemesi içinde geniş yer tutmuştur. Bu çalışmalara feminist eleştirel söylem çözümlemesi denebilmektedir (Özer, 2018, s.47). Baxter, Cameron, Eckert, ve McConnell, Ehrlich, Holmes ve Meyerhoff, Tannen gibi düşünürler egemenlik ve sosyal eşitsizlik konuları üzerine çalışmalar yapmıştır (van Dijk, 2015b, s. 476). Wodak ve arkadaşları eleştirel söylem çözümlemesi çerçevesinde kurumsal güç, erkek egemenliği ve ırkçılık üzerine odaklanmışlardır (van Dijk, 1995a, s.25). Wodak ve van Dijk, Avrupa ve Amerika’daki azınlıkların günlük konuşmalarda, haberlerde, ders kitaplarında, parlamento tartışmalarında ve akademik metinlerde nasıl temsil edildiğini incelemişlerdir. Eşitsizlik ve ırkçılık üzerine yapılan çalışmalarda medya sunumlarında, ulusal sınırlar arasında söylem tiplerinin, stereotiplerin, önyargı ve sözlü ihlallerin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmüştür (van Dijk, 2015b, s. 476). Eleştirel söylem

çözümlemesi için önemli olan bir diğer konu, siyasi söylem olmuştur. Bu konuda Chilton'un (1985,1988), nükleer silahları olumlu bir şekilde sunmak amacıyla kullanılan (nuke-speak) "atom bombası" söylemi üzerinde yaptığı çalışma örnek gösterilebilmektedir (van Dijk, 1995a, s.25). Medya söylemi, günlük yaşantımızı, düşünce ve inançlarımızı biçimlendirme etkili olmaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi için merkezi bir yere sahip olmaktadır. Özellikle son yirmi yılda medya söylemi üzerindeki çalışmaları artmıştır. Haber metinlerine yalnızca sosyal ve iletişimsel bağlamda değil, sözdizimi, sözcük seçimi gibi söylem yapılarına da odaklanmıştır (van Dijk, 2015b, s. 476).

Eleştirel söylem çözümlemesi içinde yedi farklı yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Bunlar Dispositif Çözümleme, Sosyobilişsel Yaklaşım, Söylem Tarihsel Yaklaşım, Derlem Çözümlemesi Yaklaşımı, Sosyal Aktör Yaklaşımı, Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım ve Hodge ile Kress'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi Çerçevesidir (Özer, 2018, s.33-36). Tezin yöntemsel temelini oluşturan van Dijk'ın Sosyobilişsel yaklaşımını kapsamlı bir şekilde ele almadan önce eleştirel söylem çözümmesinin öncü isimleri olarak sayılabilen Fairclough, van Leeuwen ve Wodak'ın yaklaşımlarından kısaca söz etmek yararlı olacaktır: ilk anlatılacak yaklaşım Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım (Dialectical-Relational Approach)

Diyalektik ilişkisel yaklaşım Fairclough tarafından geliştirilmiştir. O, Marx, Foucault ve Halliday'den etkilenmiştir (Özer, 2018, s. 36). Halliday'in Sistemik İşlevsel Dilbilimi kuramına önem veren Fairclough, yaklaşımını bu kuram üzerine temellendirmiştir (Wodak ve Meyer, 2009, s. 27). Aynı zamanda O, Marksist gelenekteki sosyal çatışma üzerinde durmuş, söylemlerdeki dilbilimsel oluşumları, baskınlık, direniş, farklılık gibi unsurları tespit etmeye çalışmıştır (Wodek, Meyer, 2009, s.27). Diyalektik ilişkisel yaklaşım, çağdaş sosyal yaşamda oluşan değişimler ile söylemsel değişim arasındaki ilişkiye odaklanmıştır (Fairclough, 2001, s 1). Bu nedenle Fairclough, daha çok üniversite tanıtım broşürlerine, doktor hasta ilişkilerine ve kapitalizm üzerine çalışmıştır (Özer, 2018, s. 58). O, eleştirel söylem çözümlemesini dil dahil olmak üzere beden dili veya görsel gibi, semiyotik biçimler ile diğer sosyal pratik unsurlar arasındaki diyalektik ilişkilerin çözümlenmesi olarak anlamlandırmaktadır (Fairclough, 2001, s 1). Fairclough, söylemi sosyal sürecin bir unsuru olarak anlam verme, belirli bir sosyal alan veya uygulama ile ilişkili dil ve/veya bir yorumlama yolu dahil olmak üzere çeşitli

duyularda kullanılan semiyotik biçimler olarak tanımlamıştır (Fairclough, 2008, s. 1-2). Bununla ilişkili olarak, diyalektik ilişkisel yaklaşıma göre sosyal alanları, kurumları, organizasyonları vb. oluşturan her sosyal pratik, bir semiyotik unsura sahip olmaktadır. Sosyal pratiklerin semiyotik boyutları ise söylem düzenini oluşturmaktadır (Özer, 2018, s. 36- 60). Fairclough; ekonomik, politik, kültürel, aile veya kimlik, güç ve bilgi ilişkileri olan sosyal pratiklerin birbiriyle bağlantılı unsurlar olduğunu belirtmektedir. O, söylemin tüm sosyal süreci ifade ettiğini ve sosyal ilişkileri hem ürettiğini hem de değiştirdiğini ifade eder. Böylece söylem, diğer sosyal unsurlarla diyalektik ilişki içindedir (Özer, 2018, s.63).

Fairclough dil ile kurulan söylem yapılarının sosyal kimlikleri, sosyal ilişkileri ve toplumun duygu, düşünce, inançlarını oluşturmada etkili olduğunu savunmuştur. O, dilin toplumun bir parçası olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda dili sosyal bir süreç olarak tanımlamaktadır. Fairclough, insanların sosyal etkilerden kopuk olduklarını düşündükleri zaman bile dili, sosyal uzlaşma olarak kullandıklarını ifade etmektedir. Bu sosyal etkileri hem devam ettirmekte hem de değiştirmeye yardımcı olmaktadır. Fairclough, bir metni üretirken ve yorumlarken, kullanılan kaynakların ya da söylemlerin, bilişsel olduğu kadar sosyal olduklarını savunmuştur. O, sosyal olarak üretilen ve sunulan söylemlerin insanlar tarafından içselleştirildiğini söylemektedir. Bu durum, toplumu şekillendirmede yaşamsal önem taşımaktadır. Bu nedenle söylemin üretim ve yorumlama süreçlerine de önem vermiştir (Fairclough, 1989, s. 22-24).

Diyalektik ilişkisel yaklaşıma göre dili, söylem ve sosyal pratik olarak görenlerin, metinleri yalnızca araştırmayı değil aynı zamanda üretim, yorumlama süreçlerini incelemeye ve bunların sosyal pratiklerle arasındaki diyalektik ilişkiye odaklanmaları gerekmektedir (Fairclough, 1989, s. 26). Fairclough, bunu üç aşamalı seviyede tanımlamıştır. Bunlar; “metin, söylemsel pratik, sosyal pratik”tir. Metin bir söylemsel olay içinde üretilen yazılı, görsel veya sözlü imgelerdir. Söylemsel pratik, bu metinlerin üretilmesi, dağıtımı ve tüketimi olmaktadır. Sosyal pratik ise sosyal yaşam içinde yaşanan olaylar ya da kuralları temsil etmektedir. Fairclough, bu üç aşamanın arasındaki tüm süreçleri ve birbiriyle bağlantılı olan diyalektik ilişkiyi ele almaktadır. Toplumdaki adaletsizlik, eşitsizlik ve özgürlük kısıtlamaları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Aynı zamanda o, bu sosyal yanlıslara karşı direnmektedir.

İkinci yaklaşım Söylem Tarihsel Yaklaşım (Discourse-Historical Approach). Eleştirel söylem çözümlemesinin önemli temsilcilerinden biri de Ruth Wodak'tır. Wodak, Viyana'daki toplumdilbilimcilerle ve Frankfurt Okulu geleneklerinde çalışan diğer akademisyenler ile söylem tarihsel yaklaşımını geliştirmiştir. Bu yaklaşım özellikle cinsiyetçilik, antisemitizm ve ırkçılığa odaklanmaktadır (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011, s.5). Aynı zamanda bu konularla ilişkili olarak kimlik çalışması yapmıştır. Wodak, Viyana Grubu'nun çalışmaları ve Frankfurt Okulu dışında özellikle Habermas'tan etkilenmiştir (Özer, 2018, s. 221). Söylem tarihsel yaklaşım ilk olarak Avusturya'da savaş sonrası antisemitizmin disiplinlerarası bir çalışması için tasarlanmıştır (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011. S.5) İlk çalışmasından biri ise Kurt Waldheim'ın 1986 Avusturya başkanlık kampanyasındaki kamu söyleminin incelemesi olmaktadır. Bu çalışmada Wodak, antisemitik klişeleşmiş bir görüntünün oluşumunu ayrıntılı olarak izlemeye çalışmıştır (Fairclough, Mulderring ve Wodak, 2011 s.5). Daha sonra Romanya'da göçmenlere karşı ırkçı ayrımcılığı çalışmıştır (Özer, 2018, s. 221).

Wodak, medya, siyaset ve insanlar arasındaki ilişkilerin karmaşık olduğunu ve şu güne kadar kimin kimi ve nasıl etkilediğinin kesin bir yanıtı olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu tür karmaşık ilişkiler, disiplinler arası araştırmalar ile daha açık hale getirilebilmektedir. Wodak'a göre, söylem çözümlemesi ve özellikle eleştirel söylem çözümlemesi, bu karmaşık ilişkilerde gereksinim duyulan çoklu yaklaşımların yalnızca bir bileşenini oluşturmaktadır. Yalnızca söylemsel pratiklere değil, aynı zamanda çeşitli materyal ve göstergebilimsel uygulamalara da odaklanılmalıdır (Wodak, 2001, s. 65). Söylem tarihsel yaklaşım, araştırmalarına saha çalışması ve etnografyayı da katmaktadır. Eleştirel kuramlar içinde yer alan söylem tarihsel yaklaşım, çözümlemeleri tarihsel olarak ele almakta ve metinleri ile söylemleri yorumlarken tarihsel bağlamı üzerinde durmaktadır. Aynı zamanda söylem tarihsel yaklaşım, metinlerarasılık ve söylemlerarasılık kavramlarını dikkate almaktadır (Wodak, 2001, s.10-11). Eleştirel söylem çözümlemesine bağlı olan söylem tarihsel yaklaşım, eleştiri kuramının sosyo-felsefik boyutuyla ilgilidir. Bir yönüyle eylem boyutunu diğer iki yönüyle kavrama boyutunu ele alan bir eleştiri kavramını işaret etmektedir. Bu üç boyut, şu şekilde sıralanabilmektedir.

1. Metin ya da söyleme ilişkin eleştiri, burada metin ya da söylem içindeki tutarsızlıkları, çelişkileri, paradoksları ve ikilemleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.
2. Sosyo-teşhis eleştirisinde, söylemsel uygulamaların açık veya gizli ikna edici ya da “manipülatif” karakterlerini arındırmayla ilgili olmaktadır.
3. İleriye dönük eleştiride ise iletişimin gelişmesine yönelik katkı sağlamaktadır. Örneğin hastanelerde, okullarda, mahkeme salonlarında, kamu kurumlarında ve medyada dil engellerini azaltmak için önerilerin geliştirilmesi ya da cinsiyetçi dil kullanımını azaltmak (Wodak, 2001, s. 65).

Wodak’e göre eleştirel söylem çözümlemesi neyin yanlış ya da neyin doğru olduğunu değerlendirmekle ilgilenmemektedir. Bir araştırma konusunun her noktasından seçimler yaparak bu seçimleri, şeffaf hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra eleştirel söylem çözümlemesinin, söylemsel olayların bazı yorumlarının neden diğerlerinden daha geçerli görüldüğünü kuramsal olarak açıklaması gerekmektedir (Wodak, 2001, s. 65). Söylem tarihsel yaklaşımda belirli bir konu, söylem ya da başlığın teması saptandıktan sonra söylemsel stratejileri araştırılmaktadır. Daha sonra dilsel araçlar ve belirli bağlama bağlı dilsel kavramlar incelenmektedir (Wodak ve Reisigl, 2009, s. 94).

Üçüncü yaklaşım Sosyal Aktör Yaklaşımı (Social Actor Approach) Sosyal aktör yaklaşımının öncüsü Teo van Leeuwen, diğer eleştirel söylem çözümlemecilerinden farklı bir yol izlemiştir. Yaklaşımı kuramsal bir temel üzerinden değil uygulamalı olarak örnekler üzerinden aktarmıştır. Sosyal aktör yaklaşımı sosyolojik ve dilbilimsel çalışma alanını kapsamaktadır. Leeuwen, sosyal aktör yaklaşımını Gunther Kress ile geliştirdikleri sosyal semiyotik üzerine temellendirmiştir. “Sosyal semiyotik, çağdaş toplumdaki çoğu metnin potansiyel ideolojik karakteri ve çoklu semiyotiğini aydınlatmaktadır” (Özer, 2018, s.199). Leeuwen, yazılı ve sözlü metin dışında söylemin imgeler aracılığıyla da kurulacağını savunmaktadır. Yaklaşımında sosyal semiyotik, uzamsal düzenlemeler, renk, tasarım, imgeler üzerinde durmuş ve çözümleme yollarını keşfetmiştir. Leeuwen aynı zamanda tipografi, elyazmasının semiyotiği ve renk sorusu üzerinde odaklanmıştır (Özer, 2018, s.199).

Leeuwen, eleştirel söylem çözümlemesinde olduğu gibi adlaştırma ve cümlede pasif yapıları açığa çıkarma gibi dilsel yöntemle başlamamaktadır. Bunun aksine sosyal

aktörlerin temsil edilebileceği sosyal anlamları incelemektedir. Leeuwen, bu durumu sosyolojik açıdan eleştirel söylem çözümlemesi içinde önemli olan faillik kavramı ile açıklamaktadır. Leeuwen'a göre sosyolojik fail, failin gramatik rolü aracılığıyla her zaman dilsel fail tarafından gerçekleştirilmemektedir. Bunun yerine iyelik zamiri veya edat kullanılabilir (van Leeuwen, 2008, s.23).

van Leeuwen, eleştirel söylem çözümlemesinde söylem kadar söylemi üreten güç ve kontrolün de önemini vurgulamıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi amaçlarından birinin güç ve kontrol odaklarını açığa çıkarmak olduğunu söyleyen Leeuwen, bu nedenle sosyal aktör yaklaşımını geliştirmiştir. Leeuwen, inceleme yaptığı aktörlerin başvurduğu yöntemleri 12 başlık altında toplamış ve örnekler üzerinde açıklamıştır. Bu başlıklar, şu şekilde sıralanabilmektedir: Sosyoanlamsal Envanter, “Bizim Irkımız Odyssey”, Dışlama, Rol Vermek, Genelleştirme ve Özelleştirme, Asimilasyon, Gruplaştırmak ve Gruplaştırmamak, Belirsizleştirme ve Ötekileştirme, Adlaştırma ve Kategorizasyon, İşlevselleştirme ve Kimlik Atama, Kişileştirme ve Kişisizleştirme, Üstbelirlenim (van Leeuwen (2008, s. 23-51).

1.2. Teun Adrian Van Dijk’ın Sosyobilişsel Yaklaşımı

Teun Adrian van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesinin genel çerçevesi içinde sosyo-bilişsel yaklaşımı geliştirmiştir. van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesinin söylem ile toplum arasındaki ilişkiye odaklanırken sosyobilişsel boyutu gözden kaçırdığını savunmuştur. Diğer yaklaşımlardan farklı olarak söylem ve toplum kavramına bilişi eklemiştir. van Dijk’a göre söylem ile toplum arasındaki ilişki, bilişsel arayüz aracılığıyla gerçekleşmektedir. O, sosyo-bilişsel yaklaşımını söylem, toplum ve biliş üçgeni içerisinde tanımlamıştır. Söylem yapıları ve sosyal yapılar farklı nitelikte olmaktadır. Ancak bu yapılar birbirini de etkilemektedir. van Dijk’a göre, sosyal yapı ile söylemsel yapı arasındaki ilişki bilişsel arayüz aracılığıyla anlamlandırılmaktadır. Bir başka deyişle sosyal yapılar ile sosyal yapılar etkisiyle de kurulan söylem yapıları ve bu söylem yapılarının yarattığı eşitsiz güç ilişkileri, adaletsizlikler gibi toplumsal sorunlar ancak bilişsel arayüz ile anlamlandırılabilir (van Dijk, 2015a, s. 64).

İnsanlar; sosyal yapılar, olaylar, durumlar ve görüşler hakkında belirli zihinsel temsillere sahiptirler. Bu zihinsel temsiller bireysel olduğu gibi ortak kişilerce paylaşılan görüş ya da düşünceler olabilmektedir. van Dijk, bu durumu sosyal biliş olarak

tanımlamıştır. Sosyal biliş; bireylerin, diğer grup ya da toplumlarla paylaştığı inanç, bilgi, tutumlar, ideolojiler, değerler ve normları içeren sosyal temsiller olmaktadır (Ghachem, 2015, s.265). Güç sahipleri, bilgiye erişimde ayrıcalıklı olanlar ya da dil kullanıcıları, kendi güçlerini koruyabilmek, sürdürebilmek ve eylemlerini meşrulaştırabilmek için paylaşılan bu değerleri kendi çıkarlarına ilişkin kurmaktadır. Alıcıların zihni süreçlerinde oluşan sosyal biliş, güç sahipleri tarafından saptanabilir ya da kontrol edilebilir. Medya, belirli ideolojileri meşru kılarak okuyucu/izleyicide tutumların şekillenmesini sağlayabilmektedir. Böylelikle var olan hegemonyanın devamlılığı sağlanmaktadır. Dolayısıyla van Dijk, sosyal yapı ve söylem yapılarının bilişsel olarak yorumlanması gerekliliğini savunmuştur (van Dijk, 2014, s.1).

Sosyobilişsel yaklaşım, diğer eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları gibi tek bir yönetime karşı bir duruş sergilemektedir. Aynı zamanda sosyobilişsel yaklaşım sorun odaklıdır ve disiplinlerarası yaklaşımı benimsemektedir (van Dijk, 2015a, s. 63). Sosyobilişsel yaklaşımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ırkçılık, gücün kötüye kullanımı, adaletsizlik gibi toplumsal sorunları ele alırken biliş kavramı önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda sosyobilişsel yaklaşım için sorunun anlamlandırma ve yorumlanma sürecinde güç, bilgi, tutum, sosyal biliş, ve söylem kavramları da önemli olmaktadır. Bu nedenle sosyobilişsel yaklaşım içinde bu kavramları açıklamak ve anlamak yararlı olacaktır.

1.2.1 Güç

Eleştirel söylem çözümlemesi için gücün kötüye kullanımı, incelenmesi gereken önemli bir toplumsal sorun olmaktadır. van Dijk gücün kötüye kullanımı ve söylemsel olarak yeniden üretim konuları üzerinde durmuş ve eleştirel olarak ele almıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi bireyler arasındaki güç ilişkilerinden çok grup, kurum, kuruluşlar arasındaki sosyal güç ilişkileri ile ilgilenmektedir. van Dijk, bu gücün kötüye kullanılmasını, kişiler arası ilişkilerde var olan ve meşru sayılabilen güçten ayrılabilmek için egemenlik/tahakküm (*dominance*) sözcüğünü tercih etmektedir. Sosyal güç; bir grubun diğer grup üzerindeki kontrolü olarak tanımlanabilmektedir. Bir grup diğer grubun özgürlüğünü sınırlandırabiliyor ya da kontrol edebiliyorsa diğer grup üzerinde bir güce sahip demektir. Bu grup, kurum ve kuruluşların maddi ya da sembolik bir güç tabanına gerksinimleri vardır. Genellikle güç; servet, gelir, bilgi veya statü gibi sosyal olarak değerli kaynaklara ayrıcalıklı erişimi gerektirir. Egemenlik ise sosyal kaynaklara

sürekli ayrıcalıklı erişimi isteyen ve bunun için çeşitli stratejilerle yeniden üretimi amaçlayan süreci ifade etmektedir (van Dijk, 1995, s. 10-11). Asker, polis ya da ebeveyn gücü dışında sembolik güç kaynaklarıyla ilgili olan politikacılar, gazeteciler ve profesörler gibi elitlerin bilgi, statü ve kamu söylemine ayrıcalıklı erişimleri olmaktadır (van Dijk, 2014, s.15). Böylelikle medya metinlerinde, siyasi konuşmalarda, akademisyen konuşmalarında ya da ders kitaplarında vb. söylemle, diğerleri üzerinde kontrol oluşturulmaktadır. Kontrol, sosyal ve bilişsel olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Sosyal boyut; egemen grupların, üzerinde egemenlik kurduğu diğer grupların eylemlerini ve söylemlerini kontrol etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bilişsel boyut ise kişisel ve sosyal olarak paylaşılan zihinsel modeller, bilgi, tutumlar ve ideolojik bilişlerin kontrolünü ifade etmektedir (van Dijk, 2015a, s. 71).

Sembolik güce sahip olan gruplar için söylem oldukça önemlidir. Bir başka deyişle söylem, güç kullanımında önemli olmaktadır. Çünkü kadın üzerinde erkek şiddeti ya da göstericilere karşı polis şiddeti gibi eylemi doğrudan kontrol etmek dışında, bilişsel güç daha etkili olabilmektedir. Bilişsel güç daha çok manipülasyon ve iknaya dayanmaktadır. Egemen gruplar, kendi çıkarları doğrultusunda başkalarının zihinlerini kontrol edebilmektedirler. Bunun yolu ise çoğu zaman söylem yapıları ile gerçekleşmektedir. Haber metni, politikacıların açıklamaları ya da günlük metin ve konuşmalar ile başkalarının zihni, egemen grupların çıkarları doğrultusunda yönlendirilmektedir. Kurulan egemenlik ise her zaman açıkça görülebilir değildir ve çoğu zaman oldukça doğal olarak kabul edilmektedir (Fairclough, 1985 aktaran van Dijk, 1993, s.254). Eleştirel söylem çözümlemesi de bu noktaya odaklanmaktadır. İktidarın demokrasi, eşitlik ya da adalet sisteminde olan ihlallerle ve gücün kötüye kullanılmasıyla ilgilenir. Söylem yapıları ile ikna süreçlerini ve egemenliğin nasıl kabul edildiğini açığa çıkarmaya çalışmaktadır. Bazen bu egemenliğe karşı direnebilir ya da itiraz edilebilir ve böylece bu eşitsizlikler ancak direniş karşısında görünebilir olmaktadır. Bu karşı çıkış başlayana kadar zenginin yoksul, erkeğin kadın ya da beyazın siyah üzerindeki tahakkümü ve var olan eşitsiz güç ilişkileri doğal olarak karşılanmaktadır. Dezavantajlı gruplar egemen grubun hâkimiyetini kabul edip, kendi iradeleriyle egemen grup çıkarına hareket ettiklerinde ise hegemonya kavramı kullanılmaktadır (van Dijk, 1993, s.255).

İktidar olan grup gücü, servet, mülk gibi maddi güç kaynaklarına ve bilgi, statü, ün veya kamusal söylemlere erişim gibi sembolik güç kaynaklarına dayanmaktadır. Etnik

ilişkilerde ise bu sembolik güç kaynakları ten rengi, kökeni ya da kültür üzerinden olmaktadır. Buna örnek olarak ise beyaz insanların çıkarları doğrultusunda olan ve beyaz olmayan insanların çıkarlarına aykırı eşitsiz ilişkilerle yaratılan ırkçılık gösterilebilmektedir. Bu eşitsiz güç ilişkileriyle medya metinlerinde, günlük konuşmalarda karşılaşılmaktadır (van Dijk, 2015a, s. 71). Aynı zamanda bu durum diğer güçlü olan grup üyeleri tarafından desteklenebilmekte, üzerinde yasalar çıkartılarak meşrulaştırılabilmektedir (van Dijk, 1993, s.255). Bu eşitsizliğin yeniden üretiminin diğer önemli bir yolu da medya olmaktadır.

Medya, okuyucu/izleyicilerin zihinlerini kontrol edebilen sembolik ve ikna edici güce sahiptir. Haber metinleri ile egemen grubun çıkarları doğrultusunda, planları, bilgileri, inançları veya görüşleri, Bir başka deyişle zihinsel temsilleri bir dereceye kadar kontrol edebilmektedir. Egemen grubun çıkarları doğrultusunda yapılan haberler günlük olarak sıklıkla karşılaşılabildiğimiz metinler olabilmektedir. Sosyal olarak paylaşılan haber metinleri zaman içinde okuyucu ve izleyicinin düşünce ve tutumlarına yön vermede etkilidir. Çoğu zaman izleyici/okuyucu kendi özgür iradeleriyle düşüncelerini ve tutumlarını değiştirdiklerine ikna olduklarında, bilişsel boyutun etkili olduğu görülür. Aynı zamanda medyanın bürokratlarda olduğu gibi belirli yaptırımları bulanmamaktadır. Bu durumda kişilerin özerk oldukları düşüncesi, gazeteci görüşlerini benimsemeye ve ikna olmada etkili görünmektedir. Bu nedenle van Dijk haber metnlerinin sosyal ve sembolik güç boyutlarının incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. O, okuyucu ya da izleyici tarafından zihin temsilleri ve bunların değişimlerinin, haber metinleri ile arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıyla medyanın ikna ve manipülasyon gücüne kesin bir anlam verilebileceğini belirtmektedir (van Dijk, 1995, s.10-11). Dolayısıyla medya, olması gereken demokratik yapıdan uzaklaşarak manipülatif bir durum almaya başlar (van Dijk, 2011, s. 28). İktidar yapılarının güçlerinin devamını sağlamasında zihinsel temsillerin kontrolü önemli rol oynamaktadır. Egemen grubun ideolojik görüş ve tutumlarının meşru kılınması ve devamının sağlanması, ancak sosyobilişsel ara yüz ve zihinsel temsiller aracılığıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla van Dijk, sosyobilişsel ara yüze ve zihinsel temsillerin incelenmesine önemli bir rol biçmiştir. Bu sayede gücün nasıl kötüye kullanıldığı ve yeniden egemenliği 7 maddeyle sıralamıştır. (1996, s. 84-85) Bu maddeler, şöyledir:

1. Güç; sosyal gruplar, kurumlar veya kuruluşlar arasındaki ilişkilerin bir özelliğidir. Bu nedenle bireysel güçten çok sosyal güce odaklanılmaktadır.
2. Sosyal güç; bir grubun (veya üyelerinin) başka bir grubun eylemlerini ve/veya zihinlerini kontrol etmesi olarak tanımlanır. Dolayısıyla diğerlerinin hareket özgürlüğünü sınırlamakta veya onların bilgi, tutum ve ideolojilerini etkilemektedir
3. Belirli bir grubun veya kurumun gücü “dağıtılabilir”. Aynı zamanda siyaset, medya, eğitim, hukuk, düzen veya kurumsal iş alanı gibi belirli bir sosyal alan ile sınırlandırılabilir. Bu nedenle, bu tür farklı merkezleri kontrol eden iktidar ve seçkin gruplar ortaya çıkmaktadır.
4. Egemenlik kurmak, sosyal gücün kötüye kullanılmasıdır. Bir kişi, grup ya da kurumun kendi çıkarları doğrultusunda diğerleri üzerinde yasal veya ahlaki açıdan gayrimeşru olmayan bir denetim uygulanmasıdır. Böylelikle toplumsal eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır.
5. İktidar, güç, servet, iş, statü gibi değerli sosyal kaynaklara ayrıcalıklı erişime dayanmaktadır.
6. Sosyal güç ve egemenlik, daha etkili bir kontrol sağlamak ve var olan gücün devamını sağlayıp yeniden üretimi mümkün kılmak için örgütlenir ve kurumsallaşır.
7. Egemenlik, nadiren mutlaktır. Ancak genellikle kademeli olmaktadır. Egemen olan taraf az ya da çok direnç ve karşı güç ile karşılaşabilir.

1.2.2 Bilgi

Bilgi, her bir toplumun uzlaşmasına dayalı olan inançlar sistemi olarak tanımlanmaktadır. İfade edilen bir inanç toplum tarafından kabul edildiğinde, gerçeğe karşılık gelebilir ya da bu durumun tam tersi, kabul edilmeyen inançlar gerçek olarak görülmeyebilir. Ancak tüm bu bilgilerin çoğu, söylemsel olarak ileri sürüldüğünde gerçek olarak değer kazanmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesinin üzerinde durduğu ve zorlandığı konulardan biri de söylem ve bilgi arasındaki ilişkililerin açık hale getirilmesidir. Çünkü beşerî ve sosyal bilimlerde incelenen bilgi ve söylem karmaşık olgulardır (van Dijk, 2003a, s.85). Bilgi sistemi; epistemik topluluklar tarafından paylaşılan, yaşam boyunca biriken, düşünce, algı, anlama, eylem, etkileşim ve söylemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bilgi, tüm bilişlerin temeli

olmaktadır. Aynı zamanda bilgi her toplumda tarihsel olarak gelişir. Bu nedenle farklı aşamalardan geçen bilgi her toplumda aynı şeyi ifade etmeyebilir. Bilginin düzenleniş biçimi açık olarak bilinmese de hiyerarşik kavram kategorileri, günlük olayların senaryoları, insan ya da insan grupları, nesne şemaları gibi birçok farklı türde yerel olarak düzenlendiği varsayılmaktadır (van Dijk, 2015a, s. 68).

Bireysel deneyimlerimizi, olayların ya da durumların algılarını temsil eden ve zihinsel modellerin inşasında kullanılan bilgi, sosyal olarak da paylaşılmaktadır. Dolayısıyla bilgi yalnızca zihinsel değil, aynı zamanda sosyal olarak paylaşılan bir olgudur. Kişiler dışında kurum, kuruluş ve organizasyonlar tarafından da bilgi edinilmekte, paylaşılmakta ve kullanılmaktadır. Toplumda bilgiye erişim eşit olmamaktadır. Bilgi diğer kıt kaynaklar gibi önemli bir güç kaynağıdır. Egemen gruplar, bilgiye ayrıcalıklı erişimi ile söylemleri ve bununla bağlantılı olarak zihinsel temsilleri ve tutumları kontrol altına alabilmektedirler. Bilgiye erişimde ayrıcalıklı olan gruplar kendi çıkarları doğrultusunda, bilgiyi sosyal olarak paylaşabilmektedirler veya onaylatıp meşrulaştırabilmektedirler (van Dijk, 2003a, s.86). Bilgi, kişisel deneyimlerimiz dışında söylemler aracılığıyla kazanılmaktadır. Aynı zamanda söylemin üretilmesi için sosyal olarak paylaşılan bilginin olması (van Dijk, 2015a, s. 68)... Bilgi, söylemde ifade edilir, aktarılır ve diğer gruplar tarafından kabul edilerek paylaşılır. Medya, hükümet, okul vb. kurumlar bilgiye ayrıcalıklı olarak erişebilmektedir. Bu kurumlar aracılığıyla yayımlanan konuşma ve metinler ile bilgi iletilmektedir. Kişiler tarafından söylem aracılığıyla edinilen bilgi, zaman içinde kabul edilebilir ve yeniden sosyal olarak paylaşılabilir. Aynı zamanda konu veya olay hakkındaki alt bilginin ve bakış açısının var olması, söylemin meşrulaşmasında ve pekişmesinde önemli rol oynamaktadır. Böylelikle egemen gruplar güç kazanabilirler ya da var olan gücünü korumayı sürdürebilirler. Dolayısıyla söylem ve bilgi, iç içe geçmiş iki kavram olmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi için bu iki kavramın incelenmesi gücün kötüye kullanımının, eşitsizliklerin ve yeniden üretimin ortaya çıkarılmasında önemli olmaktadır (van Dijk (2011, s. 27). Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi, egemen grupların ve bilgiye ayrıcalıklı erişime sahip olan kurum, kuruluş ya da grupların söylemlerinin incelenmesi gerekliliğini savunmaktadır. Bunun yanı sıra bilgi, toplumların kültürlerini tanımlamak için kullanılmıştır. Kişiler kültürün bir üyesi olarak bilgisini ve sosyal bileşenlerini diğerleriyle paylaşmaktadırlar. Sosyobilişsel yaklaşım, bu durumu göz önünde bulundurarak disiplinler arası bir yaklaşım benimsemiştir. Sosyabilişsel eleştirel söylem çözümlemesi, bilişsel bilgi

yapılarını, bilgi yönetimini, stratejileri ve bunların söylem yapılarını nasıl etkilediğini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır (van Dijk, 2003a, s.87).

Dil kullanıcılarının, söylemi aktarırken alıcı hakkında bilgiye sahip olması gerekmektedir. Yeni bilginin aktarılması ve kazanılmasında, eski bilginin varlığının bilinmesi ve bu bilgiyle ilişkilendirilmesi, söylem yapılarının kabul edilmesi için önemlidir (van Dijk, 2014, s.8). Bu tür bilgi bağlamının koordinasyonu ise bilgi aygıtı aracılığıyla gerçekleşmektedir. Tüm söylem modellerinin kendilerine ait bir bilgi aygıtları vardır. Bu bilgi aygıtının bir diğer adı K-cihazı olmaktadır. Egemen grup, alıcı kitlenin söylem yapıları hakkında ne kadar bilgiye sahip olup olmadığını bilmeye gerksinim duyar. Çünkü bu sayede söylem yapıları alıcı kitle tarafından anlaşılır ve benimsenir. Tam da bu noktada bilgi aygıtı devreye girmektedir. Bilgi aygıtı ile hangi bilgilerin kullanılıp hangilerinin kullanılmamasına karar verilmekte, aynı zamanda dil yapıları, vurgu ve tonlama, konuya odaklanmış cümlelerin söylenişi, sözcük düzeni gibi söylem yapılarının üretim sürecine katılmaktadır (van Dijk, 2003b, s. 99). van Dijk, (2004, s.9-10) bilgiye yönelik var olan yaklaşımının bazı özelliklerini şu şekilde özetlemiştir;

1. Bilgi, sosyal veya kültürel topluluğun, “epistemik topluluğun” üyeleri tarafından paylaşılan inançtır.
2. Bilgi, epistemik topluluğun üyeleri tarafından, bilgi (değerlendirme) ölçütleri temelinde paylaşılır ve sosyal olarak kabul edilir.
3. Bilgi ölçütleri sosyal gruplar, meslek örgütleri ya da bir topluluğun farklı tarihsel aşamalarında değişiklik gösterebilmektedir. Dolayısıyla doğrudan gözlem, güvenilir kaynaklar ve doğru çıkarım, bilgi için sağduyu ölçütü olabilir. Bilimsel, dini ya da diğer toplulukların, günlük yaşamlarındaki sağduyu ölçütleri farklı olabilmektedir.
4. Epistemik toplulukların bilgi ölçütleri farklı olduğu için bilginin tanımı göreceli olmaktadır.
5. "Gerçek" kavramı inançlardan çok ifadeler ya da söylemler ile ayrılmaktadır.
6. Bilgi ve inançlar "kasıtlı" olmaktadır. Gerçek veya hayali olaylar, durumlarla ilgilidir.
7. Epistemik toplulukların inançları olarak tanımlanan bilgi, durumların zihinsel temsilleri açısından bilişsel olarak kavramsallaştırılır.

8. Etkileşim ve söylemde bilgi, konuşmacılar tarafından paylaşıldığında veya alıcılar tarafından paylaşılan bilgi ölçütleri olduğunda, kendisiyle ve başkalarıyla ilgili olmaktadır.

1.2.3. Tutum ve İdeolojiler

Tutum, ideolojilerin içselleşmesini ve uygulanmasını sağlayan genel bir sosyobilişsel temele sahiptir. Bu nedenle, farklı toplumsal sorunlarla ilgili, farklı cinsiyetçi, ırkçı vb. tutumlar vardır. Tutumlar, genellikle temel ideolojiler üzerinde biçimlenir. Belirli grup üyeleri paylaştıkları ideolojiler üzerine parti programları, dersler ya da şarkılar gibi tutumlar geliştirerek, ideolojilerine fiziksel bir boyut kazandırmaktadırlar. Aynı zamanda tutumlar, sosyal bilgi gibi, sosyal grupların üyeleri tarafından paylaşılan temsillere dayanmaktadır (van Dijk, 2014, s.10). Epistemik toplulukların veya kültürlerin tümünün veya çoğunun paylaştığı inançlar olarak tanımlanan sosyal bilginin yanı sıra, tutum ve ideolojiler gibi, yalnızca belirli grupların paylaştığı sosyal inanç biçimleri de vardır. Böylece kişiler, kürtaç ya da göç hakkında belli bir bilgiye sahip olup onun hakkında belirli tutumlar geliştirirler. Bu tutumların tümü ise ideolojik temele sahiptir. Çünkü tutum, ideolojinin kabul edilmesi ve varlığının sürdürülmesi için önemli olmaktadır. Örneğin, hayvan haklarını savunan bir grup, bu ideolojisini, birçok hayvan sahiplenilen, hayvan derisi olan üretimleri kullanmayan ve karşı tepki veren tutumlar geliştirerek göstermektedir. Bu tutumlara sahip olan kişiler hakkında, hayvan haklarına karşı duyarlı olduğu düşünülür. Bu durum ideolojinin, tutum geliştirerek kendini ifade ettiğini ve ideolojinin somut durum aldığını göstermektedir. İnançlarda olduğu gibi tutumların da şematik olarak organize edildiği varsayılmaktadır. Örneğin belirli bir grubun, göçle ilgili tutumlar geliştirirken göçmenlerin kimliği, kökenleri, özellikleri, eylemleri ve hedefleri, bunların her biri norm ve değerlere dayanan olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerle ilişkili olan inançları olmaktadır (van Dijk, 2015a, s. 69).

Tutumlar, daha özel ideolojilerin kazanılmasında ve değiştirilmesinde etkili olan ve kontrol eden daha temel ideolojilere dayanmaktadır. Örneğin ırkçı bir ideoloji, göç ve göçmenler ya da etnik çeşitlilik hakkında olumlu ya da olumsuz tutumları kontrol edebilmektedir. Genel ideolojiler dışında daha özel tutumları, kişisel deneyimleri, bir başka deyişle ideolojik grup üyelerinin zihinsel modellerini kontrol edebilir ve bu modeller kontrol edilirse söylem yapılarında sıklıkla ifade edilebilir (van Dijk, 2015a, s.

69). Tutumlar karmaşık ideolojiler içinde düzenlenebilmektedir. Örneğin “kadına şiddet”, “insan hakları”, “LGBT hakları” gibi farklı tutumlar arasındaki tutarlılık feminist bir ideoloji içinde olabilmektedir. van Dijk’a göre, tutumlar genel düşüncelerin şema benzeri düzenlemesidir. İlki ise hiyerarşi olmaktadır. Tutumlar daha yüksek (genel) ve daha düşük (daha az genel) görüşler içermektedir. Bir başka deyişle ideolojik görüşler farklı düzeylerde tutumlar geliştirmektedir. Örneğin “Nükleer enerjiye karşıyım” tutumu “Nükleer radyasyon tehlikelidir” tutumundan daha genel olmaktadır. İkinci olarak, bir tutum hakkındaki görüşler doğrudan ya da dolaylı olmalıdır. Bu tutum örgütsel tutarlılığı ifade eden aynı nesne hakkında olmalıdır. Çoğunlukla, sosyal grup üyelerinin; kişi, grup, olay, sorun veya bunların türleri olan 'sosyal' bir nesne hakkındaki örgütsel planlanması, değerlendirmesi ve yürütmesiyle ilgili olmaktadır. Buna örnek olarak da iş adamları, nükleer enerji, doğum kontrol gibi sosyal grup ve konular hakkında tutumlar gösterilebilir. Ancak düşünce ve sosyal etkileşime dahil olmayan diğer nesneler hakkında dolaylı ya da doğrudan bir tutum olmamaktadır. Son olarak ise kişinin bir görüş hakkındaki alaka düzeyidir. Radyasyonun tehlikeli olduğunu savunan bir söylem, "nükleer santral atıkları ekolojik sistemi mahveder" söyleminden daha yüksek seviyede ve önemli olmaktadır (van Dijk, 1982, s.40). Bilginin kontrol edilmesi, anlayışı etkilemektedir. Bir konunun kabul edilip benimsenmesi ya da onun hakkında tutumların gelişmesi için konunun anlaşılması ve meşru kılınması gerekir. Tutumların kontrolü ise değerlendirmeyi etkilemektedir. Anlaşılan ve meşru kılınan bir görüş, konu ya da bilgi kabul edilir böylece söyleme, tutuma ve davranışlara yansır. Medya ise bu konuda önemli rol oynamaktadır. Komünistlere karşı soğuk savaşın kabul edilmesi için haberlerde kötü İmparatorluklar, teröristler, diktatörler, düşman gibi söylemlerle betimlenir (van Dijk, 1995, s.16).

1.2.4 Sosyal Biliş

Sosyal bir varlık olan insanlar, hem benzersiz ve özel zihinsel modellere hem de sosyal olarak paylaşılan bilişlerin çeşitli biçimlerine sahip olmaktadır. Aynı toplum, grup, kurum ya da kuruluş içindeki üyeler; ideolojiler, olay ve durumlar hakkında genel ve soyut bilgiye sahiptir. Sosyal grup üyeleri, ırkçılık, cinsiyetçilik gibi temel ideolojileri ya da buna karşıt olan feminizm, sosyalizm gibi temel ideolojileri paylaşabilmektedirler. Kişilerin gün içerisinde haberlerden, konuşmalardan ya da söylem ve tutumlardan edindiği deneyimler ile oluşan sosyal bilişin yorumlanması, anlaşılması zihinsel modeller

olarak gösterilebilmektedir. Dolayısıyla kişilerin özel zihinsel modelleri aynı grubun diğer üyeleriyle de benzerlik taşıyabilmektedir. Sosyal biliş ile sağlanan etkileşim, iş birliği ve iletişim, söylemin kurulmasına aynı zamanda paylaşılmasına yol açmaktadır. van Dijk, yalnızca toplum ve söylem arasındaki ilişkiye değil söylemin nasıl anlaşıldığını, kabul edildiğini ve paylaşıldığını anlamak için sosyal bilişe odaklanmıştır. Kamuoyunun söylemlerini doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kontrol edebilen egemen grup, kurum veya kuruluşlar kendi ideolojilerini söylem aracılığıyla tutuma dönüştürebilmekte ve kontrol edebilmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, örgüt üyeleri tarafından paylaşılan bu özel bilgi, tutum ve ideolojileri sosyal biliş bakımından formülize etmiştir (van Dijk, 2015a, s. 70).

Sosyal bilişler, toplumun makro ve mikro düzeyleri arasında, birey ile grup arasında ve onların eylem ile söylemleri arasında aracılık etmektedir (van Dijk, 1993, s.257). Günlük yaşamda izlenilen ya da okunan haber, mikro düzeyde olurken bu haberlerin üretiminde yer alan iç organizasyonlar ve şirketler ile hükümet, siyasi partiler vb. makro düzeyde olmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi de hem zihinsel modellere hem de zihinsel modellerin oluşumunda etkili olan sosyal bilişe dikkat çekmektedir. Aynı zamanda hem grup üyelerinin iletişimindeki mikro seviyesiyle hem de grup ve örgüt ilişkilerinin makro seviyesiyle ilgilenmektedir. Örgüt ya da kurumların makro seviyede üretmiş olduğu söylemler, aslında üyelerin günlük eylemleri ve etkileşimleriyle toplumsal düzenin mikro seviyesinde uygulanıp çoğaltılmaktadır. Bu eylemlerin çoğu ise metin ve konuşma ile gerçekleşmektedir (van Dijk, 2015a, s. 70).

Sosyal biliş; söylem, toplum ve biliş, üçgenin birleşimini kapsamaktadır. Biliş makro seviyede, sosyal olarak paylaşılan bilgiler, tutumlar, ideolojiler norm ve değerler olurken mikro seviyede, sosyal üyelerin kişisel zihin modelleri bir başka deyişle deneyimleri olmaktadır. Toplum ise bir arada yaşayan insan toplulukları ya da gruplarıdır (van Dijk, 2015a, s. 71). Bilgiye erişimin, söylemi yönetmenin önemli bir temsil kaynağı olurken, aynı zamanda bu bilgiyi kimin söylediği, yazdığı ve kime ne zaman, nerede söylendiği, okunduğu gibi önemli olan bilişsel boyutlar vardır. Asker, polis, erkek şiddeti dışında, egemen grup genellikle bilgi, inanç, anlayış, tutum ve ideolojiler ile ikna ve manipülasyonla zihin yönetimini gerçekleştirir. Böylelikle söylem, etkileşim ve eylem biçimleri sosyal biliş tarafından izlenmektedir. Toplumun zihinsel modellerini ve bilgiye erişim yönetimi, sosyal biliş ile açıklanan kişilerin kamu zihinlerinin erişimine yöneliktir

(van Dijk, 1993, s.257). Dolayısıyla van Dijk biliş bireysel bilişin ötesinde değerlendirmektedir. O, sosyal biliş ile üretilen toplumsal anlam süreçlerine odaklanmaktadır. Çünkü ideolojiler, sosyal olarak paylaşılmakta ve grup üyeleri tarafından benzer tutumlar geliştirmektedir. Bu nedenle van Dijk için önemli olan bilgiye ayrıcalıklı erişen güç odaklarının çıkarları doğrultusunda nasıl toplumsal anlamlar yarattığıdır. Güç odakları, bir söylemi üretmeden önce kendi ideolojileri doğrultusunda anlamlar yüklemekte ve söylem ile meşru kılmaya çalışmaktadırlar. Söylem içinde bilgilerin, sözcüklerin, cümlelerin anlaşılması gerekmektedir. Böylece kişinin zihinsel modelleri oluşmaktadır. Aynı zamanda söylemin anlaşılması ve devamında zihinsel modellerin oluşması, dünya hakkında daha genel bilgilerin edinilmesine ve buna yönelik tutum geliştirmesinde ya da değiştirilmesinde etkili olmaktadır. Bu nedenle, çoğunlukla egemen grupların müdahalesiyle oluşturulan söylem yapıları ideolojik olmakta ve kişilerin anlam dünyalarına müdahale etmektedir. Böylece eşitsiz güç ilişkileri yeniden üretilmektedir (van Dijk, 2016, s.9).

Bilginin kontrolü, kişilerin dünya hakkındaki yorumlarını, söylemlerini ve eylemlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle van Dijk bilgiye ayrıcalıklı erişim sağlayan kurum kuruluş ya da grupların söylemlerinin incelenmesine önem vermektedir. Buna örnek olarak medya kuruluşları verilebilmektedir. Rutin haberlerde, köşe yazılarında, özel haberlerde, söyleşilerde ya da röportajlar gibi haber metinlerinin birçok çeşidinde ideolojik söylemler şekillenmektedir. Alıcılar bu metinlerle günlük yaşamda sıklıkla karşılaşmakta böylece sosyal biliş oluşturmaktadır. Bu, toplumda var olan eşitsizlik, adaletsizlik ya da ırkçılık gibi sorunların yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Metinlerin nasıl üretildiği ve anlaşıldığı, bilgilerin nasıl etkinleştirildiği hakkında çok az şey bilinmesine karşın bilginin bu süreçlerde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Tam da bu noktada van Dijk sosyal bilişlerin egemenlik ile söylem arasında bağlantı kurduğunu belirtmektedir (van Dijk, 1993, s.257).

Sosyal bilişin, sosyal temsillere aynı zamanda belirli kategorileri içeren şematik yapılara sahip olduğu varsayılmaktadır. Bu tür şematik yapılara ise beyazların siyahlar hakkındaki oluşturduğu ya da erkeklerin kadınlar hakkında oluşturduğu şema örnek verilebilmektedir. Ancak düşünce, tutum, ideolojiler, normlar ve değerler gibi daha soyut sosyal biliş yapıları ve işleyişleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu şematik yapılar genel sosyal olarak paylaşılan görüşlerden bir başka deyişle değerlendirilen inançlardan

oluşmaktadır. Örneğin kadın cinayetleri hakkında yapılan haberler, medyanın ideolojik yapısına ve çıkar ilişkisine bağlı olmaktadır. Bu haberler doğrultusunda kurulan modeller, çoğunlukla kişiler arasında benzer olmakta ve genel tutuma katkıda bulunmaktadır. Böylelikle ideolojiler, amaçlar açısından gücü elinde bulunduran grupların amaçlarını, çıkarlarını ve değerlerini yansıtan temel sosyal bilişleridir. İdeolojiler, belirsiz bir şekilde grupların ve üyelerinin daha özel sosyal tutumlarını düzenleyen, temel bilişsel programları ve işletim sistemleri olarak görülebilir. Dolayısıyla bu ideolojilerin tam olarak neye benzediği ve tutumların değişimini ya da kontrolünü nasıl sağladığı net olarak bilinmemektedir. Aynı zamanda üretilen metin; deneyimlere, olaylara veya durumların zihinsel temsillerine dayanmaktadır. Bunun yanı sıra kişi, olay ya da durum hakkında sahip olduğumuz düşüncelerin üretilen metinlerde etkili olduğu kabul edilmektedir. Bir haberin yapılmasında, birçok kaynağın yorumlanması, diğer medyanın tanıkları, politikacıların konuşmaları, benzer olayların örnekleri gibi birçok değişkenin ve paylaşılan genel tutumların etkisi olmaktadır (van Dijk, 1993, s. 258).

Eleştirel söylem çözümlemesi, yukarıda sözü edilen tüm bu baskın söylemlerin, sosyal olarak paylaşılan bilgi, tutum ve ideolojileri, bir başka deyişle somut üretimdeki rolleri aracılığıyla etkileme yollarını eleştirel olarak açıklamayı amaçlamıştır. Belirli söylem yapılarının belirli zihinsel süreçleri nasıl etkilediğinin ve sosyal temsillerin oluşumunu nasıl kolaylaştırdığının bilinmesi gerekmektedir. Söylem yapılarının üretiminde kullanılan cümle yapıları, metaforlar gibi belirli retorik figürler, somutlaşan düşüncelerin oluşumunda etkili olmaktadır. Bu şekilde anlamsal düzenlemeler kişisel düşüncelerin yönlendirilmesinde, anlamı genelleştirmede ve bağlamından koparılmasında rol oynamaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem yapıları ile sosyal biliş yapıları arasındaki bu ilişkileri incelemektedir (van Dijk, 1993, s. 258). Aynı zamanda eleştirel söylem çözümlemesi baskın grupların sosyal biliş kontrolü ile gücün kötüye kullanımını veya buna karşı direnişi ele almaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi, kuruluşlar, kurumlar, işletmeler, ulus devletler ve söylemi doğrudan veya dolaylı olarak kontrol eden gruplara odaklanmaktadır. Ayrıca politika, kitlesel medya, eğitim, kültür ve ticaret şirketlerin liderleri olan sembolik elitler ile ilgilenmektedir (van Dijk, 2015a, s. 70).

van Dijk, sembolik elitlerin ve güç sahiplerinin metin ve konuşmalarının incelenmesi gerekliliğinden söz etmektedir. Sosyal bilişin yalnızca nasıl olduğunu değil

metin ve konuşmada nasıl işlediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Buna bağlı olarak van Dijk (2016, s. 10-11) söylem yapıları içinde yer alan sosyobilişsel kavramı şu şekilde açıklamıştır:

- **Vurgu, tonlama ve sözcük sıralaması:** Cümlelerin vurgu, tonlama ve sözcük sırası, şu anda hangi bilginin bilindiğine, odaklandığına, hangi bilginin yeni veya beklenmedik olduğuna ve hangi bilginin şu anda katılımcılar arasında dinamik olarak değişen ortak zemin olarak paylaşıldığına bağlıdır.
- **Anlamlar:** Sözcüklerin, cümlelerin veya cümle dizilerinin anlamları, dilbilgisi ve diğer dilbilimsel ve söylemsel bilgiler temelinde ve epistemik toplulukların üyelerinin paylaştıkları genel, sosyokültürel bilgisi temelinde üretilir.
- **Tutarlılık:** Cümleler veya konuşma sıraları arasındaki tutarlılık ilişkileri, kısmen dilbilimsel veya söylemsel uyum biçimleriyle (örneğin zamirler veya belirli makaleler) ifade edilebilir. Ancak bu cümle veya konuşma sırasındaki tutarlılık, katılımcılar arasındaki ilişkilere veya dil kullanıcılarının zihinsel modellerinde yer alan olaylara dayanır ve bu ilişkiler tarafından tanımlanır.
- **Görüş ve duygu sözcükleri:** Görüş ve duygu sözcükleri, yoğunluk veya tonlamanın yanı sıra, zihinsel modellerde temsil edilen kişisel görüş ve duyguların ifadeleridir.
- **Küresel konular veya temalar:** Anlamsal makro yapılar olarak küresel konular veya temalar, altta yatan zihinsel modellerin makro yapıları olarak planlanır ve cümlelerin yerel anlamlarıyla üretilmesini veya yorumlanmasını kontrol eder.
- **Deiktiklik:** Deiktiklik ifadeler, bağlam modelinin şematik kategorilerindeki bilgileri ifade etmektedir. Bu ifadeler, zaman, yer, perspektif ve katılımcıların var olan sosyal veya iletişimsel eylemlerini aynı zamanda katılımcıların niyetleri ve güncel bilgisini (ortak zemin) kapsar.
- **Konuşma eylemleri:** Konuşma eylemleri, bağlam modellerinin katılımcıların bilgisi, istekleri, niyetleri veya gücü gibi özellikleri açısından tanımlanan uygunluk koşulları temelinde üretilir. (Nezaket ifadelerinde olduğu gibi).
- **Kanıtlar:** Kanıtlar, ister bazı dillerde özel biçimbirimler olsun, isterse birçok dilde gördüm, duydum, okudum gibi daha açık ifadeler olsun, bilginin söylemde nasıl ifade edildiğinin ifadeleridir.

- **Geleneksel, şematik, standart yapılar:** Çeşitli söylem türlerinin geleneksel, şematik yapıları, söylemin şematik organizasyonunun paylaşılan kültürel bilgisinin ifadeleri olarak planlanması ve anlaşılmasıdır.
- **Metaforlar:** Metaforlar, zihinsel deneyim modellerinin çok modlu yapısına dayanır. Bu nedenle, çok sayıda mülteci veya göçmen, büyük dalgalarda boğulma deneyiminden duyulan endişeden dolayı (olumsuz ve manipülatif olarak) dalga metaforu ile tanımlanması örnek verilebilir.
- **İdeolojik kutuplaşma:** Söylemin tüm düzeylerinde ideolojik kutuplaşma, Bizim İyi ve Onların Kötü özelliklerini vurgulayarak, örneğin göç veya kürtaj gibi temelde yatan tutum ve ırkçılık veya cinsiyetçilik gibi ideolojileri, belirli olayların belirli kişisel zihinsel modelleri aracılığıyla ifade eder, örneğin kutuplaşmış konular, sözlük, metaforlar, imgeler vb.

van Dijk, tüm sosyal biliş formlarını ortaya koymadığını belirterek, sözcüklerin, cümlelerin ve söylemlerin birçok özelliğini açıkladığını aynı zamanda bu özelliklerin bilgi ve diğer sosyabiliş biçimleri gibi temel zihinsel temsillerin özelliklerinin bir kısmını açıkladığını ifade etmiştir (van Dijk, 2016, s.12).

1.2.5 Söylem

Söylem, genel olarak sosyal toplulukların bilgi ve ideolojilerinin paylaşılmasında ve yeniden üretilmesinde önemli rol oynayan sosyal pratiklerdir. Irkçılık, cinsiyetçilik, adaletsizlik gibi birçok toplumsal sorunlar söylemle yaygınlaşmaktadır. Söylem çözümlemesi bu sorunların yeniden üretiminin incelenmesine katkı sunmaktadır (van Dijk, 2008, s.192). Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki güç istismarının yeniden üretilmesini ve egemenliğe karşı söylemin nasıl kullanıldığını ya da katılıp ikna sürecinin nasıl işlediğini incelemektedir. Söylem çözümlemesinde cümle yapıları, metaforlar, sözcükler, metin ve konuşma sırası gibi birçok dilbilimsel anlamlara bakılmaktadır. Ancak eleştirel söylem çözümlemesinde dilbilimsel yapı önemli olduğu kadar söylemin içinde bulunduğu bağlam, söylemin ne hakkında olduğu ve zihinsel temsilleri de önemli olmaktadır (van Dijk, 2015a, s. 72). Aynı zamanda söylem yapıları; tonlama, jestler, sesler, müzik, imgeler ve film gibi sözel olmayan diğer göstergibilimsel boyutlara da sahiptir (van Dijk, 2008, s.192).

Güçlü olan konuşmacılar ya da gruplar güçlerini yeniden üretmeyi veya sürdürmeyi başarırlarsa, bunun tam olarak nasıl gerçekleştiğinin bilinmesi gerekmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi bu ikna ya da etkileme sürecinin, hangi söylemsel yapılar ve stratejiler ile olduğunu incelemektedir. van Dijk bunun için üretim ve alımlama olan iki önemli boyutu vurgulamaktadır. Güç kaynağı önemli bir ayrıcalık olmaktadır. Gücü elinde bulunduranlar birçok karmaşık iletişimsel olayı ya da durumu böylelikle bağlamı kontrol edebilmektedirler. Erkeklerin kadınları toplantılardan dışlaması ve siyahların basına erişiminin beyazlar tarafından kısıtlanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Böylelikle güçlü olan, daha az güçlü gruba karşı söylem üzerinden egemenlik kurabilir. Bu durum iletişimsel ayrımcılık veya diğer marjinalleştirme biçimleri ile dışlamadır. van Dijk, söylem yapılarını incelerken bilişsel boyutu da ele almaktadır. Beyaz insanların neden beyaz insanlara değil de siyah insanlara karşı kaba olabileceğine inanmalarını, bilişsel arayüzle açıklamaktadır. Irkçı ya da cinsiyetçi tutumlar, grup üyelerinin ideolojik paylaşımlarına dayanmaktadır. Bu durum, grup üyelerinin benzer durumlarda benzer davranışlar sergilemesinin ve benzer söylem yapılarını kullanmalarının bir açıklaması olmaktadır. Söylemler doğrudan edinildiği gibi önyargılı hikâye anlatımı veya haber raporlarıyla da dolaylı yoldan edinilebilmektedir (van Dijk, 1993, s.263). İdeoloji ve söylem arasındaki ilişki çoğunlukla dolaylı ve karmaşık olmaktadır. Dolayısıyla konuşmacılar ideolojik görüşlerini söylemde her zaman açık olarak ifade etmeyebilir. Söylem, ideolojik olarak her zaman şeffaf olmamaktadır. Başka bir ifadeyle, bazı grup üyeleri, grubun ideolojik görüşünü zorunlu inançlar olarak göstermemektedirler. Bu durum, kişinin iletişimsel durumunu tanımlamasına bir başka deyişle bağlamına bağlıdır (van Dijk, 2006, s.124).

Metin ve konuşmadaki söylem yapılarında, eşitsiz güç ilişkilerini gizlemek ya da reddetmek için belirli stratejiler kullanılmaktadır. Bunun en yaygın örneği “biz” ve “onlar” kutuplaşmasıdır. Günlük konuşmalarda, politik söylemlerde, ders kitaplarında veya haberlerde bu tür söylem yapıları ile karşılaşmaktadır. Metinlerde “bizi” olumlu, mağdur ya da haklı gösteren nedenler sunulurken “onları” olumsuz, suçlu, kötü ya da haksız gösteren nedenler sunulmaktadır. Örneğin, göçmenlere karşı yapılan ırkçılıkta “bizim” hoşgörülü, yardımsever ve sevgi dolu olduğumuz vurgulanır. Tam tersi olarak göçmenler bir başka deyişle “onlar” sosyal veya kültürel farklılıklarla, sapkınlıklarla veya bunlara atfedilen tehditlerle bağdaştırılarak sunulmaktadır. Böylece metin ve konuşmalar, “bizi” “onlara” karşı haklı göstermekte ve ikna edici bir şekilde aktarmaktadır. Bu

geliştirilen olumsuz tutumlar, tutarlı bir hal alırsa var olan tutumları sürdürmek veya yeni olumsuz tutumlar oluşturmak için kullanılabilir. Bu olumsuzlukların sürekli geçerli olduğu, anlık bir başka deyişle bir defa olmadığı ve bu nedenle mazur görülmeyeceği de vurgulanır. Aynı zamanda söylem yapılarının ikna edici ifadeler ile kurulması gerekir. van Dijk (1993, s.264) bu kavramları şu şekilde açıklamıştır:

1. **Tartışma:** Gerçeklerden kaynaklanan olumsuz değerlendirmelerdir.
2. **Retorik figürler:** “Onların” olumsuz eylemlerinin “bizim” olumlu eylemlerimizi abartarak desteklenmesi. Örneğin: 'bizim' olumsuz eylemlerimizin üstü kapalı ifadeleri, inkarları, eksik beyanları.
3. **Sözcüksel stil:** Olumsuz veya olumlu değerlendirmeleri ifade ederken tercih edilen sözcüklerin seçimleri.
4. **Hikâye anlatma:** Kişinin tanık olduğu olumsuz olayları kişisel olarak deneyimlediği gibi anlatması ve olayların olumsuz yönleri üzerine makul ayrıntılar vermek.
5. **Olumsuz eylemlerinin yapısal vurgusu:** Cümle sözdiziminde işlemin yapıları. Örneğin, haberlerin başlıkları ya da özetleri.

Yukarıdaki maddelerde sırlanan, söylemde ikna edici ve güçlendiren ifadelere ek olarak van Dijk (van Dijk, 2015a, s. 73-74) ideolojik söylem yapılarını da şu şekilde sırlamıştır:

1. **Kutuplaşma:** Belirli ideolojilere sahip olan grubun kendi içinde pozitif temsil edilirken farklı bir grubu negatif olarak temsil etmek.
2. **Zamirler:** İdeolojik grup üyeleri ya da grubun dil kullanıcıları kendi ve diğer grubu ifade etmek için belirli zamirler tercih etmektedirler. Yaygın olanı ise yukarıda verilen örnekte olduğu gibi “biz” ve “onlar”.
3. **Kimlik:** Grup ideolojilerinin ana düşüncesi ya da kategorisi grubun kimliğini belirlemektedir. Grup üyeleri sürekli kendi ile özdeşleşmekte ve bunu birçok şekilde ifade etmektedir. Örneğin, bir feminist olarak vb.
4. **Olumlu kendi tanımlarının ve olumsuz diğer tanımların vurgusu:** İdeolojik grupların kutuplaşma etkisi altında kendi için olumlu olarak söz ederken karşı taraf için olumsuz olanları anlatmasıdır.

5. **Etkinlikler:** İdeolojik gruplar yaptıkları faaliyetin ne olduğu ile özdeşleştirilirler. Örneğin ulusu savunarak “ulusum için yapmam gerekiyordu” gibi söylemler örnek gösterilebilir.
6. **Normlar ve değerler:** Genellikle ulaşmak istenilen amaçlarda görülen, söylemde açıkça ya da örtük olarak ifade edilen iyi davranış normların üzerine kurulur. Örneğin: Özgürlük, Eşitlik, Adalet, Bağımsızlık veya Özerklik vb.
7. **Çıkar:** İdeolojik mücadeleler güç ve çıkarla ilgili olmaktadır. İdeolojik söylem, yemek, barınak ve sağlık gibi temel kaynaklara referansta bulunabilir aynı zamanda bilgi, durum veya kamu söylemine erişim gibi sembolik kaynaklar da içerebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu çalışmanın yöntemi Teun Adrian van Dijk'ın sosyobilişsel söylem çalışmaları içinde yer alan makro yapı ve mikro yapı çözümleme modeli olmaktadır. Cumhuriyet ve Sabah gazetesinden alınan haberler makro yapı ve mikro yapı modeline göre çözümlenmiştir. Bu modelin seçilmesinin nedeni, haberleri hem ideolojik hem de dilbilimsel açıdan ele almasıdır. Böylece makro yapı ve mikro yapı çözümleme modeli, haber metinlerindeki ideolojik üretimi ortaya çıkarmada güçlü bir teknik olmaktadır. Çoğu insan; sosyal, siyasal ya da dünya bilgilerini medya aracılığıyla elde etmektedir. Gündelik yaşamda en çok kullanılan ve karşılaşılan söylem, medya söylemi olmaktadır. Bu nedenle, günlük yaşamımızdaki önemi oldukça büyüktür (van Dijk, 1991, s.110). Haber metinleri bir yandan mikro seviyeye ait olurken temel ideolojilerin üretim aşaması da makro seviyeye ait olmaktadır. Örneğin kadın cinayetine ait bir haber ya da konuşma mikro seviyeye, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ya da ataerkil sistemin yeniden üretilmesi ve kabul görmesi ise makro seviyeye aittir. van Dijk'ın makro yapı ve mikro yapı çözümlemesi ise bu iki seviye arasında köprü olmaktadır. Haberlerdeki ideolojik üretimi ortaya çıkarmakta ve bu üretimin cümle yapıları ile nasıl gerçekleştiğini incelemektedir. Haber medyası kamuoyuna karşı sorumluluklarının tam tersine gücü elinde bulunduran egemen grup çıkarları doğrultusunda hareket edebilmektedir. Böylece politikleşen haber medyası, okuyucu ya da izleyicilerin düşüncelerine yön vermekte ve kontrol etmektedir. Gündelik yaşamda kadın cinayetleri haberleri ile sık sık karşılaşılmaktadır. Ancak medyanın kadın cinayetine karşı duruşu sorunlu olmakta ve ataerkil sistemi yeniden üretmektedir. Bu nedenle, kadın cinayetleri haberlerindeki ideolojik üretiminin açığa çıkarılması önemli olmaktadır. Bu tez kapsamında da kadın cinayetleri haberleri makro yapı ve mikro yapı çözümleme modeline göre incelenmeye çalışılmıştır. van Dijk'ın makro-mikro yapı çözümleme modeli şu şekildedir (Özer 2018, s. 166):

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a) Başlık/lar

b) Haber Girişi

1. Spot/lar

2. Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.

c) Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a) Durum

1. Ana olayın sunumu
2. Sonuçlar
3. Ardaan bilgisi (Önceki olay da dahil)
4. Bağlam bilgisi

b) Yorum

1. Haber kaynakları
2. Olay taraftarlarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

- a) Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
- b) Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Yerel Bağdaşıklık

- a) Nedensel ilişki
- b) İşlevsel ilişki
- c) Referansal ilişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a) Fotoğraf
- b) İnandırıcı bilgiler
- c) Görgü tanıklarının ifadeleri

Bu çalışmada, Cumhuriyet ve Sabah gazetelerindeki kadın cinayetleri haberlerinin ideolojik sunumu ele alınmıştır. Haber metnindeki ideolojik üretimi açık şekilde ortaya koyabilmek için birbirinden farklı görüşlere sahip olan iki gazete seçilmiştir. Cumhuriyet gazetesi iktidara karşı muhalif bir duruşa sahip olmakta ve merkezden sola doğru bir çizgiyi temsil etmektedir. Aynı zamanda düşünce gazetesidir. Sabah gazetesi ise iktidara yakın, merkezden sağa doğru bir çizgiyi izlemektedir. Aynı zamanda popüler bir çizgidedir. Çalışmanın amacı, kadın cinayetleri haberlerinin iki farklı görüşe sahip

gazetelerde ideolojik açıdan nasıl sunulduklarını ortaya çıkarmaktır. Tez kapsamında Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin 2018 yılında yayımlanan kadın cinayetleri haberleri ele alınmıştır. Bu yılın seçilme nedeni ise 2008 ve 2020 yılları arasında en çok kadın cinayetinin 2018 yılında gerçekleşmiş olmasıdır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna göre 2018 yılında 440 kadın, erkekler tarafından öldürülmüştür. Çalışmaya gazetelerin ilk gün yayımlanan haberleri katılmıştır. Bir başka deyişle aynı olaya ilişkin olarak yalnızca ilk verilen haber alınmıştır. 2018 yılında Cumhuriyet gazetesinde 57, Sabah gazetesinde ise 68 kadın cinayeti haberi yer almaktadır. Gazetelerin ideolojik ve söylemsel üretimlerin benzerlik ve farklılıklarını görebilmek adına, aynı olaya ilişkin haberler ele alınmıştır. 20 kadın cinayeti haberi her iki gazetede yayımlanmıştır. Bir başka deyişle Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri ortak olarak/aynı olaya ilişkin 20 haber yayımlamıştır. Bu haberlerden makro yapı çözümlemesi için temsilen ve eleştirel söylem çözümlemesine en uygun olacak şekilde; Cumhuriyet'ten 5, Sabah'tan 5 olmak üzere toplamda 10 haber seçilmiştir. Mikro çözümlemede Cumhuriyet ve Sabah gazetesinde yayımlanan 20 haberlerin tümü incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: HABERLERİN MAKRO VE MİKRO YAPI ÇÖZÜMLEMESİ

Bu başlık altında haberler modele göre sırasıyla çözümlenmiştir.

3.1 Makro Yapı Çözümlemesi

Burada Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde yer alan haberlerin makro yapı çözümlenmesi yapılmıştır. Sırasıyla cumhuriyet ve sabah gazetelerindeki aynı olayın haberleri ele alınmıştır. Makro yapı çözümlemesinde haberlerin tematik ve şematik yapısı ele alınmıştır.

Örnek 1: Cumhuriyet: 21 Nisan 2018

Haber Başlığı: “Bir kadın daha öldürüldü”

Haber girişi: “Sivas merkeze bağlı Karayün köyünde çiftçilik yapan Ahmet Yapmaz (55), boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı (47) av tüfeğiyle vurarak öldürdü, oğlu Mustafa Yapmaz (28) ve gelini Hürü Yapmaz’ı da (27) yaraladı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-1)

Kadınlar her durumda eşitsizliğe maruz kalmakta ve çoğunlukla eşitsiz olan bu güç ilişkileri sonucu öldürülmektedir. Gücü elinde bulunduran erkek egemenliği çeşitli bahanelerle aciz ya da kendinden güçsüz gördüğü kadınlar üzerinde hak iddia etmektedir. Cinayet gerekçelerinin çoğunda, bu duruma kadınların yol açtığı, suçlu, haksız, kötü olarak yansıtıldığı görülmektedir. Ancak kadının suçlu olarak görülmesi dışında da erkeklerin psikolojik ya da maddi sıkıntılar yaşaması sonucu bile kadınlar öldürülmekte ve kişilerin sağlıklı olmadığı gerekçesi ile bu durum mazur görülmektedir. Bazı durumlarda erkeklerin intihar ettiği ya da kadın dışında yakın çevresine zarar verdiği vb. ayrıntılarla haberin asıl öznesi olan kadın cinayeti hafifletilmiş olmaktadır. Çünkü o durumdaki amaç kadın yaşamı üzerinde hak etmesi ve o doğrultuda zarar vermesi ya da öldürmesi olmaktadır. Tüm bunların kabul edilip, doğal karşılanmasına katkı sunan bir etken medyadır. Günlük bir gazetede neredeyse her gün bir ya da birden fazla kadın cinayeti haberiyle karşılaşılmaktadır. Haber dili, olayın sunuş biçimi ve ideolojik boyutu okuyucuların zihinsel temsillerini oluşturmaktadır. Yukarıda sözü geçen nedenler ile hikâye şeklinde sunulan haber metinleri, okuyucu tarafından genellikle bireysel olaylar olarak algılanmakta ve çoğunlukla haklı oldukları kabul görmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde, Fatma Yapmaz'ın eşi tarafından öldürüldüğü haberi sunulmuştur. 3. sayfada yer verilen kadın cinayeti haberinin başlığı “Bir kadın daha öldürdü” şeklindedir. Haber başlıkları olayın en önemli durumunu belirten ve bize haberin ne ile ilgili olduğunu anlatan cümle olmaktadır. Gazete, bir kadının daha öldürüldüğünü belirterek eleştirel bir bakış açısı sunmaya çalışmış ancak ataerkil sistem içine katılmaktan kurtulamamıştır. “Öldürüldü” yüklemi ettirgen yapıya sahiptir. Bu, bir kılıcı eylem olmaktadır. Bir kişi tarafından bile isteğe yaptırılan ya da yapılan iş şeklinde tanımlanır. Bu cümlede ise kılıcı kişi bir başka deyişle bir erkek tarafından öldürülen kadından söz edilmektedir. Aynı zamanda “bir kadın daha öldürüldü” başlığında yer alan “daha” ekiyle bundan önce de kadın cinayetlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun ilk olmadığını zaten var olan ve sürekli yinelenen bir olaydan bir tane daha gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu durum haber başlığından anlaşıldığı gibi sıradan ve olağan bir durum şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla daha önce yaşanan cinayetlerde etkin bir işlem yapılmadığı ya da önlem alınmadığı anlaşılmaktadır. Haber başlığı, kadın cinayetinin varlığından söz etse bile kadının bir erkek tarafından öldürüldüğünü belirtmemiştir.

Haberin başlığından sonra asıl konuyu özetlediği ve bilgiyi verdiği yer haber spotu ya da haber girişi olmaktadır. Cümle Ahmet Yapmaz'ı tanıtarak başlamıştır. Asıl haber öznesi olan kadından söz edilmemiştir. Haber girişleri ve birincil cümle yapıları, okuyucu tarafından ilk algılanan, dikkat çeken ve akılda kalan yer olmaktadır. Burada anlatılan ilk kişi Ahmet Yapmaz'dır. Kişi aslında bir kadın öldürmüş olan suçludur. Ancak haber girişinde bir kadını öldürdüğüne ilişkin bilgiyle başlamak yerine kişinin hakkında bilgi verilmiştir. Bunu ise “Sivas merkeze bağlı Karayün köyünde çiftçilik yap-**an** Ahmet Yapmaz (55)” sıfat sözcüğü ile gerçekleştirmiştir. Sıfat sözcükleri iki neden ile kullanılmaktadır. Bunlardan ilki öznenin ya da nesnesinin başına gelerek gerekçelendirme yapılmasıdır. Bir diğeri ise özne ya da nesnenin öncelenmesini sağlamaktadır. Yapmaz'ı tanımlarken köylü ve çiftçi olduğundan söz etmiştir. Dolayısıyla ilk izlenim kişinin kötü biri olmadığı ve kendi halinde yaşayan işiyle ilgilenen çiftçi olduğu şeklindedir. Haber devamında “boşanma davası aç-**an** 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz'ı” sözcüğüne yer vermiştir. Bu, haberin ikincil cümlesini oluşturmaktadır. Haber başlığında asıl öznenin kadın cinayeti olduğu anlaşılırken burada kişi ikincil planda kalmıştır. Aynı zamanda Fatma Yapmaz tanımlanırken Ahmet Yapmaz'dan farklı olarak boşanmak istediği belirtilmiştir. “Boşanma davası aç-**an**” ifadesinde yine nesne sıfat sözcüğü kullanılarak kişi tanımlanmıştır. Bu kişi hem boşanmak isteyen bir eş hem de

annedir. Aynı zamanda 3 çocuğa sahip oldukları, Ahmet Yapmaz tanımlanırken değil, Fatma Yapmaz tanımlanırken söylenmiştir. Dolayısıyla haber girişinde işinde gücünde olan erkek, ancak boşanmak isteyen ve çocuk sahibi olan ise kadın olmaktadır. Böylece suçlu/suçsuz ayrımı yapılmış bir kez daha işlenen kadın cinayetinin haklı sebebi sunulmuş olmaktadır. Cümleye “av tüfeğiyle vurarak öldürdü, oğlu Mustafa Yapmaz (28) ve gelini Hürü Yapmaz’ı da (27) yaraladı.” şeklinde devam edilmiş ve bitirilmiştir. Burada diğer ayrıntı ise kadının ölümü dışında çevresindeki kişilerin de zarar gördüğüdür. Bu bilgi haber girişinde yer almaktadır. Böylece olayın öznesi olan kadın bir kez daha ikinci plana atılmıştır. Çünkü haber girişinde de verildiği üzere asıl olay, kadının boşanmak istemesi ve asıl amaç kadının öldürülmesidir. Dolayısıyla olay, kadın cinayetidir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise parantez içinde kişilerin yaşlarının verilmesidir. Haber içinde çağrışımlar, iddialar vb. etkenlerle çeşitli ideolojik dolaylı anlatımlar yer almaktadır. Parantez içinde verilen yaş ise bu duruma bir örnektir. İç Anadolu’da yaşayan, çiftçilik yapan ve orta yaşlı olan bu ailenin boşanmaları, yaşam normlarına uymamaktadır. Toplumun geleneklerinde de boşanmak hoş karşılanmamakta, ne olursa olsun aile içinde yaşanılanlara katlanmak gerektiğine ilişkin bir inanış yaygın olmaktadır. Bunun üzerine orta yaşlı kişilerin boşanması daha da yadırganmaktadır. Haber içinde bu ayrıntının verilmesi, okuyucuda çağrışımsal olarak etki etmektedir. Böylece boşanmak isteminin suç olduğu desteklenmekte ve Ahmet Yapmaz’ın cinayetinin hafifletilmesine neden olmaktadır.

Haberin gelişme ve sonuç kısmı “Ahmet Yapmaz olay yerine gel-en jandarma ekiplerine teslim oldu. Olay sırasında Mustafa ve Hürü Yapmaz’ın kızları E.nin evde olduğu öğrenildi. Kız bebeğin, komşular tarafından olay yerinden uzaklaştırıldığı belirlendi” cümleleri ile tamamlanmıştır. Haber devamında “olay yerine gel-en jandarma” ifadesinde özne sıfat sözcüsü kullanılmıştır. Burada jandarma ekipleri tanımlanırken görev başında oldukları ve olay yerine gelip müdahale ettikleri belirtilmiştir. Böylece sistem işlemiş, gereği yapılmış ve görev yerine getirilmiştir. Ancak bir kadının daha öldürülmesine engel olunmadığı ifade edilmemiş ve bu konudaki eksikliklerin hiçbirine yer verilmemiştir. Ahmet Yapmaz’ın bir sorun çıkarmadığı hemen teslim olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla kişinin aslında sorunlu biri olmadığı yinelenmiştir.

Haber üçüncü sayfa haberi olarak en köşede yer almakta ve küçük bir sütunda verilmektedir. Habere ilişkin bir fotoğraf bulunmamaktadır. Bu durum ise aslında haber başlığı ile uyusmaktadır. Başlıktaki “daha” ekiyle zaten bu durumun yinelenen bir olay olduğu ve böylelikle büyük bir durum olmadığı anlaşılmaktadır.

Haberdeki ana olayın sunumunda ise olayın hikâyesi anlatılmıştır. Haberde, bir eş ve anne olan kadının boşanmak istemesi nedeniyle öldürüldüğü anlatılmıştır. Olay bir aile içinde yaşanan sorun olarak gösterilmiştir. Başlıkta kadın cinayetlerine dikkat etme amacı taşıdığı düşünülse de tam tersi durum yaratmış ve ideolojik üretimden kaçamamıştır. Haberde kadın cinayetlerinin sık sık yaşandığı gibi bir anlam ortaya çıkmıştır. Haber metninde asıl sorun odağından koparılıp bireysel sorun haline getirilmiştir. Toplumsal sorun olan kadın cinayetinden uzaklaşmış, olay magazinsel biçimde sunulmuştur. Haberin ana olay sunumunda kadının boşanmak isteğinin üzerine gerçekleşen ölüm hikayesi anlatılmıştır.

Haberde ardalın ve bağlam bilgisi olmamaktadır. Boşanma isteğinin sonrası yaşanan sorunlar ya da ölüm tehditleri gibi durumların varlığı belirsizdir. Günümüzün en büyük sorunlarından biri kadın cinayetleri olmaktadır ve yeterli önlemler bulunmamaktadır. Aynı zamanda var olan yasalar yetersiz kalmakta ya da doğru işlememektedir. Haberde bu gibi toplumsal sorunlara yer verilmemiş ve buna ilişkin bir gündem oluşturulmamıştır. Dolayısıyla bilinçlendirme amacı taşıyan ardalın bilgileri bulunmamaktadır. Aynı zamanda kadın haklarına ilişkin bilgi veren uzmana ya da kadının yakınına söz verilmemiştir.

Örnek 1: Sabah gazetesi 21 Nisan 2018

Haber başlığı: “Boşanma davası açan eşini öldürdü”

Haber girişi: “Sivas’ta psikolojik sorunları olan Ahmet Yapmaz, boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı öldürdü. Oğlu ve gelinini yaraladı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-2)

Cumhuriyet gazetesinin başlığı kadın cinayetini toplumsal bir sorun şeklinde göstermeye çalışmışken, Sabah gazetesi tümüyle olayı özetleyerek başlığa taşımıştır. Haber daha başlıktan başlayarak cinayete gerekçe sunmaktadır. Başlık, “boşanma davası aç-an eş” sıfat sözcüsü kullanılarak yazılmıştır. Haber başlığı olayın en önemli özeti olmaktadır. Fatma Yapmaz boşanmak isteyen taraf olarak tanımlanmıştır. Böylece

cinayetin nedeni ortaya çıkmıştır. Haberde önem verilen nokta da eşin boşanmak istemesi üzerine öldürülmesi olmuştur. Başlıkta öldüren kişinin haklı bir sebebi bulunduğu anlamı yaratılmıştır. Aynı zamanda kadın cinayetini kapsayan haberde kadının adı yoktur. Kadın başlıkta bile bir erkek bireyin eşi olarak tanımlanmıştır. Bir başka deyişle olay, kadın cinayeti olmaktadır ve öldürülen de bir kadın olmasına karşın, adına yer verilmeden haberde erkek üzerinden tanımlanmıştır. Aynı zamanda eylemi gerçekleştiren kişinin tanımı yapılmadan haklı nedenler sunulmuştur. Dolayısıyla haber başlığından başlayarak ataerkil sistem içinde işlemeye yönelmiştir. Bir kadının boşanmak istemesi ya da buna yönelik bir eylem gerçekleştirmesi suç ve yapılmaması gereken bir durummuş gibi yansıtılmıştır. Bunun yanı sıra bir erkek tarafından, kadının boşanmak istemesinin karşılığında öldürmesi haklı ve olağan bir durum olarak gösterilmiştir.

Haber girişinde “Sivas’ta psikolojik sorunları ol-**an** Ahmet Yapmaz, boşanma davası aç-**an** 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı öldürdü. Oğlu ve gelinini yaraladı.” cümleleri kullanılmıştır. Haber girişi yeniden erkeği tanımlayarak başlamıştır. “Psikolojik sorunları olan Ahmet Yapmaz” ifadesinde özne sıfat sözcüğü kullanılmıştır. Burada ise kişinin sağlık sorunları olduğundan söz edilerek bir kadının öldürülmesine gerekçe sunulmuş ve cinayet suçu hafifletilmiştir. Haber girişinde, kişinin sağlıklı düşünemediği ve bunun üzerine eşinin onu terk ettiği bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla Ahmet Yapmaz öfkesini kontrol edemeyebilir, suçlu olan ondan ayrılmak isteyen Fatma Yapmaz’dır anlamı yaratılmıştır. Haber girişinde kadın ikincil cümlede, bir başka deyişle ikinci planda kalmıştır. “Boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı” hem bir anne hem de eş olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda onun öncesinde “Boşanma davası açan” nesne sıfat sözcüğüyle cinayet gerekçesi verilmiştir. Haber girişinde bir kadın olmaktan öte eş ve anne olan birinin, sağlık sorunları olan kişiyi terk ettiği algısıyla kadının kötü, haksız olduğu anlamı yaratılmıştır. Doğal olarak öldürülmesinin arkasında haklı nedenler bulunmakta ve hak ettiği düşüncesi oluşmaktadır. Haber aslında ne olursa olsun kişinin, bir insan sonrasında toplum içinde ya da aile içinde dezavantaja sahip kadın olduğu görmezden gelinmiştir. Haber girişi devamında ek bilgi olarak yeniden Ahmet Yapmaz’ın oğlu ve gelinini de yaraladığı bilgisi verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi olayın asıl öznesi olan kadın cinayeti bireysel sorun olarak gösterilmiştir.

“Merkeze bağlı Karayün köyünde yaşay-**an** Fatma Yapmaz (47), geçimsizlik yaşa-**dı**ğ-ı 30 yıllık eşi Ahmet Yapmaz’a (55) boşanma davası açtı. Psikolojik sorunları olduğu

iddia edil-en ve çiftçilik yap-an Ahmet Yapmaz, bu durumu gururuna yedirmeyince, dün sabah eşiyle tartışmaya başladı. 3 çocuğun da kendisinden olmadığını öne süren Ahmet Yapmaz, av Tüfeği ile eşini vurdu. Ardından da evde bulunan ve kendisine engel olmaya çalışan oğlu Mustafa Yapmaz ile gelini Hürü Yapmaz'ı da ateş ederek yaraladı. Fatma Yapmaz, kurtulmadı. Hürü Yapmaz'ın da durumu ağır. Ahmet Yapmaz ise jandarmaya teslim oldu. Olay sırasında evde bulunan Mustafa ve Hürü Yapmaz çiftinin 1 yaşındaki kızları ise komşuları uzaklaştırdı.” Haberin gelişme ve sonuç kısmı ise yukarıdaki cümleler ile tamamlanmıştır. Gelişme bölümünün ilk cümlesi okunduğunda “Merkeze bağlı Karayün köyünde yaşay-an” özne sıfat sözcesinden dolayı Fatma Yapmaz'ı tanımlarken yalnızca nerede yaşadığı hakkında bilgi verdiği anlaşılmaktadır. Ancak cümlenin devamında asıl anlam ortaya çıkmaktadır. “Geçimsizlik yaşa-dığ-ı 30 yıllık eşi Ahmet Yapmaz'a (55)” burada kullanılan nesne sıfat sözcesi Ahmet Yapmaz'ın kendisi ile ilgili olamamakta, kişi ile geçimsizlik yaşayan yine Fatma Yapmaz olmaktadır. Bir başka deyişle “geçimsizliği Ahmet Yapmaz ile yaşayan Fatma Yapmaz"dır şeklinde ifade edilmiştir. Böylelikle haberin gelişme bölümünde birincil cümlede kadına yer veren haber metni, kadın cinayetinden söz etmek yerine hikâye biçiminde kurguladığı olayı anlatmaktadır. Cümlenin öznesi olan Fatma Yapmaz geçimsizlik yaşayan kişi olarak gösterilmiş ve cinayete yeniden haklı nedenler sunulmuştur. “Psikolojik sorunları olduğu iddia edil-en ve çiftçilik yap-an Ahmet Yapmaz, bu durumu gururuna yedirmeyince,” ve “3 çocuğun da kendisinden olmadığını öne süren Ahmet Yapmaz” ifadelerinde özne sıfat sözcesi kullanılmıştır ve her iki cümlenin devamında ikincil bilgi olarak bile kadının adı geçmemektedir. Ön bilgi olarak yeniden sağlık sorunlarının olduğu bilgisi verilmiş ve aynı zamanda kişinin çiftçi olduğu vurgulanmıştır. Habere göre, mağdur olan Ahmet Yapmaz'dır. Çünkü kişi zaten emekçi olarak gösterilmiş ve üstelik sağlık sorunları yaşadığı belirtilmiştir. Diğer özne sıfat sözcesinde ise Ahmet Yapmaz 3 çocuğunun da kendisinden olmadığını düşündüğü belirtilmiştir. Böyle düşünen bir kişinin öfkelenmesi ve cinayet işlemesi normal ya da haklı olarak gösterilmiştir. Cümle devamında eşiyle tartışmaya başladığı ve eşini öldürdüğü bilgisi verilmiştir. Ancak bunun öncesinde birincil bilgi olarak kullanılan özne sıfat sözceleri Ahmet Yapmaz'ı haklı çıkaracak gerekçelerden oluşmaktadır. Haberin sonuç kısmında Yapmaz'ın gelini, oğlu ile onların çocuklarının hakkındaki olay örgüsü verilmiş ve Ahmet Yapmaz'ın jandarmalara teslim olduğu bilgisi aktarılmıştır. Jandarmanın kişiyi teslim alarak görevini yerine getirdiği belirtilmiştir. Ancak haber baştan sona okunduğunda kurgulanmış bir hikâye anlatılmış,

yine toplumsal sorun olan kadın cinayetinden ve alınması gereken önlemlerden söz edilmemiştir.

Haber fotoğrafında ise jandarma ekiplerinin olay yerinde olduğu görüntüler verilmiştir. Böylece yeniden sistemin işlediği ve gereğinin yapıldığı bilgisi desteklenmiş olmaktadır. Görüntülerde jandarma ekiplerinin oldukça sakin gözükmeleri, Ahmet Yapmaz'ın teslim olduğunu zaten sorun çıkarmadığını bir başka deyişle kişinin saldırgan biri olmadığını göstermiştir.

Haberde ana olayın sunumu Ahmet Yapmaz'ın asıl mağdur olduğuna ilişkin destekleyici olay örgüsüyle tamamlanmıştır. Asıl olan kadın cinayeti ve bir kadını öldürülmüş olması ikinci planda kalmış ve magazinsel olay biçiminde sunulmuştur. Cumhuriyet gazetesine benzer şekilde, haberin art olan bilgisi ve bağlam bilgisi olmamaktadır. Aslında boşanmak ya da boşanmak istemenin suç olmadığı ve bunun neden gösterilerek cinayetin hafifletilemeyeceğine ilişkin bir bağlam bilgisi verilmemektedir. Aynı zamanda diğer haberde olduğu gibi bu haberde de neredeyse her gün bir kadının, erkekler tarafından birçok bahane ile öldürüldüğü ve önlenmesi gerektiği hakkında bir bilgiye rastlanmamaktadır. Haberde uzman bir görüşe ya da konu hakkında bilgi verecek bir tanığa da yer verilmemiştir. Dolayısıyla haber bireysel bir sorun olarak algılanarak okuyucuda yalnızca acıma duygusu uyandırmaktadır.

Birinci haber örneklerinde Ahmet Yapmaz'ın, Fatma Yapmaz'ı öldürdüğü aktarılmıştır. Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin her ikisi de, olayı haber olarak sunarken ideolojik üretim yapmıştır. Buna karşın, Cumhuriyet gazetesi haber başlığı ile kadın cinayetlerine karşı eleştirel bir yaklaşım geliştirmeye çalışmıştır. Sabah gazetesinin başlığında kadın, eş üzerinden tanımlanırken Cumhuriyet gazetesi bir kadının katledildiğini başlığına taşımıştır. Aynı zamanda Sabah gazetesinde eş, öldürülme gerekçesiyle birlikte verilmiştir. Cumhuriyet gazetesi ise bir gerekçe sunmadan yalnızca haberde bir kadının öldürüldüğünün bilgisi olduğunu aktarmıştır. Aynı zamanda Cumhuriyet gazetesi “bir kadın daha öldürüldü” başlığı ile daha önce de kadınların öldürüldüğünün bilgisini vermekte ve daha önce öldürülen kadınlar ile şimdi öldürülen kadın arasında benzerlik kurmaktadır. Dolayısıyla daha önce de erkekler tarafından kadınların öldürüldüğü gibi şimdi de kadın cinayetinin işlendiğini belirtmektedir. Ancak haber içeriği başlık ile uyuşmamaktadır. Haber metninde daha önce ve sonra da kadın cinayetlerinin sık sık yaşandığına ilişkin bir bilgi vermemiştir. Sabah gazetesi, haber

başlığından başlayarak erkek egemenliğinin çıkarlarını gözetmiştir. Başlıkta ve metinde kadının öldürülmesine gerekçeler sunulmuştur. Bir diğer farklılık ise Cumhuriyet gazetesinde haberin küçük bir sütunda ve fotoğrafsız olarak verilmiş olmasıdır. Böylece kadın cinayeti rutin haber olarak gösterilmektedir. Ancak sabah gazetesinde haber fotoğraf ile sunulmuştur. Haber fotoğrafında jandarma ekipleri olay yerinde olmakta ve haber metnini desteklemektedir. Haber içeriğinde Ahmet Yapmaz'ın jandarmalara teslim olduğu bilgisi verilmektedir. Haber fotoğrafında da jandarma ekiplerinin sakin olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla Ahmet Yapmaz'ın aslında saldırgan olmayan ve karşı çıkmayan biri olduğu gösterilmektedir. Son olarak haber fotoğrafında sistemin işlediği ve ekiplerin görevlerini yaptığına ilişkin bir anlam yaratılmaktadır.

Cumhuriyet ve Sabah gazetesinin haber cümleleri farklı olsa bile söylem yapıları benzer olmaktadır. Buna örnek olarak Cumhuriyet gazetesinin girişi olan, “Sivas merkeze bağlı Karayün köyünde çiftçilik yapan Ahmet Yapmaz (55),...” cümlesi ile sabah gazetesinin “Sivas’ta psikolojik sorunları olan Ahmet Yapmaz,...” ifadesindeki giriş cümlesi benzer yapı ile kurulmaktadır. Dolayısıyla haber girişleri aynı konu üzerinde vurgu yapmakta ve aynı amacı taşımaktadır. Birinde Ahmet Yapmaz'ın çiftçi olduğu, buna bağlı olarak emektar ve saygı duyulacak biri olduğu vurgulanırken diğerinde ise Ahmet Yapmaz'ın psikolojik sorunları olduğu vurgulanmıştır. Böylece her iki haber girişinde de kişinin suçlu olduğuna ilişkin bir düşünce edinilmemektedir. Cümle devamında ise Cumhuriyet gazetesinde “boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı (47) av tüfeğiyle vurarak öldürdü”, Sabah gazetesinde “boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı öldürdü” ifadeleri yer almaktadır. Böylece her iki gazete, suçlunun kim olduğunu göstermektedir. Öldürülme nedeni olarak boşanmak istemesi sunulmuştur. Bu durum haberin gelişme ve sonuç kısmında da benzer şekilde devam etmektedir. Dolayısıyla her iki gazetede de kadın, suçlu gösterilirken, erkeğin işlediği cinayete gerekçeler sunulmuştur. Diğer bir benzerlik ise iki haberde de ardaan ve bağlam bilgisinin eksik olmasıdır. Haberlerde ayrıca, tanık ya da uzman görüşe yer verilmemiştir.

Örnek 2: Cumhuriyet 22 Ağustos 2018

Haber başlığı: “Devlet yine koruyamadı”

Haber spotu: “Eşini üç kez şikâyet etmişti, öldürüldü.”

Haber girişi: “Batman’da boşanmak istediği eşi Abdurrahman İnan tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralanan 40 yaşındaki Cahide İnan, kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere karşın kurtarılamadı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-3)

Haber başlığına bakıldığında, olay hakkında tam bir düşünce edinmek ya da konu hakkında bilgi edinmek zor olmaktadır. Çünkü başlıkta devletin koruyamadığı bir durumun olduğu anlatılmış olsa bile kimi ve kimden gibi soruların yanıtı bulunmamaktadır. Haber söylemlerinde çağrışımlar bulunmaktadır. Daha önce söz edildiği gibi kadın cinayetleriyle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Gün içinde medyada yer alamayan kadınların ölümünü ya yakınlarımızdan ya da sosyal medyadan öğrenmekteyiz. Dolayısıyla bu durum alışagelmiş bir olay olmakta ve haber başlığında net olmasa bile akıllara direk kadın cinayeti gelmektedir. Haber başlığından başlayarak bu durumun okuyucular için doğal karşılanması, günlük yaşamda karşılaşılması normal bir durum haline gelmektedir. Haber başlığı “devlet yine koruyamadı” şeklinde kurulmuştur. Konu yine kadın cinayetidir ve bu cinayet bir erkek tarafından işlenmiştir. Korunamayan ise kadındır. Ancak haber başlığında buna ilişkin bir bilgi verilmemektedir. Dikkati çeken bir durum ise “koruyamadı” sözcüğü olmaktadır. Çünkü “devlet yine korumadı” ve “devlet yine koruyamadı” cümleleri farklı anlamlar oluşturmaktadır. Haber spotunda öldürölen Cahide İnan’ın daha önce 3 kez şikâyet ettiği bilgisi olmaktadır. Ancak buna karşın gerekli önlemler ya da caydırıcı işlemler uygulanmamıştır. Böylelikle aslında kadının korunamadığı değil korunmadığı bir durum oluşmaktadır. Haber başlığı ve spotu bakıldığında eleştirel bir yaklaşım sunmayı amaçlamış gibi gözükse de bu durumu tam tersine çevirmiştir. Gerekli önlemlerin alınmadığı ya da kadın cinayetleri ile ilgili yasaların yetersiz olduğu ortadadır. Ancak haber başlığında elde olmayan nedenlerle koruyamadığı anlamı yaratılmıştır. Aynı zamanda “devlet yine koruyamadı” başlığındaki yine sözcüğü de dikkat çekmektedir. Bu, yeniden kadın cinayetinin daha önce de olduğu ve yine kadının korunması adına hiçbir şey yapılmadığının göstergesi olmaktadır. Daha önce de kadın, erkek şiddetinden kaçmak için ya da öldürölmek için mücadele etmiş ancak karşılığını bulmadığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sistemin bir defa değil ya da istisnai bir durum sonucu değil diğerlerinde olduğu gibi bir kez daha kadını korumadığı anlaşılmaktadır. Ancak haber metninde bu durum hafifletilmiştir. Böylece haber metni, var olan sistemi ya da statükoyu korumaya ve sürdürmeye devam etmiştir.

Haber spotu ise haber başlılığının hemen yanında ve başlığa göre küçük puntolarla yazılmıştır. Dolayısıyla haber metninde ilk olarak başlık ve spot dikkati çekmektedir aynı zamanda başlık ve spot birbirlerini desteklemekte ve başlıkta olduğu gibi spotta da kadının adına yer verilmemiştir. “Eşini üç kez şikâyet etmişti, öldürüldü.” cümlesinde gizli özne kullanılmış ve kimin şikâyet ettiği, sonucunda kimin öldürdüğü belli değildir. Bir diğer ayrıntı şikâyet ettiği kişi boşanmak istediği biridir. Ancak haber bunu göz ardı ederek eş diye nitelendirmeye devam etmektedir. Dolayısıyla kadın cinayetlerinin en büyük sorunu olan gerekçelendirme yapılmış ve öldüren kişiyle ilişkilendirilip nedenler sunulmuştur. Böylece cinayetin hafifletilmesi ve nedenler sunulması doğal olarak karşılanmaya ve dikkat çekmemeye başlamıştır. Bunun yanı sıra gazetenin yorum yaptığı da önerilebilir. Sanki gazete kendisi yargıymış gibi davranmış ama sonuçta devleti yargılamak bir yana meşrulaştırmaktan kaçınamamıştır. Öte yandan, “öldürüldü” sözcüğü ettirgen yapı ile kurulmuştur. Kişinin ölümünün başkası tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Ancak faili gizlemiş ve faile sorumluluk yüklenmemiştir. “Öldürüldü” sözcüğü virgülden sonra tek başına bir durumu anlatmaktadır. Ancak virgülden önce de gerekli bilgi verilmemiştir. Cümle içinde ne durumdan etkilenen ne de eylemi gerçekleştiren bulunmamaktadır. Dolayısıyla metinde önemsenen, bir kimsenin şikâyet ettiği ve bunun üzerine öldürüldüğüdür. Bu durumun bir kadın cinayeti olduğu ve kadın cinayeti işlendiği gibi bilgiler önemsenmemektedir. Öldüren kişinin yine bir erkek olduğu bilgisi de haber girişine kadar net olamamaktadır.

Haber girişi, “Batman’da boşanmak istediği eşi Abdurrahman İnan tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralanan 40 yaşındaki Cahide İnan, kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere karşın kurtarılamadı” cümlesi ile başlamıştır. Haber metninde asıl anlatılmak istenen cümle yapıları ve sözcük tercihleri ile öncelenerek verilmektedir. Bu durumun tam tersi önemsenmeyen ve haber metninin, ana teması olması istenmeyen bilgiler ise dolaylı yoldan, cümle içinde ve ikincil bilgilerle verilmektedir. Haber girişine bakıldığında, “Batman’da boşanmak iste-diğ-i (-dik) eşi Abdurrahman İnan tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralan-an 40 yaşındaki Cahide İnan,...” cümleinin öznesi olmakta ve birincil cümlede kadın cümle içinde yer almaktadır. Cümle koyu renkli olan kısımlarda gösterildiği gibi özne sıfat sözcüğü kullanılarak kurulmuştur. Dolayısıyla haberde öncelenen bilgi ve Cahide İnan’ın kim olduğu bilgisi, eş üzerinden ve boşanma isteği üzerinden sunulmuştur. Daha sonra Abdurrahman İnan tarafından bıçaklandığı bilgisi yer almaktadır. Bu durumda Cahide kim? Sorunun yanıtı Abdurrahman İnan’dan

boşanmak isteyen ve bu nedenle de bıçaklanan kişi olmaktadır. Haber yeniden özne sıfat sözcüğü ile kadın cinayetine gerekçe sunmuştur. Cümle içinde kadın cinayeti işleyen kişinin adı verilmiş olsa bile doğrudan anlatım olmamaktadır. "...eşi Abdurrahman İnan tarafından..." şeklinde kurulan cümle yapısı ile cinayeti işleyen kişi gizlenmemiş olsa bile, ikincil bilgi olarak sunulmuştur. Cümle içinde önemsenen bilgiler ve birincil olan bilgiler Cahide İnan'ın boşanmak istemesi ve tüm müdahalelere karşın kurtulamamasıdır. Dolayısıyla haber başlığı, spotu ve girişinin bütününde bir kadının erkek tarafından öldürüldüğü ve bu süreçte yapılan ihmallerin olduğu bilgileri öncelenerek anlatılmamıştır. Haberde cinayet ve yapılan ihmaller, nedenler sunularak hafifletilmiştir.

Haberin gelişme ve sonuç kısmında ise olay, hikâye biçiminde sunulmuştur. Cümleler aktif biçimde kurulmuş ve kronolojik sırayla aktarılmıştır. Haberin bütününe bakıldığında yaşanan cinayet yine bireysel olarak verilmiştir. Toplumsal soruna değinmek yerine kadın cinayeti bireysel suç olarak tek kişiye bağlanmıştır. Ancak haber sonlarında Cahide İnan'ın 8 çocuk annesi olduğu, tüm müdahalelere karşın kurtulamadığı gibi bilgiler verilerek mağduriyet ve kişiye acıma duyguları canlandırılmıştır. Son olarak ise Abdurrahman İnan'ı hem polise hem de savcılığa iki üç kez şikâyet ettiği ve evden uzaklaştırma kararının alındığı bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla kadın birden çok şikâyetle bulunmuş ve kurtulmak için çaba harcamıştır. Ancak cinayet işleyen kişinin şiddet veya tehdit suçlarına karşın bir ceza almadığı ya da işlem uygulanmadığı görülmektedir. Ne var ki haber metninde bu ihmallere değinmeden, aslında uzaklaştırma kararı alındığı ve gereğinin yapıldığı gibi bir anlam yaratılmaya çalışılmıştır. Böylece haber metni ve başlık uyumlanmaktadır. Bu durum, teknik olarak da gerçekleşmektedir. Başlıklar spotlardan, spotlar da metinden çıkarılmaktadır. van Dijk (1988a; 1988b) böyle düşünmektedir. Elbette anlamsal olarak da metnin başlıkla uyum içinde olması dikkat çekicidir.

Haber fotoğrafı ise haber metnini destekler biçimdedir. Haberde hikayeleştirilerek anlatılan kadın cinayeti, hikâyeye uygun olan görüntülerin verilmesiyle desteklenmiştir. Kadın cinayetleri yeniden bireysel sorun olarak aktarılmıştır. Kadının 40 yaşında ve 8 çocuk annesi olması da boşanma isteğinin hoş karşılanmamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla haber bir yandan suçu bireysel halde sunarak mağduriyet durumu yaratmış bir yandan da cinayeti hafifletecek nedenler sunmuştur.

Haberde gerekli olan ardaan ve bağlam bilgisi yetersiz olmaktadır. Kadının şikâyet ettiği bilgisi verilmiş ancak onun öncesinde yaşanan sorunlar ve şikâyet etmesine karşın

alınan önlemlerin yetersizliğinden söz edilmemiştir. Kadın cinayetine gerekçe olarak sunulan boşanma isteği ya da davasının da nedenleri açıkça belirtilmemiş olmaktadır. Böylece boşanma talebi ya da şikâyet gibi durumlar, cinayet işlenmesinin nedeni olarak sunulurken, bu taleplerin ya da şikâyetin asıl nedeni ifade edilmemektedir. Aynı zamanda haberde yer alan “yine” sözcüğünden de anlaşılacağı üzere kadın cinayetleri sıklıkla yaşanan ve giderek artan sorun olmaktadır. Bu soruna ilişkin bir bilgiye değinilememiş ve var olan sistemin eksikliği göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla haberde ideolojik sunum yapılarak olayın sansasyonel biçimde verilmesi seçilmiştir. Buna bağlı olarak haberde kadının herhangi bir tanığına ya da uzman bir görüşe yer verilmemektedir.

Örnek 2: Sabah 22 Ağustos 2018

Haber başlığı: “2 Koca 2 Dehşet”

Haber başlığı: “Boşanmak isteyen eşini Markette Öldürdü”

Haber girişi: “Batman’da eşi tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralanan Cahide İnan kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere karşın kurtarılamadı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-4)

Sabah gazetesi, iki ayrı kadın cinayeti haberini tek başlık altında toplamış ve alt başlıklarla ayırarak iki ayrı haber metni şeklinde sunmuştur. Genel başlık “2 koca 2 dehşet” şeklindedir. Bu bir yandan gün içinde birden fazla kadının erkekler tarafından şiddete maruz kaldığının ve öldürüldüğünün göstergesidir. Kadın cinayeti haberlerinin bir sütun ya da başlıkta toplanarak verilmesi ise okuyucunun sıklıkla karşılaştığı, olağan görülen olay haline gelebilmesine neden olmaktadır. Haber başlığı da “Boşanmak isteyen eşini Markette Öldürdü” şeklinde verilmiştir. Olay yine bir kadın cinayeti, ancak haber başlığında kadın yeniden eş olarak tanımlanmaktadır. Kadının kim olduğuna ilişkin bir bilgi yoktur, özne sıfat sözcüğü ile verilen tek tanımlama ise boşanmak isteyen eştir. Böylelikle öncelenen ve önemsenen, kadının öldürülmesi değil boşanmak isteyen bir eş olması üzerine öldürülmesidir. Başlık etken yapı ile kurulmuştur. Ancak başlıkta cinayeti işleyen kişi, gizli özne kullanılarak belirtilmemiştir. Aynı zamanda başlık sansasyonel biçimde verilmiştir. Çünkü başlıkta bir erkek tarafından öldürülen kadının net bilgisi yerine, boşanmak istemesi ve bunun üzerine markette öldürülmesi, okuyucu tarafından daha bir merak konusu olacağı ve ilgi çekeceği düşüncesi adına hâkim olmuştur. Böylelikle daha en başından haberin magazinsel sunum yaptığı görülmektedir. Bu

durumu “... MARKETTE ÖLDÜRDÜ..” sözcüklerini büyük harflerle vererek desteklemiştir. Haber başlığından başlayarak kadın cinayetlerinin işlenmesine bir kez daha gerekçe sunulmuştur. Böylece kadın cinayetlerinin sunumu klişeleştirilmiştir.

Haber girişinde Cahide İnan’ın boşanma isteğine değinilmemiştir. Dolayısıyla ilk bakışta Cahide İnan’ın bir erkek tarafından öldürülmesini öncelemeye çalışsa bile yeniden ideolojik üretim yapmaktan kaçınamamıştır. Haber girişi “Batman’da eşi tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralan-an Cahide İnan kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere karşın kurtarılamadı.” şeklinde verilmiştir. “Batman’da eşi tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralan-an Cahide İnan...” özne sıfat sözcüğü kullanılmıştır. Burada verilen ve öncelenen bilgi Cahide İnan’ın eşi tarafından bıçaklanmasıdır. Dolayısıyla okuyucu için başlıkta da belirtildiği gibi eş; kışkırttığı, cinnet geçirdiği ya da kadının boşanma isteği nedeniyle cinayet işlemektedir. Haberin asıl konusu ve üzerinde durulması gereken ise Abdurrahman adında bir erkeğin Cahide’yi öldürmesi ve kadın cinayeti işlemesidir. Çünkü haber devamında da belirtildiği gibi kadın boşanmak istediği ve 4 aydır ayrı yaşadığı bir erkek tarafından öldürülmüştür. Dolayısıyla kadının ya da erkeğin eş olarak sunulması kadın cinayetini hafifleten bir durum olmaktadır. Eşler arasında bir bağ vardır ve özellikle yaşadıkları yerde daha baskın olan geleneklere göre kadın her duruma katlanmalı şeklindeki anlayış yaygındır. Haber girişinde her ne kadar cinayete neden sunulmadan bilgi verilse de ataerkil sistem çıkarlarını gözetmiş ve çağrışımlar yolu ile cinayetin normal görülmesine neden olan birçok gerekçe sunmuştur. Bir diğeri ise daha önce de belirtildiği gibi haber spotu ya da girişi haberi özetleyen, okuyucuya asıl bilgiyi veren ve konun ne ile ilgili olduğunu belirten, dolayısıyla okuyucunun haber metni hakkındaki düşüncelerine yön veren bölüm olmaktadır. Bu haber girişinde olay bireysel sorun olarak sunulmuştur. Önemsenen durum, eşi tarafından bıçaklanan ve tüm müdahaleye karşın kurtarılamayan Cahide İnan bilgisi olmaktadır. Böylelikle asıl öncelenen, kişinin hayatını kurtarmak için gerekli çabanın gösterildiği ancak buna karşın kurtulamadığıdır.

Haberin gelişme ve sonuç kısımları ise Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi hikâye şeklinde sunulmuştur. Kadının, bir erkek tarafından sokak ortasında öldürülmesinin nasıl gerçekleştiği hikâye anlatımı şeklinde sıralanmıştır. Buradaki ilk sorun, boşanmak istemenin ayıp karşılandığı kimselerce, bu cinayet betimlemesinin örnek alınma ihtimalidir. Diğer sorun ise haber medyasının, bir kadını sokak ortasında öldüren ve bunu

kendinde hak gören (öldürdüğüne göre hak da görmektedir) erkeği onaylan cümle yapıları ile sunmasıdır. Haberde yaşanan bu olayın bireysel bir sorun olmadığı ve var olan ataerkil sistemin bir getirisi olduğuna değinilmemektedir. Dolayısıyla haber yeniden magazinsel olarak merak uyandıran, haberin sonunda mağduriyet ve acıma duygularını ya da öldürülmesini haklı gösteren nedenleri pekiştiren bir metin olmaktadır. Dikkat çeken diğer bir durum Cumhuriyet gazetesinde başlığa taşınan konuya Sabah gazetesinin hiç yer vermemesidir. Cumhuriyet gazetesinde Cahide İnan'ın, Abdurrahman İnan'ı iki üç defa şikâyet ettiği ancak buna karşın öldürüldüğü bilgisi yer almaktadır. Bir kadının erkek tarafından şiddet ya da tehdide maruz kalması sonucu şikâyet etmiş olması ya da yaşamak adına mücadele etmesi bunlara karşın öldürülmesi toplum içinde öncelik verilmesi gereken ve haber içinde gündem oluşturulması zorunlu bir konudur. Ancak Sabah gazetesi bu durumu göz ardı etmiştir. Böylece bir kez daha kadının boşanmak istemesine karşılık erkeğin göz yumamayacağına ve cinayetin beklenen son olduğuna ilişkin bir anlam yaratılmıştır. Haberin gelişme bölümünde “Eşi Abdurrahman'dan 4 aydır ayrı yaşa-y-**an** Cahide İnan boşanmak istiyordu.”, “Önceki akşam cadde ortasında eşi ile karşılaş-**an** Cahide İnan 6 yaşlarındaki kızı ile hemen en yakındaki markete sığındı” şeklinde ifadeler yer almaktadır. Çoğunlukla cümle yapılarında Cahide İnan'ı boşanmak isteyen eş olarak tanımlayan özne sıfat sözceleri kullanılmıştır. Bu durum hem haber başlığını hem de haberdeki ideolojik üretimi desteklemektedir.

Haber fotoğrafı market önünde, kamera kayıtlarından alınan görüntü olmaktadır. Dolayısıyla haber fotoğrafı, başlığı ve metni destekler biçimde sunulmuştur. Haberin ana olayı, Abdurrahman İnan'ın market önünde Cahide İnan'ı bıçakladığını anlatmaktadır. Ana olay sunumunda Cahide İnan'ın daha önce şikâyet ettiği bilgileri verilmemiş yalnızca boşanmak istemesi üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda olayın market önünde ya da halka açık alanda olması ve aynı zamanda kızının gözü önünde yaşanması gibi bilgiler magazinsel olarak sunulmuştur. Örneğin haberde başlıklar sansasyonel biçimde kullanılmıştır. Haber metninde Cahide İnan çoğunlukla eş olarak ya da eşi üzerinden tanımlanmıştır.

Haberde kadın cinayetleri sorununa bir başka deyişle bu cinayetlerin gerçek nedenlerine ve ihmallerine değinen hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Neden Türkiye’de kadınlar öldürülmektedir? Hatta neden dünyada öldürülmektedir? Bu yönde bir veri bulunmamaktadır. Bir uzmanın görüşü yer almamaktadır. Haber yalnızca olay anıyla

sınırlandırılmış ve 5N 1 K'nın yanıtları eşliğinde olay örgüsünü hikâye şeklinde sunmuştur. Aynı zamanda kadının, yaşam hakkını korumak için verdiği mücadelelere de yer verilmemiş ve bu konu hakkında bilgi verici hiçbir ardaan ya da bağlam bilgisi aktarılmamıştır. Dolayısıyla haberin bütününde ardaan ve bağlam bilgisi eksik olmaktadır. Kadın cinayeti haberi rutin haber biçiminde yalnızca olay örgüsünün sansasyonel tarafları ön planda tutularak anlatılmış ve aynı zamanda ataerkil sistemin yeniden üretimini sağlamıştır. Gerekli ardaan bilgisi olmadığı için kadın bir kez daha suçlu, haksız olarak sunulmuştur. Bu durum da haberlerin söyleminde ideolojik üretime neden olmuştur. Dolayısıyla cinayetin işlenmesinin haklı nedenleri olduğu şeklinde sunum yapılmıştır. Haberde kadının adına hiçbir tanık ya da uzman görüşe yer verilmemiştir.

İkinci örnek haberinde de birinci örneğe benzer bir durum görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi haber başlığında eleştirel olmaya çalışmıştır. Devletin kadını koruyamadığını ifade ederek aslında toplumsal soruna vurgu yapmış olduğu sanılmaktadır. Çünkü kadın şikâyet etmesine karşın erkek tarafından öldürülmüştür. Cumhuriyet gazetesi bu durumu yeniden başlığa taşımış gibi gözükmektedir. Böylece alınan önlemlerin yetersizliği dikkat çekmektedir. Dikkat edilecek diğer bir nokta devletin koruyamaması değil korumamasıdır. Cumhuriyet gazetesi her ne kadar eleştirel bir duruş sergilemeye çalışsa da yeniden ideolojik üretimden kaçamamıştır. Toplumda kadın cinayeti en sık yaşanan olay olmaktadır. Buna karşın alınan önlemler ise yetersizdir, bu durum daha önce yaşanan kadın cinayetlerinden de anlaşılmaktadır. Ancak yine de şiddet ya da tehdit eden erkeğe caydırıcı bir yaptırım uygulanmamış ve sonunda kadın öldürülmüştür. Böylelikle devlet yeterince bir önlem almamış olmaktadır. Sabah gazetesinde ise kadını şikâyet ettiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Haber diğer örneğe benzer olarak başlıktan başlayarak gerekçe sunmayı ve kadını eş üzerinden tanımlamayı sürdürmüştür. Bunların yanı sıra, haber başlığı sansasyonel olarak sunulmuştur. Kadın yeniden boşanmak isteyen dolayısıyla suçlu olandır, ilginç ve dikkat edilmesi istenen kadının markette öldürülmüş olmasıdır.

Cumhuriyet gazetesinin girişinde kadının öldürülmesi yeniden boşanmak istenmesine bağlanmış ve hastanede müdahale edildiğine ancak kurtulamadığına dikkat çekilmiştir. Cumhuriyet gazetesinden farklı olarak Sabah gazetesinde kadının boşanma isteği giriş cümlesinde belirtilmemiştir. Ancak haber başlığında bu gerekçe verilmiştir.

Giriş cümlesindeki Cahide İnan'ın bıçaklandığı verilse bile failin kim olduğu açıkça anılmamıştır. Dolayısıyla cümle farklı yapıda kurulmuş olsa da benzer şeklide kadın, boşanmak istemekle suçlanmıştır. Aynı zamanda haberde dikkat edilmesi istenen, bıçaklanan kadına tüm müdahalenin yapılmış olmasıdır. Her iki gazete de kamera kayıtlarından alınmış görüntüyü haber fotoğrafı olarak kullanmışlardır. İki haber metninde kadın ya da erkeğin tanığına yer verilmemiş ve uzman görüş alınmamıştır.

Örnek 3: Cumhuriyet 13 Mart 2018

Haber başlığı (üst başlık): “Uzaklaştırma kararı vardı”

Alt başlık: “Boşanmak istedi, öldürüldü”

Haber girişi: “Alanya’da Hasan Y. (53), boşanama aşamasında olduğu eşi Zehra Y’yi silahla öldürdükten sonra aynı silahla yaşamına son verdi.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-5)

Haberde hem üst başlık hem de alt başlık bulunmaktadır. Üst başlıkta “Uzaklaştırma kararı vardı” cümlesi yer almaktadır. Cumhuriyet gazetesi sisteme karşı eleştirel tutum sergilemeyi amaçlasa bile çoğunlukla ideolojik üretimden kaçamamıştır. Bunun nedeni, eleştirel bir çizgiyi tutturmaya çalışması ama anaakım kurallara göre habercilik yapmasıdır. Üst başlık olarak verilen cümle de bu duruma örnek olmaktadır. Cümlede, bir kadının kendini korumak amacıyla mücadele ettiği ve yardım beklediği anlaşılmaktadır. Ancak yalnızca üst başlıkla haber üretimin nasıl gerçekleştiği anlaşılmamaktadır. Alt başlık ise “Boşanmak istedi, öldürüldü” şeklinde verilmiştir. Bu başlık aslında yoruma ve değerlendirmeye gerek bırakmamaktadır: “Boşanmak isteyenler öldürülür!” Başlıkta yine kadının adı olamamaktadır. Ancak haber başlığı okunduğunda kadın cinayeti olduğu ilk akla gelen konudur. Zehra Y’nin bir erkek tarafından öldürüldüğünün belirtilmesine gerek kalmadan boşanmak isteyen bir kadının alışıl gelmiş sonu olarak anlam yaratılmıştır. Dolayısıyla haber başlığında kimin öldürüldüğü belirtilmemesine karşın kadın cinayeti olduğunu tahmin etmek güç değildir. Başlıkta gizli özne kullanılmış ve haber metnini okuyana kadar kimin boşanmak istediği ya da öldürüldüğü belirtilmemiştir. Ancak kadın yine boşanmak isteyen ve sonucunda öldürülen kişi olarak tanımlanmıştır. Haberin öznesi kadındır ve haber bir kadın cinayetidir. Ancak bir erkeğin kadını öldürmesi yine başlıktan başlayarak gerekçeyle sunulmuştur. Haberde önemsenen, yeniden kadının cinayetinin haklı nedenleri olması ve

bu nedenler ile öldürülmüş olmasıdır. Aynı zamanda “öldürüldü” sözcüğüyle eylemi gerçekleştiren kişinin önemsenmediği gösterilmiştir. Önemsenen durum, boşanmak isteyen kişinin öldürülmüş olmasıdır. Fail, pasif yapı kullanılarak gizlenmektedir. Böylece eylemi gerçekleştiren kişinin üzerinden dikkatler kaçırılmış ve kişiye sorumluluk yüklenmemiştir. Haber, kadının başına ne geldiğiyle ilgilenmiş ve bunu da magazinsel anlatım yoluyla aktarmıştır.

Haber girişi okunduğunda haberin kadın ile değil erkek ile ilgili olduğu görülmektedir. Kadının öldürüldüğü bilgisi cümle içinde ikinci bilgi olarak aktarılmış, öne çıkarılan ve fark edilmesi istenilen bilgi, erkek üzerinden kurularak birincil cümlede verilmiştir. Haber girişi “Alanya’da Hasan Y. (53), boşanma aşamasında ol-**duğ**-u eşi Zehra Y’yi silahla öldürdükten sonra aynı silahla yaşamına son verdi” şeklinde verilmiştir. Cümlelerin öznesi Hasan Y. olmaktadır. Haber, Hasan Y’nin yaşadıkları ile ilgilenmektedir. Haber başlığında kadın cinayetine ilişkin bilgiler verilse de haber metni bu durumun tam tersi olmaktadır. Haberde birincil bilgi olarak verilen ve haberin öznesi olan Hasan Y’nin yaşamına son vermesidir. Hasan Y’nin cinayet işledikten sonra kendini öldürmüş olması, durumu hafifletmiş ve Zehra Y. cinayeti üzerinden dikkatleri kaçırmıştır. Aynı zamanda erkek üzerinden yaratılan mağduriyet durumu da olmaktadır. Kişinin yaşamına son vermiş olması, okuyucuda acıma duygularını canlandırabilir dolayısıyla cinayet suçu hafifletilebilir. Zehra Y’nin öldürülmesi ise ikincil bilgi olarak cümle içine saklanmıştır. Haber metninde önemsiz görülen bilgiler cümle içine atılabilmekte ve ikincil bilgi olarak verilebilmektedir. Haber girişinde kadın “...boşanma aşamasında ol-**duğ**-u eşi Zehra Y’yi silahla öldürdükten sonra aynı silahla yaşamına son verdi.” şeklinde nesne sıfat sözcüğü kullanılarak verilmiştir. Kadın, haber metninin öznesi olmamaktadır. Aynı zamanda kadının tanımlanması yeniden boşanma aşamasında olduğu belirtilerek ifade edilmiştir. Ancak burada dikkat çeken diğer bir durum, kadının tek taraflı boşanma talebinin olduğu değil, boşanma aşamasında olunduğudur. Boşanma eylemi karşılıklı bir eylemdir dolayısıyla boşanma aşamasında olan yalnızca Zehra Y. değildir. Ancak bu durum yalnızca kadın tanımlanırken verilen bilgi olmaktadır. Böylelikle işlenen cinayette haksız olan kadın olmakta ve erkeğin üzerinden sorumluluk yeniden alınmaktadır.

Haberin gelişme bölümü “Hasan Y’nin Zehra Y. ile 2.5 yıl önce evlendiği belirtildi. Zehra Y, birkaç ay önce şiddetli geçimsizlikten dolayı boşanma davası açtı.

Barışmak istey-en Hasan Y'nin birkaç kez eşinin evine ve çalıştığı eczaneye git-tiğ-i, Zehra Y'nin şikâyeti üzerine de hakkında uzaklaştırma kararı veril-diğ-i öğrenildi.” şeklinde ve haberin sonuç bölümü ise “Zehra Y'nin ilk eşinden 2 çocuğu vardı” şeklinde verilmiştir. Haber içinde ideolojik üretim yalnızca ardağan bilgisinin yetersizliği, faillerin gizlenmesi, suçun hafifletilmesi şeklinde öne sürülen gerekçelerle olmamaktadır. Aynı zamanda haberde kişiler hakkında ek bilgilerin verilmesi de ideolojik üretime neden olmakta ve dolaylı anlatımlarda bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak Zehra Y'nin ve Hasan Y'nin ne zaman önce evlendiği bilgisi ve Zehra Y'nin ikinci evliliği olduğu, ilk eşinden çocuğu olduğu bilgileri örnek olarak gösterilebilmektedir. Dolayısıyla tüm sorumluluk bir kez daha boşanmak isteyen kadına yüklenmiş ve haber metni dolaylı anlatımlar yoluyla, cinayet işleyen kişinin suçunu hafifletmiştir. “Barışmak istey-en Hasan Y'nin birkaç kez eşinin evine ve çalıştığı eczaneye git-tiğ-i, Zehra Y'nin şikâyeti üzerine de hakkında uzaklaştırma kararı veril-diğ-i öğrenildi.” Cümlesinde Hasan Y'nin, Zehra Y'yi iş yerinde rahatsız ettiği ve bunun üzerine verilen kararı anlatmaktadır. Burada yeniden psikolojik ya da fiziksel şiddet durumu olmaktadır. Ancak haberde “Barışmak istey-en Hasan Y'nin...” ifadesindeki özne sıfat sözcüğüyle bu durum makul gösterilmiş ve kişinin iyi niyetli olduğu anlamı yaratılmaya çalışılmıştır. Cümlede devamında ise “git-tiğ-i” ve “veril-diğ-i” sözcüklerinde adlaştırmadır. Adlaştırma ekleri cümle içindeki fiillere gelmekte ve cümleyi özne, tümleç vb. gibi çeşitli görevlerde kullanmamızı sağlamaktadır. Haber metni içinde adlaştırma ekleri, bilgiyi geri plana itmek ve önemsizleştirmek için kullanılmaktadır. Bu cümlede ise Hasan Y'nin çıkardığı sorunlar ve sonucunda alınan karardır. Ancak burada adlaştırma ile bu bilgi geri plana itilmiştir. Haberde önemsenen ise tüm bunları, barışmak isteyen Hasan Y'nin yaptığının öğrenilmesidir. Dolayısıyla kadın cinayeti yeniden gerekçe sunularak hafifletilmiş ve cümle yapıları ile desteklenerek geri plana itilmiştir.

Haberde, Hasan Y. ve Zehra Y'nin birlikte mutlu görünen bir fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf haber başlığı ile uyuşmasa bile haber içeriği ile uyuşmaktadır. Haber içinde Hasan Y'nin barışmak istediği dolayısıyla eşini hâlâ sevdiği anlamı yaratılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda fotoğraf altı yazısında “Zehra Y'nin 2 çocuğu vardı” bilgisi yeniden verilmektedir. Böylece Hasan Y aslında eşini seven ve eşinin çocuklarına bile sahip çıkan iyi bir eş olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle de kadın cinayetini işleyen Hasan Y'nin intihar etmesi bu durumu kanıtlar nitelikte verilmiştir. Haberde ana olay sunumu ise erkek üzerinden gerçekleşmiştir. Başlık her ne kadar kadın

cinayeti haberi olarak verilse de haber içeriği Hasan Y üzerinden ilerlemiş ve öncelenen, kişinin barışma isteği ve kendisini öldürmesi olmuştur. Dolayısıyla haberin asıl konusu olan kadın cinayeti göz ardı edilmiştir.

Haberde, kadının geçmişi hakkında birçok bilgi verilmişken erkek için aynı durum söz konusu olmamaktadır. Bu haberde de kadın yaşam hakkı için mücadele etmiş ancak bir sonuç alamamıştır. Haberde ise buna değinen ve bu soruna değinememiş ya da uzman bir görüşe yer vermemiştir. Bu defa hem ataerkil sistem yeniden üretilmiş ve kadın cinayetine birçok neden sunulmuş hem de bu defa erkek üzerinden mağduriyet yaratılmıştır. Ancak haberde kadın cinayetleri sorunun temeline ve toplumsal olarak bu soruna yer vermemektedir. Bireysel olarak işlenmiş ve rutin bir haber metni olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla haberde ardalın bilgisi ve bağlam bilgisi eksik olmaktadır. Toplumsal sorun olan kadın cinayetlerinin asıl nedenleri göz ardı edilmiş ve çeşitli gerekçelerle ataerkil sistemin getirisi olan normlar yeniden işlenmiştir.

Örnek 3: Sabah Gazetesi 13 Mart 2018

Haber başlığı: “Boşanmak isteyen eşe kurşun yağmuru”

Haber girişi: “Antalya’nın Alanya ilçesinde eczacı kalfası Zehra Yılmaz, Boşanmak istediği kocası Hasan Yılmaz tarafından öldürüldü. Çılgın koca, aynı silahla intihar etti.”
(Bu haberin tümü için bkz. EK-6)

Sabah gazetesinin bu haberinde de diğer kadın cinayeti haberlerine benzer şekilde başlık kullanılmıştır. Başlıkta ilk dikkati çeken nokta, kadının yeniden bir adı olmadığı ve eş üzerinden tanımlanmış olmasıdır. Cümle eksik olarak kurulmuş ve yüklem kullanılmamıştır. Buna bağlı olarak da fail gizli tutulmuş ve dikkatleri fail üzerinden kaçırmıştır. Aynı zamanda kurşun yağmuruna tutulan eşin kim olduğu ya da kim tarafından kurşun yağmuruna tutulduğu belli olmamaktadır. Dolayısıyla haber, başlıktan başlayarak magazinsel olarak kurulmuştur. Haberin önemseddiği ya da dikkat çekmek istediği konu bir kadının yeniden erkek tarafından öldürülmesi ve sürekli yinelenen bu sorunun önüne geçilebilmek için mücadele edilmediği gibi konular olmamaktadır. Haber başlığında kurşun yağmuru deyiminin kullanımı, olayın ilginçlik yönünü göstermekte ve merak uyandırmaktadır. Dolayısıyla haber metni de olayı hikâye biçiminde sunmakta ve toplumsal sorunu bireysel soruna indirgemektedir. “Boşanmak iste-y-en eşe kurşun yağmuru” başlığında özne sıfat sözcüğü kullanılmıştır. Kadın hem erkek üzerinden

tanımlanmış hem de boşanmak isteyen eş olarak gösterilmiştir. Böylece kurşun yağmurunun nedenini sunmuş olmaktadır. Haberin başlığından başlayarak kadının boşanmak istemesi öldürülmesine bir gerekçe olarak sunulmuştur. Böylece haber, erkeğin boşanma isteğine tepki vermesi, kabul etmemesi ve sonucunda cinayet işlemesini haklı nedenler olarak göstermektedir. Özne sıfat sözcüğü ile kadın boşanmak isteyen ve sorunlu taraf olarak tanımlanmıştır.

Haber girişi “Antalya’nın Alanya ilçesinde eczacı kalfası Zehra Yılmaz, boşanmak iste-**diğ**-i kocası Hasan Yılmaz tarafından öldürüldü. Çılgın koca, aynı silahla intihar etti.” Şeklinde verilmiştir. Haber girişinde öncelenen kişi Zehra Yılmaz olmuş ve kişi hakkında eczacı kalfası olduğuna ilişkin bilgi verilmiştir. Dolayısıyla haberin öznesinin kadın olduğunu düşündürmektedir. Ancak haber devamında “...boşanmak iste-**diğ**-i kocası Hasan Yılmaz tarafından öldürüldü.” cümlesi yer almaktadır. Bu cümlede nesne sıfat sözcüğü kullanılmıştır. Ancak Hasan Yılmaz’ın tanımlanmasında boşanmak isteyen yine kadın olmaktadır, eş mağdur olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla Hasan Yılmaz’ın tanımlanması boşanmak istenilen kişi olarak belirtilmiştir. Bu durum, aynı zamanda ikincil bilgi olarak verilmiştir. Giriş cümlesinin bütününde Zehra Yılmaz’ın öldürüldüğü durumu var olmaktadır. Ancak cümle ettirgen yapı ile kurulmuş ve dikkat eczacı kalfası olan Zehra Yılmaz’ın öldürülmesi üzerine çekilmiştir. Böylece cinayeti kimin işlediği önemsizleştirilmiştir. Hasan Yılmaz adında bir erkek Zehra Yılmaz’ı öldürdü şeklinde etken yapı ile verilip asıl önemli olan bir erkeğin kadın cinayeti işlediği üzerine dikkat çekilmemiştir. Öldüren kişinin adı verilmiş bile olsa ikincil bilgi olarak aktarılmıştır. Haber girişinin devamında ise “Çılgın koca, aynı silahla intihar etti.” cümlesi verilmiştir. İlk cümlede kadının kimin tarafından öldürüldüğü önemsizleştirilirken ikinci cümlede cinayeti işleyenin intihar ettiği bilgisi yer almaktadır. Kişi, çılgın olarak nitelendirilmiş ve böylelikle kişinin zaten aklını kaçırmış olduğu, sağlıklı düşünemediği yalnızca kadının değil kendini de öldürdüğü bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla kadın cinayeti bir kez daha geri plana atılmıştır. Çünkü kişi sağlıklı düşünemediğinden, boşanmak isteyen kadın, bu cinayete zemin hazırlamış olmaktadır ve bunun üzerine kişi kendini de öldürmüştür. Hasan Yılmaz’ın kendini öldürmüş olması ve çılgın olması gibi bilgiler, kadın cinayetine gerekçe sunmakta, cinayet suçunu hafifletmektedir.

Haber, hikâye şeklinde anlatılmış ve mazaginsel yönlere öncelik verilmiştir. Haberin gelişme bölümü “Zehra Yılmaz (38), 2 çocuğunun babası olan ilk eşiyle geçinemeyince boşandı. Bu arada yine ilk eşinden boşanan ve bir firmanın reklam departmanında çalışan 3 çocuk babası Hasan Yılmaz (54) ile tanıştı. Çift, 2.5 yıl önce de hayatlarını birleştirdi. Ancak aralarında geçimsizlik başlayınca, yine boşanmaya karar ver-en Zehra Yılmaz eşini terk etti.” şeklinde devam etmektedir. Haber geçmişe ilişkin ardaalan bilgisi vermiş ve hikâye biçiminde aktarılmıştır. Ancak haber devamında özne sıfat sözcüğü kullanılmış ve Zehra Yılmaz’ın eski eşinden olduğu gibi bu eşinden de boşanma kararı aldığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla kadının uyumsuz ve boşanmak isteyen taraf olduğu, daha önce de kararı verenin o olduğuna ilişkin bilgi sunulmuştur. Aynı zamanda eski eşi ya da Hasan Yılmaz’a karşı tek taraflı ve sorunlu bir eylemi gerçekleştirdiği anlamı yaratılmış ve özne sıfat sözcüğü ile desteklenmiştir. Ancak yeniden vurgulanması gerekirse, boşanmak karşılıklı bir eylem olmaktadır. “.....yine boşanmaya karar ver-en Zehra Yılmaz eşini terk etti.” cümlesi etken yapı ile kurulmuştur. Etken yapı cümle içinde özneye ilgilenildiğinin ya da önemsendiğinin kanıtı olmaktadır. Dolayısıyla haberde Zehra Yılmaz hem yeniden boşanma davası açmış hem de eşini terk etmiştir. Hasan Yılmaz, mağdur ve çaresiz gösterilmiş bu durumun karşısında şiddete eğiliminin olması ya da cinayet işlemesi normalleştirilmiştir. Okuyucuya Hasan Yılmaz adına haklı nedenler sunulmuştur. Haber başlığı kadın cinayeti üzerine kurulu olsa bile içerik erkek üzerinden sürmektedir.

Haberde Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi mutlu çift fotoğrafı ve kişinin intiharından sonra ekipler tarafından müdahale edilen görüntünün fotoğrafı konulmuştur. Fotoğraflar, haber metnini desteklemektedir. Fotoğrafta mutlu gözükmelerine karşın Zehra Yılmaz’ın yeniden boşanmak istemesi, kadının suçlu ve haksız olduğunun göstergesi olarak sunulmuştur. Kadının mağduriyeti değil erkeğin mağduriyeti fotoğraf ile yeniden ortaya konmuştur. Hasan Yılmaz’ın intiharından sonraki fotoğrafı bu durumu da desteklemektedir. Sonuç olarak terk eden Zehra Yılmaz olmuştur ve bunun üzerine Hasan Yılmaz intihar etmiştir. Böylelikle haberde hem kadının öldürülmesine gerekçeler sunulmuş hem de erkeğin mağdur olduğu anlamı yaratılmıştır.

Ana olayın sunumu ise başlığın tersine, erkek üzerinden sürmüştür. Haberde sunulan, kadının ikinci kez boşanmak istemesi ve Hasan Yılmaz’ın hem kendi hem de kadının canına kıymış olmasıdır. Sonuç olarak ataerkil sistem yeniden üretilmiştir. Aynı

zamanda okuyucuya sunulan gerekçeler zaman içinde doğal karşılanabilmektedir. Haberin ardalan bilgisinde kadının ve erkeğin ikinci kez evlendiği bilgisi verilmiştir. Ancak kadının yeniden boşanma isteğinin olması, öldürülmesine neden olarak sunulmuştur. Bu, diğer yandan da okuyucular üzerinde kadının ölmeyi hak ettiği düşüncesini ortaya çıkarabilmektedir. Ancak kadın cinayeti haberi için gerekli olan ardalan ve bağlam bilgisi verilmemektedir. Erkekler tarafından herhangi bir sorun karşısında neden kadın cinayeti işlediklerine ilişkin bilgi ya da kadınların boşanma isteğinin neden ölümle sonuçlandığına ilişkin bir eleştiri bulunmamaktadır. Kadın cinayetlerinin politik, kültürel ya da sosyolojik boyutlarına değinen bir uzmana ya da olayla ilgili gerekli bilgiyi sunacak bir tanığa yer verilmemiştir.

Dikkat edilirse üçüncü örnekte Cumhuriyet gazetesi, diğer haberlerinde olduğu gibi uzaklaştırma kararını ya da kadının şikayetini başlığa veya spota taşımaktadır. Buna karşın, Sabah gazetesinde bu gibi durumların başlığa taşındığı ya da eleştirel bir duruş sergilediği görülmemektedir. Cumhuriyet gazetesi, üst başlıkta uzaklaştırma kararı olduğunu belirtmiş, alt başlıkta ise öldürüldüğü bilgisini vermiştir. Sabah gazetesi, kadının adını kullanmadan yeniden eş olarak tanımlamış ve gerekçesini sunmuştur. Aynı şekilde “kurşun yağmuru” deyimini kullanarak olayı sansasyonelleştirmiştir. İki gazetenin başlığına bakıldığında Cumhuriyet’in daha eleştirel olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Cumhuriyet, ataerkil sistemin cinsiyetçi yaklaşımından kaçamamıştır. Haber başlığında kadın, eş olarak tanımlanmamış ancak adına da yer verilmemiştir. Kadın anonimleştirilmiştir. Aynı zamanda başlıkta öldüren kişinin adı da verilmemektedir. Kadının boşanma isteği yeniden vurgulanmıştır. Böylece okuyucuya, klişeleşmiş bir gerekçe olarak “yine bir kadın boşanmak istedi ve bu nedenle öldürüldü” bilgisi verilmiştir. Haber fotoğraflarında kadın ve erkeğin mutlu pozları bulunmaktadır. Bu durum Cumhuriyet haberindeki erkeğin barışma isteğinde bulunduğu bilgisini desteklemektedir. Sabah gazetesinde ise ekiplerin bulunduğu ve yerde yatan kişiyle ilgilendiği bir fotoğraf yer almıştır. Bu ise haberin sonunda cinayeti işleyen kişinin kaçmaya çalıştığı daha sonra intihar ettiği bilgisini desteklemektedir. Böylece bir kez daha gereği yapılmıştır ve ekipler görevlerini yerine getirmiştir anlamı yaratılmıştır.

Haber girişi farklı söylem yapıları ile kurulmuş olsa bile kadının öldürülmesine gerekçe sunan ve böylelikle kadının suçlu olarak tanımlandığı bir anlam yaratılmıştır. Her iki haberde de kadının öldürülmesi yeniden boşanmak istemesine bağlanmıştır. Bir diğeri

ise her iki haberde mağduriyet durumu erkek üzerinden kurulmuştur. Cumhuriyet gazetesinde kişinin kendini de öldürmesi “yaşamına son verdi” ifadesiyle verilirken, Sabah gazetesinde “çılgın koca, aynı silahla intihar etti” ifadesi yer almaktadır. Kişinin, büyük bir sorun ya da kriz sonucunda intihar ettiği ya da yaşamına son verdiği akla gelmektedir. Böylece mağdur olan erkektir. Bu krizin nedeni ise boşanmak isteyen kadındır, anlamı haber bütününde olmaktadır. Haberlerin genelinde olduğu gibi bu haberde de bir uzman görüşüne ya da tanığa yer verilmemiştir.

Örnek 4: Cumhuriyet 16 Şubat 2018

Haber başlığı (üst başlık): “Denizli’de Facia”

Alt başlık: “Eşini ve kızını öldürdü”

Haber girişi: “Denizli’nin Sarayköy ilçesinde, boşanma arifesinde olduğu eşi Ayşe Şahin’in işlettiği bakkala Giden Oktay Şahin, çıkan tartışmada pompalı tüfekle eşine ve kızı Nurdan Şahin’e (15) ateş ederek yaraladı, ardından kendini vurdu.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-7)

Haberin üst başlığına bakılarak olayın ne ile ilgili olduğu anlaşılmamaktadır. Başlıkta geçen facia sözcüğüyle olayın üzücü bir durum olduğu ya da afet yaşandığı gibi bir durum düşünülmektedir. Ancak afet, doğada kendiliğinden yaşanan durum olmaktadır. Haberin üst başlığında sansasyonel durum yaratılmaya çalışmış ve aynı zamanda kadın cinayetinin müdahale edilmeyen kaçınılmaz son olduğuna ilişkin çağrışımlarda bulunmuştur. Böylelikle okuyucu haber başlığından başlayarak bu durumun yaşanmasının kaçınılmaz olduğuna ilişkin düşünce edinmektedir. Aynı zamanda işlenen cinayet normalleştirilmiştir. Alt başlık ise “Eşini ve kızını öldürdü” şeklinde verilmiştir. Üst başlık böylelikle daha iyi anlaşılmaktadır. Failin kim olduğu bilinmese de hem kadının hem de kızının öldürülmesi durumu daha üzücü kılınmakta ve dramatize edilmeye daha müsait olmaktadır. Ancak öldürülen iki kişi de kadın olmakta ve bir erkek tarafından öldürülmektedir. Haber, kadın ve kızının ölümüyle ilgilenmiş bunun kimin tarafından yapıldığını geri plana atmıştır. Haber başlığının öznesi gizli olmaktadır. Ön planda tutulan durum kadının ve kızının öldürülmesi olmuş ve okuyucu üzerinde acıma duygusu canlandırılmıştır. Haberde kadının adına yer verilmemesi, yalnızca cinayetin kim tarafından işlendiğiyle değil olayın kadın cinayeti olmasıyla da ilgilenilmediğini göstermektedir. Çünkü önemli olan eş ve kızının dramatize olarak

sunulan öldürölme hikâyeleri olmaktadır. Üst ve alt başlığa bakılarak haber konusunun kadın cinayeti olduğu anlaşılrsa da bu toplumsal sorunun yeniden geri planda bırakıldığını, erkek egemen sisteme hizmet ettiğini ve olayın sansasyonel yönlerine vurgu yapıldığının göstergesidir.

Habere 3. sayfada ve küçük bir bölümde yer verilmiş, giriş, gelişme ve sonuç iki cümle ile ifade edilmiştir. İki cümleinin ilki giriş cümlesi olarak alınmıştır. Ancak cümle okunduğunda cümleinin öznesini ve konusunu erkek oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu haberin konusu başlıkta, kadın cinayeti olarak gözükmesine karşın haberde erkek anlatılmıştır. İlk cümle “Denizli’nin Sarayköy ilçesinde, boşanma arifesinde ol-**duğ**-u eşi Ayşe Şahin’in işlettiği bakkala Gid-**en** Oktay Şahin, çıkan tartışmada pompalı tüfekle eşine ve kızı Nurdan Şahin’e (15) ateş ederek yaraladı, ardından kendini vurdu.” şeklinde verilmiştir. Cümlede özne sıfat sözcüğü kullanılarak Oktay Şahin tanımlanmıştır. Ancak dikkati çeken iki durum olmaktadır. İlk boşanmak üzere olan kadın ile erkek bireylerin tanımlama farkıdır. Kadın tanımlanırken genellikle boşanmak isteyen eş ya da boşanma davası açan eş olarak doğrudan verildiği ve boşanmanın tek taraflı durummuş gibi yansıtıldığı özne sıfat sözcüğü kullanılırken erkek tanımlamasında durum tam tersi olmaktadır. Cümle “.....boşanma arifesinde ol-**duğ**-u eşi Ayşe Şahin’in..” şeklinde verilmiştir. Girişin bütününde Oktay Şahin’in Ayşe Şahin ile boşanma arifesinde olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla boşanma tek tarafa yüklenmemiş karşılıklı bir eylem olarak yansıtılmıştır. Bir başka deyişle kişilerin boşanma sürecinde oldukları ifade edilmiş ve yalnızca Oktay Şahin değil, Ayşe Şahin’i de kapsayan süreci bir gerekçe olarak sunmamıştır. Diğer bir durum ise “.....eşi Ayşe Şahin’in işlettiği bakkala Gid-**en** Oktay Şahin,...” ifadesinde kullanılan özne sıfat sözcüğüdür. Oktay Şahin’in, Ayşe Şahin’in çalıştığı yere giden kişi olmasında bir sorun gösterilmeden ifade edilmiştir. Ancak Ayşe Şahin’i rahatsız ettiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Cümle okunduğunda kişi iyi niyetiyle gittiği gibi anlam vardır. Haber devamında ise tartışma çıktığı ve Oktay Şahin’in pompalı tüfek ile Ayşe Şahin ve Nurdan Şahin’i öldürdüğü belirtilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Şahin, iyi niyet ile değil şiddet, tehdit ya da cinayet işlemek üzere Ayşe Şahin’in bulunduğu yere gitmiştir. Kişinin yanında pompalı tüfek bulundurması da bu durumu desteklemektedir. Böylelikle haber yeniden gücü elinde bulunduran egemen grubun çıkarları doğrultusunda yazılmıştır. Kadın cinayeti işleyen Oktay Şahin haber girişinin öznesi olmakta ve işlediği cinayet üzerinden dikkatleri dağıtan ve cinayeti hafifleten ifadelerle tanımlanmış olmaktadır. Kadın cinayeti geri planda kalmış ve

görmezden gelinmiştir. Cümlenin sonu Oktay Şahin'in kendini vurduğu bilgisiyle bitmektedir. Haberde öncelenen ve birincil bilgi olarak verilen Oktay Şahin'in kendini öldürmesi olmuştur. Kadının ve kızının öldürülmesi ise cümle içinde ikincil bilgi olarak aktarılmıştır. Haberin sonuç bölümü de "saldırıda Ayşe Şahin ve kızı yaşamını yitirir-**ken** (İKEN), ağır yaralı Oktay Şahin hastanede tedaviye alındı." ifadesi yer almıştır. Haber girişinde kadın cinayeti ikincil bilgi şeklinde verilirken sonuç bölümünde de ek bilgi ile sunulmuştur. Haberin bütünlüğünde kadın cinayetine ilişkin doğrudan bir ifade bulunmamaktadır. Zarf fiil eki kullanılarak eş zamanlı durumu aktarmıştır. Böylece yalnızca kadının değil, bu olayda erkeğin de mağdur olduğu belirtilmiş ve Oktay Şahin'in işlediği cinayetin suçu bir kez daha hafifletilmiştir.

Haber fotoğrafında ise faile ait bir fotoğraf bulunmazken anne ve kızın birbirlerine sarıldıkları fotoğraf bulunmaktadır. Burada ise okuyucuda acıma duygularını canlandırması hedeflenmiştir. Bu durum, haber başlığı ile uyusmaktadır. Ana olayın sunumu ise erkek üzerinden yapılmıştır. Erkeğin de mağdur olduğu, canına kıydığı gibi bilgiler öncelenerek verilmiştir. Ana olayda Oktay Şahin'in tartışma sonucu Ayşe Şahin ve kızını öldürdüğü aktarılırken yanında pompalı tüfek bulundurduğuna ya da tüfeğin nasıl eline geçtiğine ilişkin bir bilgi aktarılmamıştır. Böylece yapılan sunumda Oktay Şahin olabildiğince masum ve mağdur gösterilmiştir. Kadın ise ikincil planda kalmıştır.

Haber içinde kadın cinayetine ilişkin ardaan ya da bağlam bilgisi bulunmamaktadır. Tartışma ya da intihar gibi durumlar, kadın cinayetinin gerekçesi olmamalıdır. Özellikle bugüne kadar yaşanan cinayetlerden sonra bu gibi savunmalara karşı bir duruş sergilenmesi gerekmektedir. Ancak medya bu konuya ilişkin en ufak bir farkındalık yaratmamaktadır. Dolayısıyla okuyucular bu ardaan bilgisini edinmek yerine yeniden kadın cinayetlerinin belirli nedenler sonucunda kaçınılmaz olduğuna ilişkin düşünce edinebilmektedir. Ancak kadın cinayetleri bireysel olarak kişiler arasında yaşanan bir durum olmamakta, bunun tersine toplumu ilgilendiren önemli bir sorun olmaktadır. Gazetelerin görevlerinden biri, toplumsal sorunları gündeme almak, bilgilendirmek ve toplumdaki dezavantajlı kişilerin sesini duyurmaktır. Haberde bu konulara değinilen bağlam bilgisi olmamaktadır. Haberde hiçbir tanığın ifadesi bulunmamaktadır. Kadın cinayetini konu olan ve önlenememesinin nedenlerini açıklayacak uzman bir görüşe de yer verilmemiştir.

Örnek 4: Sabah 16 Şubat 2018

Haber başlığı: “Yine koca cinneti”

Haber spotu: “Denizli’de boşanma arifesinde olduğu eşi Ayşe Şahin’in işlettiği bakkalı basan Oktay Şahin dehşet saçtı. Şahin, Pompalı tüfekle eşi ve kızını öldürüp intihara kalkıştı.”

Haber girişi: “Denizli’nin Sarayköy ilçesinde yaşayan Ayşe Şahin (31), iddiaya göre şiddet nedeniyle eşi Oktay Şahin’i (51) terk ederek boşanma davası açtı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-8)

Medyada kadın cinayeti haberlerinin sunumu oldukça sorunlu olmaktadır. Gazete, erkek bireylerin cinnet geçirmesi, psikolojik sorunlarının olması sonucu kadın cinayeti işlemlerini makul olarak sunmaktadır. Bu haber başlığı da “Yine koca cinneti” olarak verilmiştir. Olayın önemini özetleyen başlıkta kocanın psikolojik sorunları olduğu, yoğun stres yaşadığı ifade edilmiştir. Haberde önemli olarak görülen ve fark edilmesi istenen bilgi öncelenecek, kadın cinayetinin nedeni en başından belirtilmiştir. Haberin başlığında ise önemsenen bilgi kişinin cinnet geçirmiş olmasıdır. Erkeğin bilgisi verilerek, haberin erkek tarafından yana olduğu bir metin hazırlanmıştır. Cinnet geçiren kişinin kendinde olmadığı ve elinde olmayan davranışlar sergileyebileceği göz önünde tutularak gerekçelendirme stratejisi başlıkta verilmiştir. Bunun amacı ise yapılan eylemi meşru kılabilme. Kişinin cinnet geçirdiği bilgisiyle kendinde olmadığı, psikolojik bir durum olduğu vurgulanmakta ve kişi üzerinden sorumluluk alınmaktadır. Böylece haberde cinnet geçiren kişinin hem sorumluluğu yok sayılmış hem de eylem meşrulaştırılmıştır. Aynı zamanda haber başlığında “yine” sözcüğü kullanılmıştır. Bu koca cinnetinin daha önce de yaşandığını ve ilk olmadığını belirtmektedir. Böylelikle bu gibi durumların zaten var olduğunu ve yaşanmasının normalleştiği bir durum olmakta ve cinnet geçiren kişinin cinayet işlemesi bir kez daha meşru kılınmaktadır. Aynı zamanda haber girişinde ya da devamında kişinin gerçekten cinnet geçirip geçirmediğine ilişkin net bir bilgi bulunmamasına karşın bu durum kadın cinayetinin geçerli bir gerekçesi olarak sunulmuştur.

Haber spotu, “Denizli’de boşanma arifesinde ol-**duğ**-u eşi Ayşe Şahin’in işlettiği bakkalı bas-**an** Oktay Şahin dehşet saçtı. Şahin, pompalı tüfekle eşi ve kızını öldürüp intihara kalkıştı” şeklinde ifade edilmiştir. Spot, Cumhuriyet gazetesinde yer alan habere

benzer şekilde aktarılmıştır. Haberin konusu yeniden kadın olmaktan uzaktır. Haber, erkek tarafından sürmekte ve giriş cümlesinin öznesi Oktay Şahin olmaktadır. Dolayısıyla haberde öncelenen ve asıl fark edilmesi istenilen kadının öldürülmesi olmamaktadır. Bir başka deyişle ilk cümlede Oktay Şahin anlatılmakta ancak işlediği cinayete yer verilmemektedir. Oktay Şahin'in, Ayşe Şahin ile boşanma süreci özne sıfat sözcüğü ile verilmiş ve Cumhuriyet gazetesinin haber girişinde olduğu gibi burada da boşanma karşılıklı bir eylem olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda Oktay Şahin'in iş yerini basması özne sıfat sözcüğü ile tanımlanmıştır. Bu tanımlamada Şahin'in iş yerine iyi niyetle gitmediği açık olarak ifade edilmiştir. Haber devamında ise yalnızca Şahin'in dehşet saçtığı bilgisi verilmiş, ancak Ayşe Şahin'nin ve kızının ölümü ifade edilmemiştir. Dolayısıyla başlığı destekleyen haber spotu, kişinin zaten cinnet geçirdiği bu nedenle iş yerini basıp dehşet saçtığıyla ilgili olmaktadır. Haber, tümüyle Oktay Şahin'in durumunu sansasyonel ve gerekçe sunarak aktarmaktadır. Cinayet eylemini meşru kılacak gerekli bilgi verildikten sonra Ayşe Şahin ve kızını öldürdüğü ifade edilmiştir. Haber spotunun devamında “Şahin, pompalı tüfekle eşi ve kızını öldürüp intihara kalkıştı.” ifadesi yer almaktadır. Bu cümlede de öncelenen ve birincil olarak verilen bilgi Oktay Şahin olmaktadır. Haberde fark edilmesi beklenen olay Oktay Şahin'in intihara kalkışmış olmasıdır. Dikkat çekmesini istemedikleri ve bu nedenle önemsizleştirdikleri kadın cinayetini ise cümle içinde sunmuştur. Dolayısıyla haber, bütünüyle kişinin cinnet geçirmesi, bu nedenle dehşet saçması ve kendisini vurması üzerine kurulmuştur.

Haber başlığı ve spotta sansasyonel olarak sunulan olay örgüsü haber girişinde ise hikâye biçiminde anlatılmaya başlanmıştır. Giriş cümlesi etken yapı ile kurulmuş bu nedenle özne gizlenmemiştir. Böylelikle giriş cümlesi öznenin ne ile ilgilendiğini incelemiştir. Girişte ise “Denizli'nin Sarayköy ilçesinde yaşay-an Ayşe Şahin (31), iddiaya göre şiddet nedeniyle eşi Oktay Şahin'i (51) terk ederek boşanma davası açtı.” cümlesi yer almaktadır. Cümlelerin öznesi kadın olmasına karşın cinayete ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Ayşe Şahin'in nerede yaşadığı özne sıfat sözcüğü olarak verilmiştir. Böylelikle cümlede fark edilmesi istenilen konu kişinin, Denizli'nin bir ilçesinde yaşıyor olması ve eşini terk etmesidir. Kadın, sorunlu taraf olarak gösterilmiştir. Ancak ikincil bilgi olarak verilen ve geri planda bırakılan bilgi ise Ayşe Şahin'in şiddete maruz kalmasıdır. Dikkati çeken diğer bir durum ise şiddetin bir iddia olduğudur. Haberde kişinin cinnet geçirdiği bilgisi net olurken Ayşe Şahin'in şiddet görmesi iddia olarak ifade edilmiş ve ikincil bilgi olarak önemsizleştirilmiştir. Oktay Şahin'den şiddet gören Ayşe

Şahin'in boşanma davası açtığı görülmektedir. Ancak haber bu durumu görmezden gelmektedir. Kadının boşanma davası açtığı ve terk ettiği bilgisini aktif yapı ile sunarken şiddet gördüğünü geri planda bırakıp nerede yaşadığına ilişkin bilgiler ile tanımlamıştır. Haber devamında, bu durumun tam tersi, erkek bireyi tanımlarken kullanılmıştır. Örnek olarak "Ayşe Şahin'i davadan vazgeçiremey-en Şahin, dün sabah yanına pompalı tüfeğini de alarak, eşinin işlettiği Cumhuriyet Mahallesi'ndeki bakkal dükkanına gitti. Yeniden barışma teklifinde bulun-an Oktay Şahin, reddedilince, çift arasında tartışma çıktı." ifadelerindeki özne sıfat sözceleri gösterilebilmektedir. Haber devamında Oktay Şahin'in bakkal dükkanını basması ve bunun üzerine Ayşe Şahin'i öldürdüğü anlatılırken sıfat sözcüsü ile işlenen cinayet hafifletilmiş ve çeşitli gerekçeler sunulmuştur. Haberde, Şahin'in pompalı tüfek ile Ayşe Şahin'in iş yerini basması, kadının barışmak istememesine bağlanmıştır. Aynı şekilde diğer cümlede Oktay Şahin'in barışmak istemesi öncelenmiştir. Sonucunda ise kadının öldürülmesi için gerekli tüm nedenler sunulmuş olmaktadır. Dolayısıyla erkek bireyin cinnet geçirmesi ve kadın cinayeti işleminin sorumluluğu yok edilmiş, tam tersi barışmak için mücadele eden kişi olarak gösterilmiştir. Böylelikle sorun çıkaran kadın olmaktadır. Bu durum sonucunda Şahin'in cinnet geçirmesi ve kadının ölümü beklenen son olarak aktarılmıştır. Olay, sıradanlaştırılmıştır.

Haberde olayın yaşandığı yere ait fotoğraf bulunmaktadır. Aynı zamanda Ayşe Şahin, Nurdan Şahin ve Oktay Şahin'in portre fotoğrafları verilmiştir. Fotoğraflar haber içeriğini desteklemektedir. Cumhuriyet'te yer alan haberin aksine bu haberde failin fotoğrafı da eklenmiştir. Ana olayın sunumu ise yeniden erkek üzerinden ilerlemektedir. Başlıktan başlayarak kadın cinayetine çeşitli gerekçeler sunulmuş ve haber, hikâye biçiminde anlatılmıştır. Başlık ve spot kısmında olayı magazinsel ve sansasyonel olarak sunmaktadır.

Haberin ardaan ve bağlam bilgisi eksik olmaktadır. Haberde kadının şiddete maruz kaldığı bilgisi iddia olarak kalmaktadır bu konudaki kesin bir ardaan bilgisine yer verilmemiştir. Aynı zamanda kadın cinayetlerine neden olarak sunulan cinnet, kıskançlık, sinir krizi vb. durumların gerekçe olarak sunulması yerine bu gibi durumlara eleştiri getiren bir bağlam bilgisi bulunmamaktadır. Aynı zamanda diğer haberlerde olduğu gibi konuyu bireysel olarak almaktadır. Aynı zamanda bu konularla ilgili hiçbir uzman görüş ve olayla ilgili bir tanık da bulunmamaktadır.

Dördüncü örnek haberlerinde Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin arasında hemen hemen bir farklılığa rastlanmamaktadır. Her iki gazetenin haber başlıkları ve girişleri cinayeti normalleştiren bir söylem yapısı ile kurulmuştur. Cumhuriyet gazetesinde kadın cinayeti, “facia” olarak tanımlanmış, Sabah gazetesinde ise “koca cinneti” olarak sunulmuştur. Her iki başlığa bakıldığında kadın cinayeti, elde olmayan nedenlerden dolayı ve/veya irade dışında gerçekleşen ve önlenmesi olanaksız bir durum olarak aktarılmıştır. Cumhuriyet gazetesinde alt başlık olarak “eşini ve kızını öldürdü” ifadesine yer vermiştir. Başlıkta gerekçe sunulmamış olsa da kadının adına yer vermemiş ve eş üzerinde tanımlanmıştır. Her iki haber girişinde de boşanma davasının karşılıklı olduğuna ilişkin cümle kurulmuştur ve boşanma davasını yalnızca kadın tarafından gerçekleştirilen bir eylem olarak göstermemiştir. Ancak haber devamında Cumhuriyet gazetesinde kadının öldürülmesi, çıkan tartışmaya bağlanmıştır. Sabah gazetesinde ise ilk cümlede kadının öldürülmesinden söz edilmemiştir. Böylelikle gerekçe sunmayan haber girişlerinde erkeğin suçu da gösterilmemiş ya da cinayetin gerekçesi, karşılıklı gerçekleşen tartışma eylemine bağlanarak hafifletilmiştir. Her iki haberde de uzaman görüşü ya da görgü tanığı ifadesi bulunmamaktadır. Cumhuriyet gazetesinin haberinde kadın ve kızının birbirlerine sarıldıkları bir fotoğraf bulunmaktadır. Bu, olayı daha dramatize hale getirerek, haberin acıma duygusunu canlandıran hikâye olarak sunulmasını desteklemektedir. Sabah gazetesinde ise yeniden olay yerine ait ve ekiplerin bulunduğu fotoğraf karesi paylaşılmıştır. Böylece Sabah gazetesi, güvenlik görevlerinin gereğini yaptığı aynı zamanda yasaların doğru ve yeterli işlediği anlamını yaratmıştır.

Örnek 5: Cumhuriyet 19 Aralık 2018

Haber başlığı: “Ayrılmak istedi öldürüldü”

Haber girişi: “Antalya’nın Muratpaşa ilçesinde, Nuri Karaata (35), ayrılmak istediği iddia edilen nişanlısı Simge Yıldız’ı (26) pompalı tüfekle dört kez vurarak öldürüp ardından kendi yaşamına son verdi.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-9)

Cumhuriyet gazetesinde diğer kadın cinayeti haberlerine benzerlik gösteren bir başlık kullanmıştır. Konu kadın cinayeti olmasına karşın kadının adı başlıkta verilmemiş ve özne olarak aktarılmamıştır. Haber yeniden gerekçe kullanarak başlamış ve ölümün nedenini belirtmiştir. Bu durumla sıklıkla karşılaşılmaktadır ve böylece ayrılmak isteyen kadın ölmeye mahkûmdur gibi bir algı yaratılmaktadır. Dolayısıyla erkek tarafından

sulanan herhangi bir neden makul görülmekte ve bu durum kabul edilebilir hale gelmektedir. Oyucuların belirli gerekçelere sıklıkla karşılaştıkları kadın cinayetlerine karşı duyarsızlaşabilmektedir. Aynı zamanda öldürüldü eylemi ettirgen yapı olmakta ve fail gizli özne ile gizlenmektedir. Haber başlığında öncelenen ayrılmak istediği için kaçınılmaz son olan ölümdür. Haberde önemsiz kılınan ve fark edilmesini istemediği ise cinayeti kimin işlediği olmaktadır. Dolayısıyla haber bir kez daha erkek çıkarları üzerine kurulmaktadır.

Giriş cümlesinin öznesi erkek olmakta böylelikle öncelenen ve fark edilmesi istenilen Nuri Karaata olmaktadır. Haber girişinde, “Antalya’nın Muratpaşa ilçesinde, Nuri Karaata (35), ayrılmak istediği iddia edil-en nişanlısı Simge Yıldız’ı (26) pompalı tüfekle dört kez vurarak öldürüp ardından kendi yaşamına son verdi.” ifadesi kullanılmıştır. Haberde yeniden asıl önemsenen konu Nuri Karaata’nın kendi yaşamına son vermiş olmasıdır. İkincil olan bilgi ise Simge Yıldız’ın öldürülmüş olmasıdır. Simge ayrılmak istemesi ile tanımlanmış ve Karaata’nın cinayet işlemesine neden olmuştur. Bir diğeri ise ayrılık isteğinin bir iddia olarak aktarılmış olmasıdır. Kişinin bu ayrılık isteğinin doğruluk payı net olmamaktadır. Ancak buna karşın haberde ölümünün gerekçesi olarak sunulmayı sürdürmüştür. İkincil bilgide Simge Yıldız’ın öldürüldüğü belirtilmiş olsa bile asıl ilgilendiği ve önemseddiği kadının nasıl öldürüldüğüdür. Dolayısıyla haber girişi Nuri Karaat’yı konu edinmekte ve kadının ne şekilde öldürüldüğünü aktarmaktadır. Haberde eylemi yerine getiren kişi öncelenerek verilmiş ve bu eylemi meşru kılacak bilgileri ön planda tutmuştur. Haber gazetenin küçük bir bölümünde yer almaktadır. Bu nedenle haberin giriş, gelişme ve sonuç bölümü iki cümle ile özetlenmektedir. Sonuç cümlesi ise “polis olayla ilgili soruşturması devam ediyor” şeklinde olmaktadır. Burada ise yeniden kadına ilişkin bir ifadeye rastlanmamaktadır. Ancak polisin görevi başında olduğu, aslında sistemin doğru işlediği ve gereğinin yapıldığı çağrışımları bulunmaktadır. Haberde fotoğrafa yer verilmemektedir. Ana olayın sunumu ise kadının ayrılık istemesi nedeniyle cinayetin işlendiği, pompalı tüfekle vurulduğu ve Karaata’nında kendini öldürdüğü şeklindedir. Haberde Simge Yıldız’ın ayrılık iddiası dışında hiçbir geçmiş bilgiye yer verilmemektedir. Konu hakkında gerekli bilgiyi verecek olan bir tanık ya da uzman görüşü de alınmamıştır.

Örnek 5: Sabah 19 Aralık 2018

Haber başlığı: “Son kurban Simge”

Haber spotu: “Nuri Karaata kendisinden ayrılmak isteyen nişanlısı Simge Yıldız’a sokak ortasında kurşun yağdırdı. Karaata, aynı silahla canına kıydı.” (Bu haberin tümü için bkz. EK-10)

Bu haber başlığında kadının adı kullanılmış olsa bile kullanılan sıfat ile kadın cinayeti meşru kılınmıştır. Simge’nin kurban olarak tanımlanması, kişinin kendini feda ettiği anlamındadır. Son kurban tanımlamasıyla, daha önceden de kurban edilen ya da olan kişilerin var olduğu anlaşılmaktadır. Kurban edilmek ya da olmak bir amaç uğruna yapılan bir ritüel olmaktadır. Dolayısıyla kadının boş yere öldürülmediği, cinayeti işleyen kişinin bir amacı olduğu ya da geçerli bir nedeni olduğu belirtilmektedir. Bu durum var olan ataerkil sistemin getirisi olduğu gibi bu sistemin yeniden üretilmesinin ve meşru kılınmasının da nedeni olmaktadır. Erkek egemenliğini ve gücünü koruyabilmek adına kadını egemenlik altında tutmayı amaçlamaktadır. Ataerkil sistemin ideolojisi, söylem yoluyla iletilip paylaşılmaktadır. Bu durum her zaman açık olarak ifade edilmemekte çağrışımlar, cümle yapıları ya da sözcük seçimleriyle alıcılara iletilmektedir. “Son kurban Simge” başlığı ise bu duruma örnek olmaktadır. Kişinin kurban olması, erkek egemenliği altında erkeğin sözünü dinlemediği gibi bir anlam yaratmaktadır. Dolayısıyla bu egemenliğin dışına çıkan kadınların öldürülmesi kaçınılmaz son olarak gösterilmektedir.

Haber spotunda cümle etken yapı ile kurulmuş ve bu defa fail gizlenmemiştir. Ancak haber Nuri Karaata’nın, Simge Yıldız’ı öldürdüğü ile değil kadının ayrılmak istediği için öldürüldüğü ile ilgilenmektedir. Bu nedenle Simge Yıldız nesne sıfat sözcüğü kullanılarak tanımlanmıştır. Haber spotu, “Nuri Karaata kendisinden ayrılmak istey-en nişanlısı Simge Yıldız’a sokak ortasında kurşun yağdırdı. Karaata, aynı silahla canına kıydı.” cümleleri ile ifade edilmiştir. Burada kullanılan nesne sıfat sözcüğü ise Simge Yıldız’ın neden öldürüldüğünün gerekçesidir. Aynı zamanda haberde ilgilenilen diğer yön kadının nasıl öldürüldüğünün tarifi olmaktadır. Böylelikle haber diğer haberlere benzer şekilde sansasyonel olarak sunulmaktadır. Haberin spotu akılda kalan ve haber devamı hakkında düşünce veren ön bilgidir. Böylece okuyucuya Simge Yıldız’ın ayrılmak istemesi ve bu nedenle kurban edilmesi düşüncesi aktarılmaktadır. İkinci cümlesi ise “Karaata, aynı silahla canına kıydı.” şeklinde ifade edilmiştir. Cümle yeniden

aktif yapı ile kurulmuştur. Ancak bu defa eylemden kişinin kendisi etkilenmektedir. Canına kıymak deyimi ile haberde erkek adına mağduriyet duygusu ön plana çıkarılarak işlenen cinayet suçu hafifletilmektedir. Spotun tamamında cinayete nedenler sunulmuş ve kişinin intiharı dramatize edilerek verilmiştir. Dolayısıyla kadının öldürülmesi önemsizleştirilmiştir. Haber spotu, başlığı desteklemektedir. Kadının erkek bireyin çıkarları dışında hareket etmesi suç olarak gösterilmektedir. Sonuç olarak kadın, erkek egemenliğinde olması gereken kişidir. Kadın, ayrılmak istemesi sonucunda hem kendisinin hem de Karaata'nın ölümüne neden olmuştur gibi bir anlam yaratılmaktadır.

Haberin giriş, gelişme ve sonucunda hikâye biçiminde yaşanan olay, sırasına göre aktarılmıştır. Haber fotoğrafında kadın ve erkeğin fotoğrafları ayrı ayrı verilmiştir. Haberin ana olay sunumu ise Simge Yıldız'ın ayrılmak istediği ve bu nedenle aralarında tartışma çıktığı, bu nedenle Karaata'nın hem kendini hem de Yıldız'ı öldürdüğü şeklindedir. Haberde ilk olarak kadının öldürülme nedenleri verilmiş sonra ise kadının nasıl öldürüldüğü hikâye biçiminde anlatılmıştır. Haberin başında kişinin kendisini de öldürdüğü ve bunun nedeninin kadının ayrılmak istemesi olduğu aktarılmıştır. Haberde ardaalan ve bağlam bilgisi eksik olmaktadır. Haber metinleri ataerkil sistemi yeniden üretirken bir diğer yandan haberi okunur kılmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla diğer tüm haberler gibi, bu kadın cinayeti haberi de bireysel bir sorun olmaktan öteye geçememektedir.

Beşinci ve son örnek haberlerinde, her iki gazete kadın cinayetini kaçınılmaz son olarak göstermiştir. Sabah gazetesinin sözcük seçimi daha sorunlu olsa bile Cumhuriyet gazetesinin haber başlığı da kadın cinayetini gerekçelendirmiş ve normalleştirmiştir. Çünkü başlıkta kadının adına ya da failin adına yer vermemiş ve diğer haberlerine benzeyen genel bir başlık atmıştır. Olayı basite indirgemıştır. Ayrılmak isteyen, boşanmak isteyen öldürülür şeklinde genel bilgi olarak sunmuştur. Sabah gazetesi ise bu durumu “kurban” sözcüğü ile anlatmıştır. Kişinin kurban olması kaçınılmaz sonu olarak gösterilmiştir. Sonuç olarak haberlerde erkek egemenliğinden çıkan kadının öldürülmesi kaçınılmazdır şeklinde anlam yaratılmıştır. Haberlerin girişi başlığa uygun olarak devam etmiş ve kadının ölümüne gerekçeler sunulmuştur. Her iki haberde de erkeğin kendini öldürmesi “yaşamına son verdi” ve “canına kıydı” cümleleriyle aktarılmış ve yeniden mağduriyet kurulmuştur. Cumhuriyet gazetesi, Sabah'tan farklı olarak kadının ayrılma istediğini, iddia edildi şeklinde aktarmıştır. Ancak haber devamında bu iddiayı

netleştirecek bir tanığa yer verilmemiştir. Cumhuriyet gazetesinde haber küçük bir sütunda ve fotoğrafsız olarak sunulmuştur. Bu durumda kadın cinayetlerinin artık sıradan ve sık sık yaşandığının göstergesi olmaktadır. Sabah gazetesinde ise erkeğin ve kadının fotoğrafları ayrı ayrı verilmektedir. Her iki haberde tanık ya da uzman görüşü yer almamıştır.

3.2 Mikro yapı çözümleme

Bu bölümde Cumhuriyet ve Sabah gazetesinin mikro yapı çözümlemesi yapılmıştır. İncelemede sentaktik çözümleme, yerel bağdaşıklık, sözcük seçimlerine ve haber retoriğine yer verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi

Haberin makro yapısında haber sunumu ve ideolojik arka plan gösterilir. Mikro yapı ise ideolojik üretimin varlığını belirlemede etkili ve destekleyici olmaktadır. Söylem yapıları, ideolojik görüşe bağlı olarak seçilen cümle yapıları ve sözcükler ile kurulmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, haberde söylem yapılarının altında yatan ideolojik yapılanmaları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Mikro çözümleme, bu ideolojik yapıları daha açık hale getirerek makro yapı çözümlemesinin pekişmesine katkı sağlamaktadır. Haber metinlerinde ideolojik çıkışları belirleyen aktif ya da pasif yapılar, sözcük seçimleri ve haber retoriği gibi mikro yapılar, egemen olan sistemin yeniden üretilmesinde önemli rol oynamaktadır. Cumhuriyet gazetesinin toplumsal sorun olan kadın cinayetlerine karşı ideolojik duruşu makro ve mikro yapı çözümlemesi ile incelenmiştir. Cumhuriyet gazetesi, haber metinlerinde Sabah gazetesine göre daha eleştirel yaklaşmaya çalışmış olsa da ataerkil sistem içine dahil olmuş ve ideolojik üretim yapmaktan kaçınmamıştır. Bu ideolojik üretim haber metinlerinde önerme ve açıklama ile pekiştirilmektedir. Cumhuriyet gazetesinde spesifik önemelere daha sık rastlanmaktadır.

Haber metinlerinde kullanılan pasif ve aktif cümleler, haberde kimin öncelendiği ya da önemsendiği hakkında okuyucuya bilgi vermektedir. Haberde failin ya da kılıcı kişinin gizlenmesi isteniyor veya dikkat çekmesi istenmiyorsa cümleler pasif yapılarla aktarılır. Böylelikle haber, bize kimi ve neyi önemseddiğini, asıl fark edilmesi gereken kim olduğunu göstermektedir. Çünkü haber metinlerinde önem düzeyi yüksek olan önermeler akılda kalacak şeklide birincil cümle olarak verilmektedir. Böylece haber,

okuyucuya nasıl düşüneceği hakkında yön vermektedir. Kadın cinayetleri haberlerinde ise çoğunlukla haber, erkek bireyin üzerinden anlatılmaktadır. Haberin asıl öznesi, kadın olması gerekirken çoğunlukla erkek olmaktadır. Cümlede cinayet eylemini gerçekleştiren kişi, cümle içinde dolaylı yoldan aktarılmış ve cümlenin öznesi olmamıştır. Bir diğeri ise cümlede gizli özne kullanılarak failin kim olduğu belirtilmemiştir. Cumhuriyet gazetesinde ise bu örnekler sık sık rastlanmaktadır. Kadın cinayetleri haberinin hem başlıklarında hem de haber içeriğinde edilgen ya da ettirgen yapı kullanılmıştır. Haber metinlerinde çoğunlukla kullanılan ifade “öldürüldü” şeklindedir. Gazetenin 13 Mart 2018 tarihli haberinde (Bu haberin tümü için bkz. EK-5) “Boşanmak istedi, öldürüldü” ifadesi başlık olarak kullanılmıştır. Haberin öznesi olmamaktadır. Gizli özne ile öldürülen kişinin kim olduğu belirtilmemiştir. Ettirgen yapı ile kurulan cümlelerde özne, başkasının yönlendirmesi ile eylemi gerçekleştirmekte ya da başkası tarafından eylem gerçekleştirilmektedir. Kadının ölümü ise bir başka kişinin müdahalesiyle gerçekleştirilmiştir. Ancak haber metninde ya da başlığında bu kişiye yer verilmemektedir. Dolayısıyla haber metni en başından başlayarak eylemin ne olduğuyla ilgilenirken, eylemi gerçekleştirenle ilgilenmemiştir. Bir diğer örnek ise 9 Mayıs 2018’de yayımlanan (Bu haberin tümü için bkz. EK-16) “Ankara’da vahşet” başlıklı haberin “Başkente 38 yaşındaki Satı Fındık, boşanmak istediği eşi Ayhan Fındık (44) tarafından öldürüldü” şeklindeki giriş cümlesi olmaktadır.” Burada ise özne, kadın ile kurulmuş ancak kadının kim tarafından öldürüldüğü pasif yapı ile dolaylı yoldan verilmiştir. Haber etken yapı ile “Ayhan Fındık Satı Fındık’ı öldürdü.” şeklinde belirtmek yerine, kadının öldürüldüğünü ancak ayrılmak istediği eşi tarafından öldürüldüğünü dolaylı yoldan anlatmıştır. Dolayısıyla haber fail ile ilgilenmemektedir. Haberde önemsenen kadının öldürülme nedenidir. Böylece haber yeniden ataerkil sistemi üretmektedir. Kadının öldürülmesi ve boşanmak istemesi arasında bir ilişki kurulmuştur. 14 Kasım 2018 tarihinde yayımlanan haberde ise (Bu haberin tümü için bkz. EK-19) “alkollü olduğu iddia edilen S.S’nin, eşinin tepki göstermesi üzerine evdeki pompalı tüfekle eşini 2 çocuğunun gözü önünde vurduğu ileri sürüldü.” ifadesi yer almaktadır. Cümlede bu defa edilgen yapı kullanılmıştır. Edilgen yapı ise faili gizlemek ya da failin üzerindeki sorumluluğu yok etmek amacıyla kullanılmaktadır. Edilgen yapı ile özne belli olmamakta ve dikkati eylemi gerçekleştiren kişi üzerinden kaçırmaktadır. Haberde kadının erkek tarafından öldürüldüğünü ileri süren kişi belli değildir. Dolayısıyla kadının, erkek

tarafından öldürülmesi iddia olarak kalmıştır. Burada önemsenen olay ise kişinin zaten alkollü olması ve bu durumun yalnızca ileri sürülmüş olmasıdır.

Haber metnlerinin cümleleri, basit ya da karmaşık yapılarla kurulabilmektedir. Basit cümleler, herhangi bir bağımlı cümlenin olmadığı ve anlatılmak istenenin doğrudan aktarıldığı yapılardır. Basit ya da bağımsız olan cümleler anlamca ve yapıca bütünlük taşımaktadır. Ancak haberler çoğunlukla karmaşık bir başka deyişle bağımlı cümle yapıları ile kurulmaktadır. Kadın cinayetlerinde, kadının öldürülmesi bağımlı bir cümle ile gerekçelendirilmektedir. Bu duruma 14 Kasım 2018 tarihinde yayımlanan haber örnek olarak gösterilebilir. **“Alkollü olduğu iddia edilen S.S’nin, eşinin tepki göstermesi üzerine evdeki pompalı tüfekle eşini 2 çocuğunun gözü önünde vur-duğ-u ileri sürüldü.”** ifadesi karmaşık cümle olmakta ve koyu renkli verilen ifadeler bağımlı yapıyı göstermektedir. Haber metni, alkollü olan erkeğin kadını öldürdüğünü anlatmaktadır. Ancak cümle; kadının tepki göstermesi, pompalı tüfek ile vurulması ve 2 çocuğunun olması gibi ifadelerle karmaşık yapıda aktarılmıştır. Aynı zamanda cümlede adlaştırma kullanılmıştır. Dolayısıyla kadının öldürüldüğü bilgisi iç cümlede aktarılmış ve ikincil bilgi olarak sunulmuştur. 12 Ekim 2018 tarihli haber (Bu haberin tümü için bkz. EK-17) girişi karmaşık cümle yapısına örnek olarak gösterilebilir. Cümlede **“Tekirdağ’ın Saray ilçesinde Hakan Ayyıldız, bir süredir ayrı yaşadığı 4 çocuğunun annesi Şeyda Akyıldız’ı (33), eve dönmeye ikna edemeyince dün sabah işe giderken sokak ortasında 4 bıçak darbesiyle öldürdü.”** ifadesi yer almaktadır. Haberin konusu yeniden bir erkeğin kadını öldürmesidir. Ancak haber basit yapıda kurulmamış ve haber bütünlüğü kadın cinayeti olarak tanımlanmamıştır. Cümle, karmaşık yapıda verilerek öldürülme gerekçeleri sıralanmıştır. Cumhuriyet gazetesi kadın cinayetleri haberlerinde genellikle pasif ve karmaşık yapı kullanmıştır. Böylece kadın cinayeti haberleri, toplumsal bir sorun olarak aktarılacak yerine ataerkil sistemi yeniden üretmiştir. Haberlerde genellikle kadının erkek egemenliği altında olması gerektiği, bunun dışına çıktığı zaman öldürülmesinin normal olduğu gibi bir anlam yaratılmaktadır. Dolayısıyla haberler ataerkil sistemin çıkarları üzerine inşa edilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinde yer verilen kadın cinayetleri haberleri, yerel bağdaşıklık öğelerini barındırmaktadır. Yerel bağdaşıklık öğeleri ise nedensel, işlevsel ve referansal ilişkileri kapsamaktadır. Böylece haberde aktarılan olaylar birbiriyle bağlantılıdır. 16 Şubat 2018’de yayımlanan haberin girişi (Bu haberin tümü için bkz. EK-7) **“Denizli’nin**

Sarayköy ilçesinde, boşanma arifesinde olduğu eşi Ayşe Şahin'in işlettiği bakkala giden Oktay Şahin, çıkan tartışmada pompalı tüfekle eşine ve kızı Nurdan Şahin'e (15) ateş ederek yaraladı, ardından kendini vurdu" şeklindedir. Oktay Şahin'in eşi ve kızını vurmasının nedeni, çıkan tartışmayla ilişkilendirilmiştir. Böylelikle kişinin cinayet işlemesi nedensellik bağı ile açıklanmış ve meşru kılınmıştır. Buna benzer olarak 9 Mayıs 2018 tarihli haber örnek olarak gösterilebilir. Haberde "Boşanmak istediği eşini 4 kurşunla öldürdü" ifadesi neden-sonuç ilişkisiyle kurulmuştur. Kadının boşanmak istemesinin öldürülmesine neden olduğu ön plana çıkarılmıştır. Böylece erkek egemenliğinden çıkmak isteyen kadının öldürülmesi meşru olarak gösterilmiştir. Aynı haberde geçen diğer bir örnek ise "Ayhan Fındık, barışma isteğini belirterek boşanmadan vazgeçmesini istedi. Olumsuz yanıt alan Ayhan Fındık, yanında getirdiği silahıyla eşini öldürdü." ifadesinde hem zamansal hem de nedensel ilişki bulunmaktadır. Haber; zaman, yer, neden ve sonuç gibi ilişkileri barındırmaktadır. Örnekte de yaşanan olay zaman sırasına göre anlatmakta böylece nedensel bağı da kurulmuş olmaktadır. Dolayısıyla kişinin ilk önce barışma isteğinde bulunması ve daha sonra öldürmesi zamansal olarak sırlanmıştır. Erkek, aslında ilk başta gereğini yapmış ve yuvasını kurtarmaya çalışmıştır. Ancak sorun çıkaran kişi kadın olmaktadır. Ayhan Fındık'ın olumsuz yanıt alması üzerine Satı Fındık'ı öldürmesi ise nedensellik ilişkisi ile açıklanmıştır. Haber, bir kez daha kadın cinayetini meşru kılmaktadır. Cumhuriyet gazetesinin kadın cinayetleri haberleri çoğunlukla nedensellik ilişkisi içinde verilmiştir. Böylelikle belirli gerekçeler ile kadın cinayetleri kaçınılmaz son olarak gösterilmiştir. Bunun sonucunda okuyucu toplumsal sorun olan kadın cinayetine karşı duyarsızlaşabilmektedir. Haber metinlerinde dikkati çeken bir diğer unsur ise metinlerin magazinsel ya da dramatik hikâye biçiminde sunulmasıdır. Böylelikle kadın cinayetlerinin toplumu ilgilendiren önemli bir sorun olduğu görmezden gelinmektedir. Haberler çoğunlukla sansasyonel yönleriyle sunulmakta ve kişilerin yaşları, ne iş yaptıkları ya da kaç çocuğa sahip oldukları gibi bilgiler işlevsellik ilişkisi ile verilmektedir. Buna örnek olarak ise "Sivas köyü merkeze bağlı Karayün köyünde çiftçilik yapan Ahmet Yapmaz (55), boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz'ı (47) av tüfeğiyle vurarak öldürdü,..." cümlesi gösterilebilir. 21 Nisan 2018 tarihinde yayımlanan haber (Bu haberin tümü için bkz. EK-1) dramatize edilerek sunulmuş ve spesifik örneklerle kadın cinayetinin nedenlerini meşru kılmıştır. Cümlede, Sivas'ın köyünde yaşamaları, Ahmet Yapmaz'ın çiftçi olduğu ve kadının 47 yaşında aynı zamanda 3 çocuk annesi olduğu bilgisi spesifik önermedir.

Toplumumuzda özellikle Anadolu'nun gelenek ve göreneklerinde boşanma hoş karşılanmamaktadır. Aynı zamanda kadının 3 çocuğunun olması ve belli bir yaşa gelmiş olması da boşanma isteğinin suç olduğunu gösteren nedenlerdir. Bir diğeri ise Ahmet Yapmaz'ın çiftçi olduğunun betimlenmesi, kişinin emektar bir köy insanı olduğunun göstergesidir. Böylelikle haberin dramatik yönü kurulmuş olmaktadır. Dolayısıyla kadın cinayetinin nedenleri spesifik önermelerle de desteklenmekte ve meşru kılınmaktadır.

Haberlerde seçilen sözcük seçimleri gazetenin ideolojik tutumu hakkında bilgi vermektedir. Kişilerin tanımlanması, kullanılan sıfatlar ya da zarflar konu hakkındaki düşüncelerimizi etkilemekte ve tutumlarımıza yön vermektedir. Kadınlar genellikle, (3 Aralık 2018) (Bu haberin tümü için bkz. EK-20) ve (9 Mayıs 2018) eş ya da (12 Ekim 2018) anne gibi statü belirten sözcüklerle tanımlanmaktadır. Bu, kadının üzerindeki sorumluluğu arttırmakta ve aynı zamanda erkekle aralarındaki bağa vurgu yapmaktadır. Özellikle haber başlıkları ve spotunda kadının adı verilmemektedir. Haber, kadın cinayeti olmasına karşın erkek üzerinden tanımlanmaktadır. Haberde önemsenmesi gereken, statüsü ne olursa olsun bir kadının erkek tarafından öldürülmesi olmalıdır. Bunun tam tersi, bir erkek bireyin eşi olması ve özellikle boşanmak isteyen eş olması önemsenmektedir. Bir diğeri de kadın cinayetlerinin (9 Mayıs 2018) vahşet ve (16 Şubat 2018) facia sözcükleri ile tanımlanmasıdır. Vahşetin, Türk Dil Kurumu'ndaki (TDK) karşılığı korku ve ürküntü olmaktadır. Facia ise üzüntü veren acıklı olay ya da afet şeklinde tanımlanmaktadır. Haber metninde kadının nasıl öldürüldüğü betimlenerek sansasyonel biçimde sunulmakta, dehşet ve facia sözcükleri ile desteklenmektedir. Dolayısıyla haberde amaç, kadın cinayetlerine karşı bir tepki vermek kamuoyunu bilinçlendirmek ve gündem yaratmak değil haber okunurluğu arttırmak olmaktadır. Aynı zamanda facia sözcüğü yaşanan afet sonrası kullanılmaktadır. Afet doğada kendiliğinden olan ve önüne geçilemeyen bir durumdur. Haber metninde de belirli nedenler sonucu kadının öldürülmesi olağan olarak aktarılmakta ve bu sözcük ile desteklenmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin Sabah gazetesine göre daha eleştirel olmaya çalıştığı söylenebilir. Özellikle haber başlıklarının bir kısmında ayrılmak isteyen eş ya da anne olarak değil kadın olarak verilmiştir. Buna örnek olarak 4 Şubat 2018, (Bu haberin tümü için bkz. EK-12) 25 Nisan 2018 (Bu haberin tümü için bkz. EK-14) ve 31 Ocak 2018 (Bu haberin tümü için bkz. EK-11) tarihli haber başlıkları örnek gösterilebilir. Başlıklar “Bir kadın daha katledildi” ya da “bir kadın daha öldürüldü” şeklinde ifade edilmektedir. Bu

haber başlıklarında basit cümle yapısı ile doğrudan anlam bütünlüğü kurulmuştur. Çünkü haber konusu kadın cinayeti olmaktadır ve neredeyse her gün, bir ya da birden fazla kadın cinayeti yaşanmaktadır. Erkek egemenliğinin olduğu toplum içinde kadının adı yok sayılmaktadır. Dolayısıyla kadın cinayeti bireysel konu değil toplumsal bir sorun olarak yansıtılmalıdır. Cumhuriyet gazetesi bir sıfat ya da sıfat sözcüğü ile tanımlama yapmadan direk olarak kadın cinayetine vurgu yapmış olmaktadır. Bu herhangi bir bahanenin kadın cinayeti işlenmesinde, gerekçe olarak kabul edilmemesi açısından da önemli olmaktadır. Böylelikle öncelenen ve fark edilmesi istenilen bilgi kadının öldürülmesi olmaktadır. Ancak Cumhuriyet gazetesi, her ne kadar kadın cinayetlerine bir eleştiri getirmeye çalışsa bile ataerkil sisteminin çıkarlarını gözetmiş ve cinsiyetçi üretimden kaçınamamıştır. Haber metinleri başlık ile uyuşmamakta ve kadın cinayetine gerekçe sunmayı sürdürmektedir. Aynı zamanda başlıklarda sıklıkla “daha” zarfına rastlanmaktadır. “Bir kadın daha öldürüldü” örneğinde olduğu gibi “daha” anlamca fiil, sıfat ya da isimlerin miktarını belirtmektedir. Böylelikle bu cinayetten önce de kadın cinayeti yaşandığına ve ilk olmadığına ilişkin bilgi vermektedir. Ancak buna karşın haber metninde yaşanan kadın cinayetlerinin sıklığına, yapılan ihmallere, yaptırımların yetersizliği gibi konulara değinilmemektedir.

Haber fotoğrafları, haberin inandırıcılığını arttıran öğelerdir. Cumhuriyet gazetesinde genellikle (31 Ocak 2018) cenaze fotoğrafları ve (22 Ağustos 2018) (Bu haberin tümü için bkz. EK-3) olayın yaşandığı yere ait fotoğraflar verilmiştir. Aynı zamanda haberin bazılarında yalnızca kadının fotoğrafı olmaktadır. Fail hem metnin içeriğinde hem de fotoğrafta gizlenmektedir. Bir diğeri ise (3 Aralık 2018 ve 13 Mart 2018) kadın ve erkeğin mutlu görünen fotoğrafları olmaktadır. Burada ise kadının sorun yaratan ve boşanmak isteyen ya da terk eden taraf olduğu düşüncesi desteklenmektedir. Çünkü erkek, kadın ile barışmak istemekte ve olumsuz yanıt aldığı için kadını öldürmektedir. Mutlu gözüken fotoğraf ise aslında bir sorun olmadığına ilişkin anlam bütünlüğü yaratmaktadır. Haberlerde görgü tanıklarının ifadelerine rastlanmamaktadır. Dolayısıyla (19 Aralık 2018), (Bu haberin tümü için bkz. EK-9) kadın cinayetine gerekçe olarak sunulan “ayrılık iddiası” gibi ileri sürülen bilgiler netlik kazanmamıştır.

Sabah gazetesi

Sabah gazetesinin çözümlemelerinde, kadın cinayetlerinin daha bireysel ve magazinsel olarak aktırıldığı görülmektedir. Bu, mikro çözümlemelerde daha açık hale

gelmiştir. Özellikle Sabah gazetesinin sözcük seçimleri dikkat çekmektedir. Aynı zamanda haberlerin genelinde kadın cinayetine ilişkin hiçbir eleştiri ya da kamuoyu bilgilendirilmesine rastlanmamıştır.

Sabah gazetesi de Cumhuriyet’e benzer olarak çoğunlukla “öldürüldü” fiilini seçmiştir. 12 Ekim 2018 tarihinde yayınlanan haberde (Bu haberin tümü için bkz. EK-18) “Tekirdağ’da 4 çocuk annesi Şeyda Ayyıldız (33), boşanmak istediği kocası tarafından sokak ortasında defalarca bıçaklanarak öldürüldü” ifadesi yer almıştır. Yükleme seçilen dilbilim yapısı, cümlelerin özne ya da konuyla ilgili olduğunu belirlemede önemli olmaktadır. Bu durum ise seçim işidir ve önemsenen kişi ya da olaya göre değişiklik gösterir. Ettirgen yapı ile cümlede asıl önemsenen boşanmak istediği için 4 çocuk annesi olan Şeyda Ayyıldız’ın öldürmesi olmaktadır. Kimin kadın cinayeti işlediği ise ikincil bilgi olarak verilmiştir. Dolayısıyla haber, özneyi değil kadının boşanmak istediği için öldürüldüğünü konu edinmekte ve meşru kılmaktadır. Buna benzer diğer örnek ise 13 Mart 2018 tarihli haberin (Bu haberin tümü için bkz. EK-6) “Antalya’nın Alanya ilçesinde eczacı kalfası Zehra Yılmaz, boşanmak istediği kocası Hasan Yılmaz tarafından öldürüldü” giriş cümlesi olmaktadır. Kadın cinayeti işleyen kişi yeniden ikincil bilgi olarak dolaylı yoldan verilmiştir. Böylece haberde gün içerisinde birçok kadının erkekler tarafından türlü bahaneler ile öldürüldüğü ve buna karşın alınan önlemlerin yetersiz olduğuna ilişkin bilgi Sabah gazetesinde de yer almamaktadır. Bunun tam tersi kadın, cinsiyetçi bir yaklaşım içinde; boşanmak isteyen eş, ayrılmak isteyen nişanlı gibi sıfat sözceleriyle tanımlanmakta ve cinayetin haklı nedenleri olarak gösterilmektedir. Bir diğer ayrımı ise kadın cinayeti geri planda kalırken, cinayeti işleyen kişinin intihar girişimleri ya da kendini öldürmesi mağduriyet diliyle verilmiştir. 19 Aralık 2018 tarihinde yayımlanan haberde (Bu haberin tümü için bkz. EK-10) “Nuri Karaata kendisinden ayrılmak isteyen nişanlısı Simge Yıldız’a sokak ortasında kurşun yağdırdı. Karaata, aynı silahla canına kıydı” ifadesi yer almaktadır. Haber yeniden kadını suçlayıcı bir anlatıma başvurmuştur. Cümlelerin bütününde kadın, ayrılmak istediği için erkek kendi canına da kıydığı anlamı vardır. Böylece canına kıyan kişi mağdur olmalıdır. Okuyucuda, kişinin kendisine yazık ettiği düşüncesiyle acıma duygusu canlanabilmektedir. Aynı zamanda kişinin kendisini öldürdüğü bilgisi basit cümle yapısıyla doğrudan verilmiş, nişanlısını öldüren Karaata ya da Simge Yıldız’ı öldüren Karaata gibi tanımlamalar yapılmamıştır. Bu durum haberde kimin öldüğüyle ilgilendiğinin kanıtı olmaktadır.

Sabah gazetesi kadın cinayetleri haberlerinin neredeyse bütününde, kadının ölümü bir gerekçeyle sunulmuş ve cümle ettirgen ya da edilgen yapı ile verilmiştir. Ancak haber devamında olay hikâye biçiminde, nedensel ve zamansal ilişki içinde aktarılmıştır. Bu durumda kadının ayrılmak istemesi, boşanmak istemesi, boşanma davası açması vb. durumlar cümle içinde etken yapı ile verilmiş ve özne gizlenmemiştir. Bu durum, ataerkil sistemin çıkarlarına uygun olarak inşa edildiğini göstermektedir. Çünkü cinayetin gerekçesi daha açık şekilde okuyucuya aktarılmış olmaktadır. Bu duruma örnek olarak “Eşi Abdurrahman İnan’dan 4 aydır ayrı yaşayan Cahide İnan boşanmak istiyordu” 22 Ağustos 2018 tarihli haber cümlesi (Bu haberin tümü için bkz. EK-4) verilebilmektedir. Cümle kadın cinayeti nedenlerinin tanımlamasına benzer şekilde, boşanmak istediği öne sürüldü ya da Cahide İnan tarafından boşanma davası açıldı gibi edilgen yapı kullanmamıştır. Bu durumun tam tersi eylemi gerçekleştiren doğrudan ifade edilmiştir. Bu haberde cinsiyetçi yaklaşımın bir örneği olmaktadır. Ataerkil sistemin çıkarlarına uygun olarak erkek bireylerin haklılıkları ön planda tutulmuş ve cinayet suçu hafifletilmiştir. Böylece kadın cinayetine sunulan gerekçeler bir kez daha meşru kılınmış ve cinayet normalleştirilmiştir.

Haberin cümle yapıları da Cumhuriyet gazetesine benzerlik göstermektedir. Metnin büyük bir kısmı karmaşık bir başka deyişle bağımlı cümle yapısı ile kurulmuştur. Böylece istenilen konu üzerinde anlam bütünlüğü yaratılırken fark edilmesi istenmeyen yerler ise cümle içinde geri plana atılmıştır. “**Sivas’ta psikolojik sorunları olan Ahmet Yapmaz, boşanma davası açan 3 çocuk annesi eşi Fatma Yapmaz’ı öldürdü**” cümlesi örnek verilebilir. Haber, 21 Nisan 2018 tarihinde (Bu haberin tümü için bkz. EK-2) yayımlanmıştır. Koyu renkli yazılan sıfat sözceleri ile cümle bağımlı bir başka deyişle karmaşık yapıda verilmiştir. Haberde direk olarak aktarılması gereken olay Ahmet Yapmaz’ın Fatma Yapmaz’ı öldürmesidir. Aynı zamanda cümle yerel bağdaşıklık öğelerini de içinde barındırmaktadır. Ahmet Yapmaz’ın psikolojik sorunlarının olması ve Fatma Yapmaz’ın boşanmak istemesi, kadının öldürülmesiyle nedensellik ilişkisi içinde verilmiştir. Kadının 3 çocuk annesi olması ise spesifik önermedir. Böylece kadın, hem sağlık sorunları yaşayan eşine karşı hem de 3 çocuğuna karşı sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Tüm bunların sonucunda sağlıklı düşünemeyen Ahmet Yapmaz’ın cinayet işlemesi makul gözükmemektedir. Diğer bir örnek olarak, 19 Aralık 2018’de yayımlanan “Son kurban Simge” başlıklı haberin giriş cümlesi verilebilir. “**Nuri Karaata kendisinden ayrılmak isteyen nişanlısı Simge Yıldız’a sokak ortasında kurşun**

yağdırdı” ifadesi karmaşık cümle yapısı ile kurulmuş kadın cinayeti konusu üzerinden dikkatleri kaçırmıştır. Olay yeniden kadının ayrılmak istediği nedeni ile öldürülmesi olmuştur. Buna ek olarak, Yıldız’ın ayrılmak istemesi kadın cinayetiyle nedensellik ilişkisi içinde verilmiştir.

Haberde aktarılan bilgi, genel önermelerin ardından verilen spesifik önermelerle desteklenebilmektedir. Böylece haberin inandırıcılığı artmakta ve haber daha çok bilgi verebilmektedir. Örneğin 12 Ekim 2018 tarihinde yayımlanan “Tekirdağ’ın Saray ilçesinde Hakan Ayyıldız, bir süredir ayrı yaşadığı 4 çocuğunun annesi Şeyda Akyıldız’ı (33), eve dönmeye ikna edemeyince dün sabah işe giderken sokak ortasında 4 bıçak darbesiyle öldürdü” haber girişinde olduğu gibi kadının boşanma isteğinin ardından kaç yaşında olduğu ya da kaç çocuğa sahip olduğu bilgisi, boşanmanın hoş karşılanmayacağını destekleyerek cinayet eylemine sunulan gerekçeleri meşru kılmakta ve haberin dramatik girişiminin nerden sağlandığını göstermektedir.

Sabah gazetesinin kadın cinayetlerinin sunumundaki sözcük seçimleri oldukça sorunlu olmaktadır. Haberde, kadın cinayetlerine dikkat çekmeye çalışmak yerine popülist sunum ön planda tutulmuştur. Böylelikle haberler cinsiyetçi dili yeniden üretmiştir. Bunlardan bir tanesi (19 Aralık 2018) “kurban” sözcüğü olmaktadır. Kurban kelimesinin TDK’deki karşılığı bir kimse, bir ülkü ya da bir şey için kendini feda etmek ya da dinin bir buyruğu olarak adağı yerine getirmek anlamında olmaktadır. Dolayısıyla kadın kendini erkek için feda edebilen bir varlık olarak tanımlanmıştır. Üstelik bu feda boşuna olmamakta erkeğin haklı olduğu bir konu olmaktadır. Erkek egemen toplumda yaşamının bir getirisi olarak, kadınların erkeklere karşı bir sorumluluk taşıdıkları ya da onların tahakkümü altında ne derlerse kabul edileceği düşüncesi yaygın olmaktadır. Bunun sonucunda erkek barışmak ister ya da kıskanırsa öldürebilme hakkına sahip olmaktadır. Aynı zamanda erkeklerin zorlu maddi ya da manevi sorunların içinde mücadele verdiği, bu nedenle her zaman haklı olabilecekleri ve kadınların ise her koşulda erkeğin sözüne uyacağı, uyamadığı takdirde kişinin sinir krizi ya da (25 Nisan 2018 ve 16 Şubat 2018) cinnet geçirerek cinayet işlemesi normal olarak karşılanmaktadır (Bu haberin tümü için sırasıyla bkz. EK-15,8). Bu gibi düşüncelerin en büyük kaynağı ise medyadır. Bu nedenle kurban olan kadın bu sona mahkûm olmaktadır. Çoğu zaman bu sözcük “koca cinneti” şeklinde ifade edilmiştir. Cinnet geçirmek kişinin kendinde olmadığı ve yaptıklarının farkında olmadığı anlamına gelmekte böylece kişi işlediği cinayetten de

sorumlu olmamaktadır. Ancak haberlerin çoğunda kişinin gerçekten cinnet geçirdiğine ilişkin bilgi bulunmamakta ya da bu konuda bir uzmana yer verilmemektedir. Ayrıca kadının boşanmak istemesi ya da kadının kıskanılması gibi durumlar karşında cinnet geçirmek ise ayrı bir sorun olmaktadır. Bu, erkeklerin kadını koruma ya da sahiplenme hakları olduğunu ve bu nedenle kadının yaşamına ilişkin karar verebilme hakkına sahip olduğu düşüncesinin varlığını göstermektedir. Ataerkil sistemde, namus kavramı kadın üzerinden tanımlanmıştır. Bu durum haber metinlerinde daha çok yaygınlaşmakta ve kabul görmektedir. Dolayısıyla bu gibi nedenler sonunda işlenen kadın cinayeti normalleştirilmiştir. Cumhuriyet gazetesine benzer olarak (16 Şubat 2018) “yine” sözcüğü genellikle haber başlıklarında kullanılmaktadır. Yineleme zarfı olan yine sözcüğü haberde olayın ilk ve son olmadığını, daha önce de yinelandığının bir kanıtı olmaktadır. Bu durum, kadın cinayetlerinin birçok bahaneyle sık sık yaşandığını göstermektedir. Ancak haber metninde kadın cinayetlerinin neden arttığına ya da toplumsal sorunun asıl nedenlerinin neler olduğuna değinen bir bilgiye rastlanmamaktadır. Böylece ideolojik üretim sürmekte ve statüko korunmaktadır.

Haberlerde genellikle (1 Mart 2018) cenaze fotoğraflarına yer verilmiş böylece haberin inandırıcılığı arttırılmaya çalışmıştır (Bu haberin tümü için bkz. EK-13). Aynı zamanda bazı haber fotoğraflarında (21 Nisan 2018, 16 Şubat 2018) ve (25 Nisan 2018) (Bu haberin tümü için bkz. EK-15) polis ya da yetkililerin olduğu görülmektedir. Burada ise cinayet işleyen kişiler hakkında daha sonra gereğinin yapıldığı, aslında yasaların işlediği ve gerekli önlemlerin alındığı gibi bir çağrışım yaratılmaktadır. Böylece okuyucu, bu yaşanan olayın bireysel bir sorun olduğu, ancak adaletin yerini bulduğu gibi bir düşünce geliştirebilir. Böylece medya, kadın cinayetleri hakkında farkındalık yaratma ve kadınların bu konuda bilinçlenmesini sağlama konusuna oldukça uzak kalmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, Cumhuriyet ve Sabah gazetelerindeki 2018 tarihli kadın cinayeti haberlerinin ideolojik sunumu ele alınmıştır. Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin kadın cinayeti haberlerini nasıl ele aldıkları ve bu doğrultuda haberlerde makro ve mikro düzeyde ideolojik üretimin olup olmadığı incelenmiştir. İki farklı görüşe sahip gazetenin, haberlerindeki farklılıkları ya da benzerlikleri üzerinde durulmuştur. Çözümlemede Teun Adrian van Dijk'ın sosyo bilişsel eleştirel söylem çalışmaları çerçevesinde yer alan makro-mikro modeli/şeması kullanılmıştır. Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri belli bazı politik çizgisel farklılıkları nedeniyle seçilmiştir. 2018 yılının seçilmesinin nedeni de 2008-2020 yılları arasında en çok kadın cinayetinin 2018 yılında işlenmesidir.

Eleştirel söylem çözümlemesi öncelikle, eşitsizliğin ve sosyal gücün kötüye kullanılmasının, metin ya da konuşmalarda nasıl yeniden üretildiğini ve devamının sağlandığını incelemektedir. Aynı zamanda eşitsizlik, cinsiyetçilik, çıkar ve ayrımcılık gibi konuların üzerinde dururken bunların sosyal, ekonomik ve politik yönlerini de ele almaktadır. Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemecileri karşıt bir duruş sergiler ve bu sosyal eşitsizliği anlamak, ortaya çıkarmak için mücadele eder. Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal sorunlara ve adaletsiz olan sisteme odaklanmaktadır. Bunun en temel nedeni ise gücü elinde bulunduran grupların bu gücü kötüye kullanması olmaktadır. Böylece eleştirel söylem çözümlemesi toplumda dezavantajlı ve ezilenlerin tarafında bir duruş sergileyerek sorumlu olanları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Söylem yapılarında üretilen eşitsiz güç ilişkileri çoğu kez açık olarak verilmemektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, bu eşitsizlikleri ve yeniden üretimini açık hale getirmek için mücadele etmektedir (van Dijk, 1998, s.1-2).

Günümüzün en önemli toplumsal sorunu kadın cinayetleri olmaktadır. Ataerkil sistemin egemen olduğu bir toplumda yaşamaktayız. Gücü elinde bulunduran erkek egemenliği, bu gücün sürmesini sağlamak amacıyla kadını kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, seslerini duyurmaya çalışan ve hak arayan kadınlar, erkek egemenliği için tehdit olmaktadır. Bu durumun önüne geçebilmek için kadınlar hem fiziksel hem de psikolojik şiddete uğrayabilmektedir. Dolayısıyla toplum içinde kadın her zaman dezavantajlı bir konumdadır ve birçok konuda haksızlığa uğramaktadır. Bu durum ise kadınların öldürmeleriyle son bulmaktadır. Bir diğeri ise ataerkil sistemin rızaya bağlı olarak kabul edilmesini sağlamaktadır. Bunu sağlayan en önemli araç ise medya

olmaktadır. Medya gerek politik gerekse ekonomik gibi birçok nedenle ataerkil sistemin çıkarları adına hareket etmektedir. Dolayısıyla kadına karşı şiddet ve kadın cinayetleri haberinin sunumu çoğunlukla sorunlu olmaktadır. Kadın cinayetleri ise günden güne artmaktadır. Çoğu kadın, bir erkek tarafından öldürülmektedir. Kadın cinayeti haberleriyle sıklıkla karşılaşılması bile kadın cinayetlerinin toplumsal bir sorun olduğunu ve asıl nedenlerinin açığa çıkarılması gerekliliğini göstermektedir.

2018 yılında Türkiye’de 440 kadın, erkekler tarafından öldürülmüştür. Bunun 125’i (sırasıyla 57+68) Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde sunulmuştur. Bir başka deyişle toplam sayının yüzde 28.4’sı (29) yayımlanmıştır. Bu yüzde toplamın yarısının yarısından biraz fazladır. Farklı bir anlatımla, toplamın ¼’ü kadardır. Elbette bu rakam da düşündürücüdür. Nicel olarak gazeteler olaylara oldukça az yer vermiştir. Ve elbette nitel sunum da oldukça önemlidir.

Gazetelerin kadın cinayetlerine karşı tutumu genel olarak benzer olmaktadır. Her iki gazetede cinsiyetçi yaklaşıma rastlanmaktadır. Aynı zamanda haberler ataerkil sistemin çıkarları üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla haber söylemleri belirli kalıplarla kuruludur. Cumhuriyet gazetesi zaman zaman kadın cinayetine karşı eleştirel yaklaşmaya çalışmıştır. Ancak haber içeriğinde ideolojik üretimden kaçınmamıştır. Haber başlıklarının bir bölümünde kadınların katledildiğine ilişkin bilgi vermesine karşın haber içeriğinde, alışagelmış söylem kalıpları ile erkek egemen çıkarları korunmuştur. Aynı zamanda bazı haberlerde kadının polis ve savcıya şikâyetinde bulunduğu üzerinde durulmuştur. Ancak haber içeriğinde ya da devamında kadının şikayetine karşın alınan önlemlerin yetersizliği hakkında bilgiye rastlanılmamıştır. Cumhuriyet gazetesinin kadın cinayetleri haberleri genel olarak küçük sütunlarda ve 3. sayfa haberleri olarak verilmiştir. Gün içerisinde yaşanan birden fazla kadın cinayeti olmasına karşın haberlere bir kısmı yansımaktadır. Aynı zamanda birden fazla kadın cinayeti haberlerin genel olarak aynı sütun ya da kare içinde küçük bir bölümde verilmiştir. Haberin bir bölümünde fotoğraf bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu durum, kadın cinayetlerini biraz daha rutin ve normalleşen olaylar olarak göstermiştir. Böylece kadın cinayetleri haberlerine karşı okuyucuların duyarsızlaşmasına neden olmaktadır.

Sabah gazetesi, Cumhuriyet gazetesine göre haberleri daha sansasyonel biçimde sunmaya çalışmıştır. Kadın cinayetine ilişkin bir eleştiriye ya da karşı bir tavra rastlanmamıştır. Haberler genel olarak baştan sona ataerkil sistemin getirilerine uygun

olarak işlenmiş ve tüm sorumluluk kadın üzerinden anlatılmıştır. Sabah gazetesinde dikkati çeken bir diğer durum ise sözcük seçimleridir. Cumhuriyet gazetesinden ayrı olarak kadınlar “kurban” olarak tanımlanmış ya da kadının öldürülmesini “koca vahşeti”, “koca cinneti” gibi sözcüklerle aktarmıştır. Bu durum kadın cinayetini meşru kılmanın en büyük nedenleri arasındadır. Kurban sözcüğünde olduğu gibi, kadının partnerleri tarafından öldürülmesi kaçınılmaz olarak gösterilmiş, cinayetin yeniden normalleşmesine neden olmuştur. Aynı zamanda erkeklerin cinnet geçirmeleri, işlenen cinayetin suçunu hafifletmiştir. Kadının şiddet ya da tehdit nedeniyle şikâyet ettiği bilgileri, haberin gelişme ve sonuç bölümünde verilmiş ya da hiç yer verilmemiştir. Aynı zamanda bu şikâyete karşın bir önlem alınmadığı ya da alınan kararların yetersiz kaldığı hakkında bir bilgiye rastlanılmamıştır. Sabah gazetesinde kadın cinayetleri haberleri Cumhuriyet gazetesine göre daha büyük sütunlarda ve fotoğraflarla verilmiştir. Sansasyonel haber başlıkları kullanılmaya çalışılmış ve böylece cinsiyetçi üretimden kaçınamamıştır.

Her iki gazetenin kadın cinayetleri haberlerinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmiştir. Bu tür haberlerle çok sık karşılaşması sonucunda eşitsizlik her geçen gün daha çok normalleşmektedir. İki gazetenin de sözcük seçimleri cinsiyetçi olmaktadır. Kadınlar genellikle erkek üzerinden eş olarak tanımlanmışlardır. Haberin asıl öznesi kadın olmasına karşın kadının adı çoğu zaman başlık ya da spotta verilmemiştir. Aynı zamanda kadınlar çoğu kez özne sıfat sözcüğü kullanılarak haksız, suçlu ve sorunlu taraf olarak aktarılmıştır. Bu gerekçeler çoğu zaman ayrılmak istemesi ya da boşanmak istemesi olmaktadır. Kadınların, yasal hakları olan boşanma davası açmaları ya da ayrılmak istemeleri cinayetlere gerekçe olarak gösterilebilmektedir. Bunun tam tersi erkeklerin cinayet işlemeleri belirli gerekçelerle ört pas edilmiştir. Erkeklerin cinnet geçirmesi, kıskançlık krizine girmesi ya da psikolojik sorunlarının olması ise işledikleri cinayetlerin normal görülmesi için yeterli olmaktadır. Erkeklerin cinayet sonrası intihar girişimleri ise dramatize edilmiş şekilde sunulmaktadır. Dolayısıyla erkek, kadın yüzünden kendi canından da olmuştur. Haber fotoğraflarının geneli, haber içeriğini destekler biçimdedir. Cenaze görüntüleri yaşanan mağduriyeti kanıtlamaktadır.

Genel olarak, gazetelerin kadın cinayetleri haberleri ideolojik üretim içermektedir. Kadının ölümüyle sonuçlanan olaylarda bile, ataerkil sistemi eleştiren bir söylem yapısı kurulmamaktadır. Haber değeri, çoğunlukla kadın cinayeti ya da kadın ve erkeğin ölümü olmaktadır. Kadının öldürüldüğü ya da cinayet işleyen kişinin yakın

çevresine zarar verdiği ve intihar olaylarının sunumu şiddet üzerinden atfedilmektedir. Aynı zamanda haberde şiddetin, sansasyonel ve merak uyandırıcı yönüne vurgu yapılarak sunulmaktadır. Haber değeri, açık olarak cinayet olarak gösterilirken, doğrudan fark edilmeyen söylem yapılarıyla da cinsiyetçilik yeniden üretilmektedir. Kadın, söylem yapıları ile suçlu ve sorunlu taraf olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla okuyucu, kadının öldürüldüğü ama suçlu olduğu için öldürüldüğü üzerinde düşünce edinebilmektedir. Haberde kadın her zaman boşanmak isteyen, ayrılmak isteyen, şikâyet eden, evini terk eden, aldatan kişi olarak gösterilmektedir. Ancak bu durum söylem yapıları ile doğrudan değil dolaylı ve kapalı olarak verilmektedir. Erkek ise barışmak isteyen, konuşmak için çaba gösteren, ayrılamamak için mücadele eden sadık ve mağdur taraf olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda haberde kadının suçlu olduğu ve erkek tarafından öldürülmesinin hafifletildiği tüm cümleler, spesifik örnekler ve çağrılarla desteklenmektedir. Kadının yaşı, anne olduğu, nerede yaşadığı gibi bilgiler ile sorumluluk daha çok kadına yüklenmektedir. Bir diğer dikkat edilmesi gereken konu ise haberin bir bölümünde uzaklaştırma kararı alındı gibi bilgiler vererek adaletin yerini bulduğuna ve gereğinin yapıldığına ilişkin çağrışımlar yapmaktadır. Bu durum haber fotoğrafları ile desteklenmektedir. Kadın cinayetiyle sonuçlanan bu olayda ise verilen kararın yetersiz olduğu ya da takip edilmediği anlaşılmaktadır. Ancak haber, sistemin ve yasaların işlediği ve güvenlik görevlilerinin gereğini yaptığına ilişkin anlam yaratmaktadır. Haberin bir bölümünde ise bu kararlardan söz edilmemektedir. Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin kadın cinayetleri haberlerinde kadın ya da erkek tanıklarına yer verilmemiştir. Böylece haberde geçen ayrılmak istediği iddia edildi, aldattığı öne sürülen ya da şiddet uyguladığı iddia edilen gibi ifadelerin doğruluğu netleşmemektedir. Aynı zamanda cinnet geçiren ya da psikolojik sorunları olan erkek bireylerin bu gibi durumlarının doğruluğunu gösteren bir uzman görüşe yer verilmemiştir.

Gazeteciliğin en önemli görevleri arasında kamuoyunu bilgilendirme, farkındalık yaratma, dezavantajlı kişilerin ya da sesi olmayanların sesi olmak gibi unsurlar yer alır. Ancak gazeteler çoğu zaman politikleşmiştir ve aynı zamanda gücü elinde bulunduranların çıkarlarını gözetmiştir. Bu nedenle kadın cinayetlerindeki yasaların yetersizliği ve caydırıcı özelliklerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak medya tüm bu etkenleri geri planda bırakarak yapılan ihmalleri elde olmayan nedenlere bağlamaktadır. Böylece sistem ve yaptırımların eksiklikleri görmezden gelinmektedir. Haberler çoğu zaman erkek üzerinden anlatılmış ve kadının haksız olduğu birçok gerekçeyle

sunulmuştur. Böylece okuyucular tarafından sık sık karşılaştığı gerekçeler kabul görmeye ve normalleşmeye başlamaktadır. En büyük sorunlardan biri ise bu durumun kadınlar tarafından da kabul görmesidir. Çünkü birçok kadının en büyük bilgi kaynağı medya olmaktadır. Belli kalıp söylemlere sürekli maruz kalan kadınlarda erkekler gibi kadının suçlu olduğu konusunda aynı fikirde olabilmektedir. Kadınların boşanmak istemesi ya da ayrılmak istemesi ahlaksızlık olarak algılanmakta ve bunun üzerine öldürülmesinin ise doğru bir karar olduğu düşünülebilmektedir. Aynı zamanda haberde kadınları suçlayıcı cümleler kurulurken, erkek için tam tersi olmaktadır. İncelenen hiçbir haberde kadını öldüren erkek, şiddet uygulayan erkek gibi kişinin suçunu önceleyen habere rastlanmamaktadır. İncelenen tüm haberlerde mağduriyet durumu yaratılmış ve acıma duyguları canlandırılmıştır. Bu, çoğu kez erkek üzerinden de yaratılmaktadır.

Haberlerde ardaan ve bağlam bilgisinin verilmesi önemlidir. Sonuçlar da önem taşımaktadır (van Dijk, 1991). Çözümlemede ideolojik düzeyde kadın cinayetlerinin sorumlusu olarak neredeyse ve hatta kesin olarak kadınlar gösterilmekte, güvenlik güçleri örneğinde olduğu gibi devlet bu konuda görevini sunuyor olarak sunulmaktadır. Daha görünür düzeyde ise haberler şiddet üzerinden sunulmaya değer bulunmuştur. Ardaan ve bağlam bilgisi olayların pozitif ve sosyal yönlerini ortaya çıkarır. Haberlere yerel olarak bakıldığında ardaan ve bağlam bilgisinden yoksun olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu olaylar politik ve sosyal yönleri açığa çıkarılmamıştır. Çünkü haberlerin odağında, erkeklerin kadınları öldürerek kadın cinayeti işledikleri bulunmamaktadır. Bunun yerine çoğunlukla Sabah gazetesi olmak üzere cinayetler sansasyonel ve magazinsel boyutlarıyla sunulmuştur.

Medyanın ideolojik tutumuna karşın farkındalık yaratacak mecra da yeniden medya olmaktadır. Kadın cinayetleri bireysel olarak ele alınmamalı ve her haberde kadınların erkekler tarafından yok edildiği ifade edilmelidir. Bunun sosyal, ekonomik, politik ve kültürel boyutları ele almalı ve sorunun asıl nedenleri üzerinde durulmalıdır. Aynı zamanda kadın cinayetlerine gerekçe sunmak yerine bu sunulan bahanelerin doğrultusunda erkeklerin kadın cinayeti işleminin kabul görülmeyeceği konu edinmelidir. Son olarak bu konuda uzman kişilerin görüşlerine başvurulmalı ve gündem yaratılmalıdır. Yasa ve yapılan işlemlerin yetersizliği hakkında ve dolayısıyla kadınların sesini duyuran bir tutum sergilemeleri gerekmektedir. Ancak çalışma kapsamında incelenen haberler sonucunda, bu durumun tam tersinin olduğu görülmektedir. Kadınların

bahaneler ile öldürölmesini medya, haklı nedenler olarak sunmaktadır. Bu durum ise okuyucular tarafından kabul edilmekte ve meşru kılınmaktadır.

KAYNAKÇA

Butchart, A. ve Mikton, C. (2014). *Global status report on violence prevention*.

Switzerland: World Health Organization.

Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Cem Soydemir). İstanbul:

Ayrıntı

Chilton, Paul. (Ed.) 1985. *Language and the Nuclear Arms Debate: nukespeak Today*.

London: Pinter.

Chilton, Paul (1988). *Orwellian Language and the Media*. London: Longman.

Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir

Habercilik. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi*. Ankara: Kadın

Statüsü Genel Müdürlüğü.

Erol, D. D. (2013). Toplumsal Cinsiyet Açısından Türkiye Yazılı Basınında Şiddet

Haberleri ve Haber Fotoğrafları. *Selçuk İletişim*, 8, (1), 192-211

Fairclough, N. L. (1989). *Language and Power*. London: Longman.

Fairclough, N. L. ve Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. Teun A. van Dijk

(Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction içinde*, (s. 258-284).

London: Sage.

Fairclough, N. L. (2001). The dialectics of discourse. *Textus*, XIV (2), (s. 231-242).

Fairclough N. L. (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*,

London: Routledge.

Fairclough, N. (2008). “A dialectical-relation approach to critical discourse analysis in

social research” R. Wodak and M. Meyer (Ed), *Methods in Critical Discourse*

Analysis içinde (s.1-28). Sage (2. Baskı)

Fairclough N., Mulderring, J. ve Wodak, R., (2011), Critical Discourse Analysis. T.A.

- van Dijk (Ed.) *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* içinde, (s. 1-20). London: Sage.
- Gazioğlu, E. (2013) Kadın Cinayetleri: Kavramsallaştırma Ve Sorunlu Yaklaşımlar. *Sosyal Politika Çalışmaları*. 7(30), 89-100
- Ghachem, I. (2015). A Sociocognitive Approach to Agency Framing in David Cameron's 2010 Pre-election Discourse. *Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines*, 7 (2), (s. 263-281)
- Güneş, G. ve Yıldırım, B. (2019). Cinsiyet Temelli Bir Savaş: Kadın Cinayetlerinin Medyada Temsili Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 936-964
- İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*, İstanbul: Temuçin yayınları.
- Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. R. Wodak ve Meyer (Editörler), *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s.1-13). London: Sage.
- Özer, Ö. ve Saraçer, N. (2010). Media Courses: Media Responses to the Question of How to Torture in Antalya Event Example” *Law and Punishment in Crime Fiction, Coordinations: Maria Jose Alvares Maurin ve Natalia Alvarez Mendez*, Universidad de Leon
- Özer, Ö. (2012). "Anlatı Olarak Haber Hikayeleri: Kadına Yönelik Şiddet Örneği Olarak Şefika Etik Cinayetinin Haber Türk Gazetesinde Sunumu", *Dil Ve İletişimin Sosyokültürel Sorunları, Bilimsel Makaleler Koleksiyonu*, Saratov, 155-161
- Özer, Ö. (2018). Gökyüzüne Çılgılık: Öncülerden Eleştirel Söylem Yaklaşımları ve Özgün Çözümlemeler. Konya: Literatürk Academia.
- Özer, Ö. (2019). *Kızılca Kıyamet Koparken: Britanya Kültürel Çalışmaları Çerçevesinde Özgün Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Academia.

- Radford, J. ve Russell, D. E. (1992). *Femicide: The politics of woman killing*. New York: Twayne Publishers.
- Sancar S. (2011), Türkiye’de Kadın Hareketinin Politiki: Tarihsel Bağlam, Politik, Gündem ve Özgünlükler, S. Sancar (Ed), *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar* içinde (53-109). İstanbul: Küy
- Şahin, B. Z. (2020), Toplumsal Cinsiyet ve Medya: Şule Çet’in Şüpheli Ölümü Üzerine Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 189-216
- Şener, B. E. (2011) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun ve Değerlendirilmesi. *T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü* Ankara: Afşaroğlu Matbaası. (1-181)
- Toker H., Altun D. (2015). Toplumsal Şiddetin Aktarım Yoluyla Yeniden Üretilmesi: Basının Televizyonlaşması Bağlamında Şefika Etik Cinayeti. *Selçuk İletişim*, 9 (1): 115-140
- van Dijk, Teun A. (1982). Opinions and Attitudes in Discourse Comprehension. J.F. Le Ny ve W. Kintsch (Editörler). *Language and comprehension* içinde (s. 35-51). Amsterdam: North Holland Publishing Company
- van Dijk A.T. (1985), Introduction: Discourse Analysis İn (Mass) Communication Research. A.T. van Dijk (Ed.), *Discourse and Communication* içinde, 1 (5.):1-9
- van Dijk, A. T. (1988a). *News as Discourse*. Lawrence Earlbaum Associates Publication.
- van Dijk, A. T. (1988b). *News Analysis*. Lawrence Earlbaum Associates Publication
- van DIJK, A. Teun (1991). Media Contents The Interdisciplinary Study of News as Discourse, K. B. Jensen ve N. W. Jankowski (ed.) *A Handbook of Qualitative*

- Methodologies for Mass Communication Research* içinde (s.108-120), Routledge
- van Dijk, Teun A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, (4) 2, (s. 249-283).
- van Dijk, Teun A. (1995). Power and The News Media. D. Paletz (Ed.), *Political Communication and Action*. (s. 9- 36). Cresskill, NJ: Hampton Press
- van Dijk, Teun A. (1995a). *Aims of Critical Discourse Analysis*. Japanese Discourse, 1 (1), 17-28
- van Dijk, Teun A. (1996). Discourse, Power and Access. Carmen Rosa CaldasCoulthard ve Malcolm Coulthard (Editörler), *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis* içinde (s. 84-104). London: Routledge.
- van Dijk, Teun A. (2003a). The Discourse-Knowledge Interface. Gilbert Weiss ve Ruth Wodak (Editörler). *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity* içinde (s. 85-109). Houndsmills, UK: Palgrave MacMillan.
- van Dijk, Teun A. (2003b). Knowledge in parliamentary debates. *Journal of Language and Politics*, 2 (1), (s. 93-129)
- van Dijk, Teun A. (2004). Discourse, Knowledge and Ideology: Reformulating Old Questions and Proposing Some New Solutions. Martin Pütz, JoAnne Neff ve Teun A. van Dijk (Editörler). *Communicating Ideologies. Multidisciplinary Perspectives on Language, Discourse and Social Practice* içinde (s. 5-38). Frankfurt am Mein: Peter Lang
- van Dijk, Teun A. (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11 (2), (s. 115-140).
- van Dijk, Teun A. (2008). News, Discourse, and Ideology. T. Hanitzsch ve W. Jorgensen (Editörler), *Handbook of Journalism Studies* içinde (s. 191- 204). Hillsdale, NJ:

Erlbaum

van Dijk, Teun A. (2011). Discourse, Knowledge, Power and Politics. Christopher Hart (Editör). *Critical Discourse Studies in Context and Cognition* içinde (s. 27-63) Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

van Dijk, Teun A. (2014). Discourse-Cognition-Society. Current State And Prospects Of The Socio-Cognitive Approach To Discourse. C. Hart ve P. Cap (Editörler), *Contemporary Critical Discourse Studies* içinde (s. 121-146). London: Bloomsbury

van Dijk, Teun A. (2015a). Critical Discourse Studies: A sociocognitive Approach. Ruth Wodak ve Michael Meyer (Editörler.), *Methods of critical discourse analysis* (3. Baskı) içinde (s.63-85). London: Sage

van Dijk, Teun A. (2015b). Critical Discourse Analysis. D. Tannen, H. Hamilton ve D. Schiffrein (Ed.), *Handbook of Discourse Analysis* (İkinci Basım) içinde (s. 466-485). Chichester: Wiley Blackwell.

van Dijk, Teun A. (2016). Sociocognitive Discourse Studies. John Richardson ve John Flowerdew (Editörler). *Handbook of Discourse Analysis* içinde (s. 1-26). (İkinci baskı). London: Routledge.

van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice New Tools for Critical Discourse Analysis*, Oxford University Press

Yardım, G. Doğruel, H. (2019). *Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği*, Erciyes İletişim Dergisi Ocak/January, 6 (1), 137-148.

Wodak, R. (2001). What CDA is about- a summary of its history, important concepts and its developments. Wodak ve M. Meyer (Editörler), *Methods of Critical Discourse*

Analysis içinde (s.1-14). London: Sage

Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. R. Wodak ve M. Meyer

(Editörler), *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 63- 94). London: Sage

Wodak, Ruth. (2002). Aspects of Critical Discourse Analysis, *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36, (s. 5-31).

Wodak, R. ve M. Meyer. (2009). Critical Discourse Analysis History, Agenda, Theory and Methodology, R. Wodak ve M. Meyer (Ed) *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 1-33). London: Sage

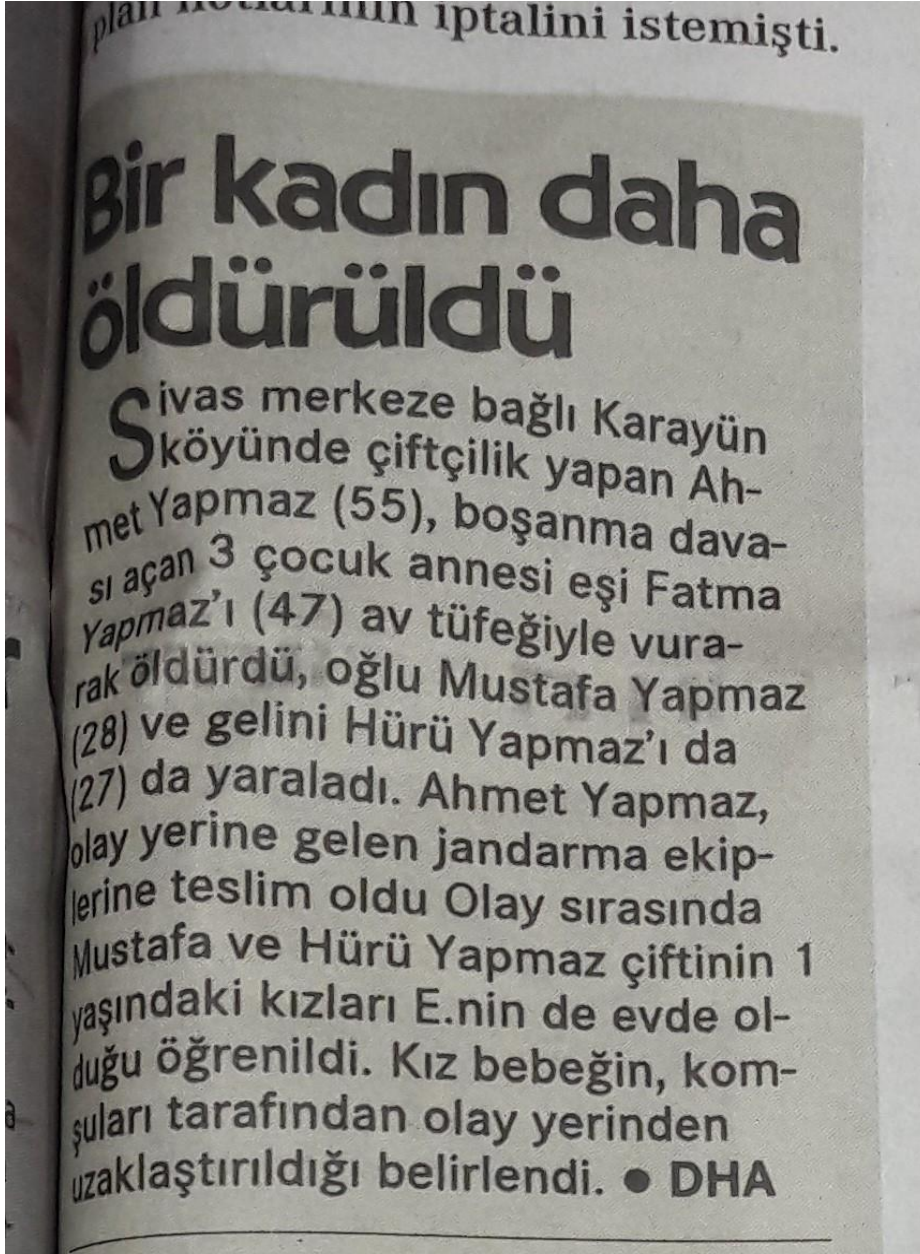
Wodak, R ve. Reisigl, M., (2009). The Discourse-Historical Approach (DHA). R. Wodak, ve M. Meyer (Ed), *Methods for Critical Discourse Analysis içinde*, (s. 87-121).

London: Sage

<http://kadincinayetlerininidurduracagiz.net/veriler/2869/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2018-veri-raporu>. (erişim tarihi: 27.05.2021).

EKLER

- EK-1. Cumhuriyet Gazetesi 21 Nisan 2018
- EK-2. Sabah Gazetesi 21 Nisan 2018
- EK-3. Cumhuriyet Gazetesi 22 Ağustos 2018
- EK-4. Sabah gazetesi 22 Ağustos 2018
- EK-5. Cumhuriyet Gazetesi 13 Mart 2018
- EK-6. Sabah Gazetesi 13 Mart 2018
- EK-7. Cumhuriyet Gazetesi 16 Şubat 2018
- EK-8. Sabah Gazetesi 16 Şubat 2018
- EK-9. Cumhuriyet Gazetesi 19 Aralık 2018
- EK-10. Sabah Gazetesi 19 Aralık 2018
- EK-11. Cumhuriyet Gazetesi 31 Ocak 2018
- EK-12. Cumhuriyet Gazetesi 4 Şubat 2018
- EK-13. Sabah Gazetesi 1 Mart 2018
- EK-14. Cumhuriyet Gazetesi 25 Nisan 2018
- EK-15. Sabah Gazetesi 25 Nisan 2018
- EK-16. Cumhuriyet Gazetesi 9 Mayıs 2018
- EK-17. Cumhuriyet Gazetesi 12 Ekim 2018
- EK-18. Sabah Gazetesi 12 Ekim 2018
- EK-19. Cumhuriyet Gazetesi 14 Kasım 2018
- EK-20. Cumhuriyet Gazetesi 3 Aralık 2018

Devlet yine koruyamadı

**EŞİNİ
ÜÇ KEZ
ŞİKÂYET
ETMİŞTİ,
ÖLDÜRÜLDÜ**

Batman'da boşanmak istediği eşi Abdurrahman İnan tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralanan 40 yaşındaki Cahide İnan, kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.

Cahide İnan, altı aydır eşiyle ayrıydı ve boşanmak istiyordu. Bayram alışverişi için çarşıya çıkmıştı. Ahmed Arif Bulvarı üzerinde eşiyle karşılaşan İnan, 5 yaşındaki kızıyla yakındaki markete sığındı. Eşi Abdurrahman İnan tarafından kovalanan Cahide İnan, kızının gözleri önünde defalarca bıçaklanarak ağır yaralandı. Ameliyata alındı. Kalbine aldığı bıçak darbesi ne-

deniyle yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti. Abdurrahman İnan tutuklandı. Cahide İnan en küçükleri 4 ve 5 yaşlarında olmak üzere 8 çocuk annesiydi. Eşini iki üç kez polise ve savcılığa şikâyet etmişti. Abdurrahman İnan hakkında, eşine şiddet uyguladığı için evden uzaklaştırma kararı verilmişti.

● **Haber Merkezi**

2 KOCA 2 DEHŞET

7 aylık hamile eşi işkence etti

İSTANBUL Ataşehir’de yaşayan 7 aylık hamile Gülin B. eşi Rıza B. tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı gerekçesiyle emniyete başvurdu. Emniyette ifade veren mağdur kadın özetle şunları anlattı:

■ Rıza Bora ile 15 aydır evliyiz. Bu evlilikten 7 aylık hamileyim. Eşim öfkesini kontrol edememektedir.

BELİM KIRILDI

■ Beni silahla öldürmekle tehdit ettiği için korkumdan pencereden atladım ve belimi kırdım. Bu olayla ilgili abim beni aldı ve Bursa’ya götürdü. Bu olaydan sonra eşim tedaviyi yaptıрма bahanesiyle beni alıp tekrar İstanbul’a getirdi. Yine şiddete devam etti. Beni eve kilittiyordu

■ Ailemin yanından İstanbul’a geldiğimde beni terminalden aldı. Arabada şiddete başladı. Beni ailesinin evine götürdü. Anne ve babasının yanında bana tokat atmaya yelten-di. Korkudan hastanelik oldum.

■ Şiddet devam edince babam durumu avukatıma anlattı, şikâyetçi olduk.

SERBEST KALDI

Gözaltına alınan Rıza B. İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliği’nce ‘tehdit’ suçu kapsamında adli kontrol kararıyla serbest bırakıldı. Mağdur Gülin B.’nin avukatı Murat Sultansu, karara itiraz etti. İtiraz dilekçesinde “Karar hukuka aykırıdır, kamu vicdanını yaralamıştır” dedi. **Sema DALGIÇ/ÖZEL İSTİHBARAT**

Boşanmak isteyen eşini MARKETTE ÖLDÜRDÜ

BATMAN’DA eşi tarafından defalarca bıçaklanarak ağır yaralanan Cahide İnan kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı. Olay önceki akşam Batman kent merkezi Ahmet Arif Bulvarı’nda meydana geldi. Eşi Abdurrahman İnan’dan 4 aydır ayrı yaşayan Cahide İnan boşanmak istiyordu. Önceki akşam cadde ortasında eşi ile karşılaşan Cahide İnan 6 yaşlarındaki kızı ile hemen en yakındaki markete sığındı. Markete koşarken eşi Abdurrahman İnan tarafından kovalanan Cahide İnan kızının gözleri önünde defalarca bıçaklanarak ağır yaralandı. Olay yerine gelen sağlık ekipleri tarafından Batman Bölge Devlet Hastanesi’ne kaldırıldı. Hemen ameliyata alınan ağır yaralı Cahide İnan kalbine aldığı bıçak darbesi nedeniyle yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti. Olayla ilgili soruşturma başlatıldı. Firari koca aranıyor. İHA

UZAKLAŞTIRMA KARARI VARDI

Boşanmak istedi, öldürüldü

A lanya'da Hasan Y. (53), boşanma aşamasında olduğu eşi Zehra Y'yi silahla öldürdükten sonra aynı silahla yaşamına son verdi. Hasan Y'nin Zehra Y. ile 2.5 yıl önce evlendiği belirtildi. Zehra Y, birkaç ay önce şiddetli geçimsizlikten dolayı boşanma davası açtı. Barışmak isteyen Hasan Y'nin birkaç kez eşinin evine ve çalıştığı eczaneye gittiği, Zehra Y'nin şikâyeti üzerine de hakkında uzaklaştırma kararı verildiği öğrenildi.

Zehra Y'nin 2 çocuğu vardı.

Hasan Y'nin bir süre önce görülen boşanma davasının duruşmasına katılmadığı da belirtildi. Zehra Y'nin ilk eşinden 2 çocuğu vardı.

● ANTALYA / DHA

DENİZLİ'DE FACİA

Eşini ve kızını öldürdü

Denizli'nin Sarayköy ilçesinde, boşanma arifesinde olduğu eşi Ayşe Şahin'in işlettiği bakkala giden Oktay Şahin, çıkan tartışmada pompalı tüfekle eşine ve kızı Nurdan Şahin'e (15) ateş ederek yaraladı, ardından kendini vurdu. Saldırıda Ayşe Şahin ve kızı yaşamını yitirirken, ağır yaralı Oktay Şahin hastanede tedaviye alındı. • DENİZLİ / DHA

Konya 13/04 Sağanak yağ. Kar yağışlı Karla kar. yağ. Yağmurlu Moskova -4/-9 Trabzon 05.43 07.08 12.41 15.34 18.03 19.23 Editör: Sema ENGİZ - Tasarım: Nuran EKİNCİ

YİNE KOCA CİNNETİ

Denizli'de boşanma arifesinde olduğu eşi Ayşe Şahin'in işlettiği bakkalı basan Oktay Şahin dehşet saçtı. Şahin, pompalı tüfekle eşi ve kızını öldürüp, intihara kalkıştı

Nurdan Şahin
Ayşe Şahin
Oktay Şahin

Denizli'nin Sarayköy ilçesinde yaşayan Ayşe Şahin (31), iddiaya göre şiddet nedeniyle eşi Oktay Şahin'i (51) terk ederek boşanma davası açtı. Eşini tehdit etmeye başlayan Oktay Şahin hakkında, uzaklaştırma kararı verildi. Ayşe Şahin'i davadan vazgeçiremeyen Şahin, dün sabah yanına pompalı tüfeğini de alarak, eşinin işlettiği Cumhuriyet Mahallesi'ndeki bakkal dükkanına gitti. Yeniden barışma teklifinde bulunan Oktay Şahin, reddedilince, çift arasında tartışma çıktı. Oktay Şahin, pompalı tüfekle eşi ve dükkanında bulunan 15 yaşındaki kızı Nurdan Şahin'e kurşun yağdırdı. Ardından da pompalı tüfeği karnına dayayarak, intihar girişiminde bulundu. İlbar üzerine olay yerine giden ekipler, Nurdan Şahin'in öldüğünü belirledi. Ayşe Şahin hastanede hayatını kaybederken durumu ağır olan Oktay Şahin'in tedavisi sürüyor. **Sebahattin ALP/DENİZLİ**

ANTALYA

Ayrılmak istedi öldürüldü

Antalya'nın Muratpaşa İlçesinde, Nuri Karaa-
ta (35), ayrılmak istediği id-
dia edilen nişanlısı Simge
Yıldız'ı (26) pompalı tüfek-
le dört kez vurarak öldü-
rüp ardından kendi yaşamı-
na son verdi. Polisin olayla
ilgili soruşturması devam
ediyor. • DHA

Son kurban Simge

Nuri Karaata kendisinden ayrılmak isteyen nişanlısı Simge Yıldız'a sokak ortasında kurşun yağdırdı. Karaata, aynı silahla canına kıydı

Furkan YAZCI / SABAH

Antalya'da özel bir hastanede çalışan 26 yaşındaki Simge Yıldız, aralarında anlaşmazlık çıkınca, bir balıkçı teknesinde çalışan Nuri Karaata (35) ile geçen yaz yaptığı nişanı bozmak istedi. Dün sabah evine geldiği Yıldız'ı konuşmak için otomobile bindiren Karaata, yolda genç kızla tartışmaya başladı. Bir süre sonra otomobili durdurması üzerine de aşağı inen Simge Yıldız, sokakta koşarak kaçmaya başladı. "Gel buraya, kaçma" diye bağırarak Karaata ise bagajdaki pompalı tüfeği alarak kovalamaya başladığı genç kıza, 50 metre sonra yetişerek, arkadan 4 el ateş etti. Yere yığılan genç kız ölürken, bir süre cesedin başında bekleyen Karaata, aracına doğru 20 metre yürüdüktan sonra, aynı tüfeği başına dayayıp intihar etti.

Nuri Karaata

Eski eşini ve kardeşini ÖLDÜRÜP KAÇTI

ÇORUM'DA Yakup M., boşandığı 1 çocuk annesi Gamze Kuru (30) ve eski kayınbiraderi Ramazan Kuru'yu (34) av tüfeğiyle öldürüp, kaçtı. Olay, Üçtutlar Mahallesi'ndeki bir apartmanda meydana geldi. İddiaya göre, İstanbul'dan Çorum'a gelen Yakup M., bir süre önce boşandığı Gamze Kuru'nun kaldığı evin adresini öğrenip yanına gitti. Evde bulunan 1 çocuk annesi Gamze Kuru ve kardeşi Ramazan Kuru ile Yakup M. arasında tartışma çıktı. Tartışma sırasında Yakup M., yanındaki av tüfeğiyle eski eşi ve kayınbiraderine ateş açtı. İki kardeş olay yerinde hayatını kaybetti. Yakup M., yaralı halde kaçtı. Cenazeler, Erol Olçok Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin morguna kaldırıldı. Polis zanlı Yakup M.'yi arıyor.

Santral Adı

MANİSA

Bir kadın daha katledildi

Manisa'da Ramazan Ariç (28), eşi Deniz Ariç'i (26) ormanlık alanda, eşinin direksiyon eğitmeni Murat Çakmak'ı da (26) bir büfede tabancayla vurarak öldürdü. Ariç, olayın ardından polis merkezine giderek teslim oldu. Ramazan Ariç'in sorgusunun sürdüğü belirtildi. • DHA

Ankara'da vahşet

Boşanmak isteyen eşini 4 kurşunla öldürdü

Başkentte 38 yaşındaki Satı Fındık, boşanmak istediği eşi Ayhan Fındık (44) tarafından öldürüldü. Çocuklarını okula bıraktıktan sonra evine dönmek isteyen eşinin yolunu kesen Ayhan Fındık, barışma isteğini belirterek boşanmadan vazgeçmesini istedi. Olumsuz yanıt alan Ayhan Fındık, yanında getirdiği silahıyla eşini öldürdü. Ayhan Fındık, daha sonra aynı silahla intihar girişiminde bulundu. Fındık'ın hayati tehlikesi sürüyor.

● ANKARA/Cumhuriyet

Ayhan Fındık

AYRI YAŞADIĞI EŞİNİ ÖLDÜRDÜ

Dört çocuğu annesiz bıraktı

Tekirdağ'ın Saray ilçesinde Hakan Ayyıldız, bir süredir ayrı yaşadığı 4 çocuğun annesi Şeyda Akyıldız'ı (33), eve dönmeye ikna edemeyince dün sabah işe giderken sokak ortasında 4 bıçak darbesiyle öldürdü. Olayın ardından kaçan Hakan Akyıldız polis tarafından yakalanarak gözaltına alındı. • **DHA**

DIYARBAKIR'DA

Kan donduran cinayet

Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde 2 çocuk annesi Nihal Ç'nin eşi Orhan Ç. tarafından boğazına koli bandı sarılarak öldürüldüğü iddia edildi. Savcının da incelemelerinin ardından Nihal Ç'nin cesedi, otopsi yapılmak üzere hastaneye kaldırıldı. Polis, Orhan Ç'nin bulunması için çok yönlü çalışma başlattı. • **İHA**

TEKİRDAĞ'DA KOCA VAHŞETİ:

Boşanmak isteyen eşini bıçaklayarak öldürdü

Tekirdağ'da 4 çocuk annesi Şeyda Ayyıldız (33), boşanmak istediği kocası tarafından sokak ortasında defalarca bıçaklanarak öldürüldü

Saray ilçesine bağlı Ayaspaşa Mahallesi'nde meydana gelen olayda, seyyar köftecilik yapan 12 yıllık eşinden uğradığı şiddetle daha fazla dayanamayan 4 çocuk annesi 33 yaşındaki Şeyda Ayyıldız, evi terk etti. Bir fabrikada çalışan Şeyda Ayyıldız, kendisine yeni bir hayat kurmak için boşanmaya karar verdi. Eşini boşanmaktan vazgeçemeyen Hakan Ayyıldız (41) ise önceki gün işe gitmek için evden çıkan eşini birçok kez bıçakladı.

İHBAR EDİP KAÇTI

Şeyda Ayyıldız, kanlar içinde yere yığılırken, polisi arayan Hakan Ayyıldız, "Karımı öldürdüm, gelin beni alın" dedi. Ancak, polis gelmeden kaçtı. Olay yerine gelen polis ekipleri çevrede güvenlik önlemi alırken, sağlık ekipleri ise genç kadının hayatını kaybettiğini belirledi.

OTOGARDA YAKALANDI

Olay yerine koşan çiftin büyük kızları, annesinin cesedini görünce şok krizleri geçirdi. Genç kadının cansız bedeni, polis ve cumhuriyet savcısının yaptığı inceleme-nin ardından otopsi için İstanbul Adli Tıp Kurumu'na gönderildi. Kendisi ihbar ettikten sonra kaçan Hakan Ayyıldız ise otobüsle geldiği

Olayın ardından kaçan Hakan Ayyıldız otogarda yakalandı.

Çerkezköy otogarında polis tarafından yakalanarak gözaltına alındı.

KOLİ BANDIYLA BOĞDU

Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde de güvenlik korucusu Orhan Ç., sabah saatlerinde nöbet dönüşü 2 çocuğunun annesi Nihal Ç. ile tartıştı. Tartışmayı duyan mahalle sakinleri olayı polise bildirdi. Mahalleye gele-rek çiftin evine giren polis ekipleri, Nihal Ç.'yi, boğazına dolanan koli bandı ile boğulmuş halde buldu.

Nihal Ç.'nin cansız bedeni, otopsi yapılmak üzere Kulp İlçe Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Güvenlik güçleri, kaçan Orhan Ç.'nin yakalan-ması için soruşturma başlattı.

Öte yandan Balıkesir'in Savaştepe ilçesinde ev sahipleri ile kiracılar arasında çıkan kavgada 2 kişi bıçaklanarak öldürüldü. Diyarbakır Bismil'de de esnaflar arasında çıkan silahlı kavgada 2 kişi hayatını kaybetti.

Fırat KESKİNKILIÇ/SABAH

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yağmur ÖNGÜN

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi

2018, Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın

2010, Karabağlar Naci Şensoy Lisesi

2019-2020, Anadolu Üniversite Açık Öğretim Fakültesi Ar-Ge